

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Сумський державний університет (Україна)
Алгоритмікс Інк., компанія IBM, м. Торонто (Канада)
Білоруський державний економічний університет, м. Мінськ (Білорусь)
Вище училище страхування та фінансів, м. Софія (Болгарія)
Донецький національний університет (Україна)
Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України
Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України
Московський державний технічний університет ім. М. Е. Баумана (Росія)
НДІ сталого розвитку та природокористування (Україна)
НТУУ «Київський політехнічний інститут» (Україна)
Ризький технічний університет (Латвія)
Ростовський державний економічний університет «РІНГ» (Росія)
Сумський національний аграрний університет (Україна)
Технічний університет – Варна (Болгарія)
Університет «Проф. д-р Асен Златаров», м. Бургас (Болгарія)
Університет МакМастер, м. Гамільтон (Канада)

Економічні проблеми сталого розвитку

Экономические проблемы устойчивого развития

Economic Problems of Sustainable Development

**Матеріали доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 20-річчю наукової діяльності
факультету економіки та менеджменту
Сумського державного університету
(Суми, 3–5 квітня 2012 року)**

Том 6

Суми
Сумський державний університет
2012

УДК 508.131.1 (063)
ББК 65.9(4Укр)28
Е 45

Рецензенти:

О. Ф. Балацький – д-р екон. наук, професор Сумського державного університету;
С. М. Козьменко – д-р екон. наук, професор Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи» Національного банку України

Конференція зареєстрована в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації (посвідчення № 784 від 16 листопада 2011 р.)

Рекомендовано вченою радою Сумського державного університету (протокол № 8 від 22 березня 2012 р.)

Е 45 **Економічні** проблеми сталого розвитку : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю наукової діяльності факультету економіки та менеджменту СумДУ (м. Суми, 3–5 квітня 2012 року) : у 8 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – Т. 6. – 170 с.

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні проблеми сталого розвитку» Сумського державного університету, в яких наведені результати наукових досліджень, виконаних у різних країнах, з таких наукових напрямів, як економіка сталого розвитку, соціально-економічні та еколого-економічні проблеми сталого розвитку, соціо-еколого-економічні взаємодії.

Для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, студентів, аспірантів та всіх, хто цікавиться науково-практичними проблемами сучасної економіки.

В сборник вошли материалы Международной научно-практической конференции «Экономические проблемы устойчивого развития» Сумского государственного университета, в которых представлены результаты научных исследований, выполненных в разных странах, в таких научных направлениях, как экономика устойчивого развития, социально-экономические и эколого-экономические проблемы устойчивого развития, социо-эколого-экономические взаимодействия.

Для ученых, преподавателей высших учебных заведений, студентов, аспирантов и всех, кто интересуется научно-практическими проблемами современной экономики.

The collection consists of materials from International scientific-practical conference “Economic problems of sustainable development” Sumy State University. They represent results of scientific researches, conducted in different countries in such scientific areas as Economics of sustainable development, Socio-economic and ecologic-economic problems of sustainable development, Socio-ecologic-economic interactions.

It is for scientists, lecturers of institutions of higher education, students, graduates and everybody, interested in scientific-practical problems of modern economics.

УДК 508.131.1(063)
ББК 65.9(4Укр)28

© Сумський державний університет, 2012

Організатори конференції:

Сумський державний університет (Україна)
Алгоритмікс Інк., компанія IBM, м. Торонто (Канада)
Білоруський державний економічний університет, м. Мінськ (Білорусь)
Вище училище страхування та фінансів, м. Софія (Болгарія)
Донецький національний університет (Україна)
Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України
Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України
Московський державний технічний університет ім. М. Е. Баумана (Росія)
НДІ сталого розвитку та природокористування (Україна)
НТУУ «Київський політехнічний інститут» (Україна)
Ризький технічний університет (Латвія)
Ростовський державний економічний університет «РІНГ» (Росія)
Сумський національний аграрний університет (Україна)
Технічний університет – Варна (Болгарія)
Університет «Проф. д-р Асен Златаров», м. Бургас (Болгарія)
Університет МакМастер, м. Гамільтон (Канада)

Офіційні партнери та спонсори:

Факультет економіки та менеджменту
Сумського державного університету
fem.sumdu.edu.ua

ЗАТ «Крафт Фудс Україна»

Міжнародний науковий журнал
«Сталий розвиток»
(Болгарія)

ЗМІСТ

С.

РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

<i>Ахrameєва М. В.</i> Удосконалення системи управління запасами на підприємстві.....	9
<i>Босая Л. О.</i> Аналіз проблем функціонування малого бізнесу в Україні.....	10
<i>Ведмідь Н. Г.</i> Міжнародний економічний імідж України та чинники його формування.....	12
<i>Волк О. М., Кириченко Т.</i> Організація ефективної трудової діяльності робітників на підприємстві шляхом стимулювання.....	13
<i>Гафькина М.</i> Влияние брендинга на уровень продаж (на примере торговой точки Pepsi).....	15
<i>Голенка Р. А.</i> Теоретичний аналіз проблеми залучення зарубіжних інвестицій в економіку України.....	17
<i>Гончаренко І. М.</i> Особливості функціонування малого бізнесу в Україні.....	18
<i>Дерев'яно Ю. М.</i> Вплив фактора часу на економічний розвиток.....	19
<i>Євдокименко Ю. Ф.</i> Планування та управління трудовими ресурсами.....	21
<i>Зарубіна В. В.</i> Матеріальне стимулювання праці робітників.....	22
<i>Іскаков А. А.</i> Стан та проблеми розвитку іноземного інвестування в Сумській області.....	24
<i>Карінцева О. І., Босик А. В.</i> Теоретичні аспекти об'єднання підприємств.....	26
<i>Карінцева О. І., Євдокименко Ю. Ф.</i> Переваги та недоліки діяльності ТНК.....	27
<i>Коваленко Є. В., Рябуценко В. В.</i> Аналіз позитивних і негативних наслідків для вітчизняних підприємств вступу України до СОТ.....	28
<i>Коваленко Я. А.</i> Причини безробіття та його вплив на суспільство.....	30
<i>Ковальов Б. Л., Боброва Д. О.</i> Аналіз новітніх методів просування та адміністрування бізнесу.....	32
<i>Ковальов Б. Л., Кудіна К. І.</i> Аналіз ефективності організації шоу-бізнесу в спорті.....	33
<i>Колонтаєвська А. В.</i> Фінансово-кредитна інфраструктура як механізм стимулювання розвитку малого підприємництва.....	35
<i>Колонтаєвська А. В., Коваленко О. І.</i> Напрями підвищення ефективності податкової політики сприяння розвитку підприємництва.....	37
<i>Короткіх С. Г.</i> Проблеми зовнішньоекономічної діяльності підприємств	

агропромислового комплексу.....	39
<i>Кулинич І. А.</i> Причини виникнення безробіття в Україні та заходи щодо його зменшення.....	40
<i>Кулініч К. М.</i> Основні причини та фактори, що впливають на диверсифікацію діяльності підприємства.....	42
<i>Левченко А. В.</i> Аналіз та перспективи розвитку ринку цінних паперів в Україні.....	43
<i>Лукаш О. А.</i> Удосконалення інституційного співробітництва та формування простору ЄС: застосування гравітаційної моделі.....	45
<i>Льовов О. В., Сальник Н. М.</i> Вплив глобалізації на національну економіку України.....	46
<i>Матвеев П. С.</i> Необхідність впровадження механізму бюджетування на підприємстві.....	48
<i>Мирошниченко Д. В.</i> Проблеми експортної політики України та шляхи їх вирішення.....	50
<i>Мирошниченко Д. В.</i> Проблеми та перспективи підвищення продуктивності праці на підприємстві.....	52
<i>Мішеніна Н. В., Часник Ю. М.</i> Сучасний стан машинобудівного комплексу України.....	54
<i>Мороз О. М.</i> Аналіз та оцінка функціонування банківської системи України в умовах економічної кризи.....	56
<i>Омельяненко Ю. О.</i> Стан інвестиційного клімату в Україні.....	58
<i>Петрушко Н. М.</i> Трудові ресурси як фактор економічного розвитку держави.....	60
<i>Піддубна Т. В.</i> Процес упровадження стратегії інноваційного розвитку торговельного підприємства.....	62
<i>Портянка А. Г.</i> Шляхи формування напрямів оптимізації витрат торговельного підприємства.....	64
<i>Пронікова Ж. С.</i> Роль інвестицій у формуванні людського капіталу.....	66
<i>Рибалка М. В.</i> Стан міграційних процесів в Україні.....	68
<i>Рибіна О. І., Захарченко С. І.</i> Стратегічні напрямки розвитку залізничного транспорту України.....	70
<i>Ромашко А. С.</i> Значення контролінгу у системі прийняття управлінських рішень.....	72
<i>Рудецька І. О.</i> Науково-методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості підприємства.....	74

<i>Сотник В. О., Лецишина Ю. С.</i> Матеріально-технічне забезпечення виробництва.....	76
<i>Сотник І. М., Мандрика Ж. В.</i> Механізм оцінки кредитоспроможності підприємства.....	78
<i>Сотник І. М., Петренко Т. П.</i> Проблеми і напрямки розвитку оптової торгівлі в Україні.....	80
<i>Старостенко Т. С.</i> Механізм антикризового управління підприємством.....	82
<i>Старченко Л. В., Лукавая О. М., Курноз С. С.</i> Оцінка потенціалу території як складова стратегічного управління.....	84
<i>Сюхіна А. Г.</i> Удосконалення системи управління на підприємстві.....	85
<i>Тарасенко В. С.</i> Види галузевих вхідних бар'єрів.....	88
<i>Титаренко Ю. В.</i> Шляхи вдосконалення механізму державного регулювання зайнятості населення.....	90
<i>Тимошова О. Є.</i> Управління людським капіталом підприємства.....	92
<i>Харченко М. О., Грицай С. О.</i> Монополізація економіки: сутність, позитивні та негативні сторони.....	94
<i>Харченко М. О., Троценко А. Я.</i> Вплив діяльності філій ТНК на конкурентоспроможність України та країн СНД.....	95
<i>Цегельникова Д. М.</i> Факторинг як інструмент підвищення інвестиційної привабливості підприємства.....	97
<i>Часник Ю. М.</i> Проблеми формування потенціалу підприємства в Україні.....	98
<i>Червяцова О. В.</i> Проблеми формування заробітної плати.....	100
<i>Чорток Ю. В., Молибог М. А.</i> Вплив трудових ресурсів на діяльність підприємства.....	102
<i>Шаповалова В.</i> Ринок та організація виробництва танцювального одягу.....	103
<i>Шатова В. М.</i> Прикладні проблеми ринку праці України.....	105
<i>Шевченко О. Ю.</i> Мотиваційний механізм підвищення ефективності використання трудового потенціалу.....	107
<i>Шинкаренко О.</i> Особливості інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в сучасних умовах.....	109
<i>Шоколенко В.</i> Особливості інвестування в сільське господарство в сучасних умовах.....	111

РОЗДІЛ 2 ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

<i>Басова А. Л.</i> До питання оцінки економічної ефективності природоохоронних заходів.....	114
<i>Білан І. О.</i> Механізм управління конкурентоспроможністю продукції з урахуванням екологічного фактора.....	116
<i>Білан М. І.</i> Економічні фактори впливу зовнішнього середовища на підприємство.....	118
<i>Горобченко Д. В.</i> Передумови формування системи боргових відносин у сфері природокористування.....	119
<i>Дегтярьова І. Б., Палун І. В.</i> Забезпечення екоконкурентоспроможності підприємства в умовах сталого розвитку.....	121
<i>Денисенко П. А., Нечипоренко В. М.</i> Загальний статистичний вимір інноваційно-спрямованого розвитку регіону.....	123
<i>Зябіна Є. А.</i> Еколого-економічна ефективність впровадження біогазового устаткування в організації сільськогосподарського виробництва.....	124
<i>Катрушенко І. М.</i> Сучасні проблеми та перспективи використання відходів лісового господарства.....	126
<i>Козубенко К. І.</i> Ресурсозбереження як чинник підвищення ефективності суспільного виробництва.....	128
<i>Маслак О. М.</i> Аналіз забруднення атмосферного повітря автомобільним транспортом у Сумському регіоні.....	129
<i>Маценко О. М., Долгодюш А. І.</i> Концепція залучення екологічних функцій джерел водопостачання.....	131
<i>Моргуненко Р. М.</i> Європейська практика застосування економічного інструментарію управління природокористуванням.....	133
<i>Олійник А. М.</i> Екологічне значення лісових екосистем та принципи ефективного відтворення лісових ресурсів.....	134
<i>Петровська С. А.</i> Екологічні аспекти інвестиційної привабливості регіону.....	136
<i>Писана М. В.</i> Еколого-економічні проблеми розвитку лісового сектору.....	138
<i>Пімоненко Т. В., Крохмаль О. Ю.</i> Переваги впровадження системи корпоративного екологічного аудиту.....	140
<i>Пронікова Ж. С.</i> Підходи до удосконалення мотивації екологічно спрямованої діяльності.....	142
<i>Реут В. В., Гуцуляк А. А.</i> Проблеми вдосконалення економічних	

регуляторів природокористування.....	144
<i>Рибіна О. І., Бачал О. О.</i> Електрифікація – шлях підвищення привабливості залізничного транспорту.....	146
<i>Руденко М. С.</i> Шляхи удосконалення системи екоконтролінгу на підприємствах Сумської області.....	148
<i>Сотник І. М., Кулик Л. А.</i> Оцінка еколого-економічної ефективності природокористування на регіональному рівні.....	150
<i>Старченко Л. В., Лукавая О. М.</i> Альтернативна енергія – рушійна сила соціально-економічного розвитку.....	152
<i>Харитоненко І. В.</i> Еколого-економічний стан використання та охорони земельних ресурсів.....	153
<i>Харченко М. О., Гайдаш А. С.</i> Еколого – економічні проблеми охорони та раціонального використання лісових ресурсів в Україні.....	156
<i>Часник Ю. М.</i> Еколого-економічні аспекти застосування ресурсозберігаючих технологій в АПК.....	158
<i>Чепурний В. Д.</i> Проблема забруднення водних ресурсів України.....	160
<i>Чигрин О. Ю., Супрунов О. В.</i> Сучасні проблеми власності на природні ресурси.....	162
<i>Шашко М. В.</i> Еколого-економічний вплив на довкілля інноваційної діяльності в будівельній галузі.....	164
<i>Шкарупа О. В., Овсюкова Ю. О.</i> Економічний аналіз передумов розвитку зеленого бізнесу в Україні.....	166
<i>Шкарупа О. В., Часник О. М.</i> Проблеми забезпечення інвестиційної стратегії розвитку аграрного сектору України.....	168

РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА ТА БІЗНЕС- АДМІНІСТРУВАННЯ

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

студентка гр. ЕФ-02 Ахремєєва М. В.

В сучасних умовах господарювання в Україні однією з основних проблем фінансово-господарської діяльності підприємств є проблема зростання цін. Значне подорожчання матеріальних ресурсів несприятливо позначається на функціонуванні підприємства, веде до перебоїв у постачанні і навіть до зупинки виробничого процесу. Таким чином, вкладення вільних коштів у виробничі запаси є одним з можливих способів уникнення падіння купівельної спроможності грошей.

З іншого боку, підприємство, що зуміло вміло передбачити інфляційні процеси в економіці, створює запас з метою одержання прибутку за рахунок підвищення ринкової ціни. Процес оформлення кожного нового замовлення на поставку матеріалів і комплектуючих виробів супроводжується рядом витрат адміністративного характеру (пошук постачальника, проведення переговорів з ним, відрядження, міжміські переговори тощо). Знизити ці витрати можна, скоротивши кількість замовлень, що рівносильне збільшенню обсягу партії, що замовляється і, відповідно, підвищенню розміру запасу.

Однак політика накопичення матеріальних запасів веде до значного відтоку грошових коштів підприємства з обігу, тобто воно несе певні витрати на збереження запасів. У зв'язку з цим необхідно з'ясувати, чи існує можливість функціонування підприємства в умовах з їх мінімальною величиною.

Розглянувши західні системи управління запасами, спрямовані саме на їх мінімізацію, можна з упевненістю сказати, що застосування подібних систем на українських підприємствах є вкрай необхідним. Проте в теперішній час це не є можливим внаслідок нестабільної економічної ситуації. Звідси випливає необхідність створення на українських підприємствах таких систем управління запасами, які б враховували особливості вітчизняного виробництва, головною з яких, в даному випадку, є замовний характер виготовлення продукції.

В умовах ринкової економіки об'єктивну необхідність викликає ведення управлінського обліку, оскільки кожне підприємство самостійно обирає напрями розвитку, види продукції, що випускається, об'єми виробництва, політику збуту продукції тощо.

Таким чином виникає потреба за всіма цими параметрами накопичувати інформацію, отримувати необхідні облікові дані та підвищувати ефективність діяльності підприємства.

Науковий керівник: ст. викладач Чортюк Ю. В.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

студентка гр. Е-91 Босая Л. О.

Сучасний світ довів, що малий бізнес, незважаючи на величезний ризик, є невід'ємною частиною ринкової економіки. Він є найнеобхіднішою складовою розвитку економіки країни, основою ринкового конкурентного середовища, а також найефективнішим інструментарієм підтримки життєдіяльності людей. Але водночас сектор малого бізнесу є надзвичайно чутливим до дії несприятливих факторів і тому важливим на сьогоднішній день є найефективніше усунення цих факторів і тим самим вирішення проблем функціонування малого бізнесу в Україні.

Вивченню цієї проблеми присвячені дослідження ряду українських економістів, зокрема, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Гейця, Ю. Палкіна, Ю. Пахомова та ін. Але з огляду на ситуацію, що відбувається в Україні останнім часом, цій проблемі хотілося б приділити більшу увагу.

Метою роботи є аналіз стану та проблем функціонування малого бізнесу в Україні і на основі цього розроблення комплексного підходу щодо їх вирішення, спрямованого на підтримку і розвиток малого бізнесу.

Малий бізнес є особливим типом господарської поведінки, суб'єкти якого поєднують дві головні узагальнюючі риси – суміщення в одній особі власника і керівника фірми та підвищений рівень господарського ризику на всіх стадіях підприємницької діяльності [2]. Сама ж суть та значення малого бізнесу полягають у тому, що він є провідним сектором ринкової економіки, визначає темпи економічного розвитку, здійснює структурну перебудову економіки, забезпечує свободу ринкового вибору, насичення ринку споживчими товарами та послугами повсякденного попиту, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця, має високу мобільність, формує новий соціальний прошарок підприємців-власників, а також сприяє послабленню монополізму і розвитку конкуренції [1]. Аналіз стану малого бізнесу в Україні свідчить про те, що попри незначну економічну вагу окремих підприємств, останнім часом він набуває досить швидкого розвитку. Це обумовлено його вагомими конкурентними перевагами в структурі економіки, зокрема: мобільність, дрібносерійне виробництво, низька

капіталоємність та швидка окупність вкладень. Водночас зворотним боком наведених конкурентних переваг є низка проблем, які обумовлюють нестійкість функціонування малого бізнесу в Україні, а саме:

- відсутність дійового організаційного забезпечення щодо підтримки малого бізнесу;

- брак реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;

- значний податковий тиск і обтяжлива система звітності, що примушує багатьох суб'єктів малого бізнесу вдаватися до методів тіньової економіки;

- значні адміністративні бар'єри: реєстрація, ліцензування, сертифікація;

- надмірні і нестабільні регулятивні вимоги щодо ведення малого бізнесу;

- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу.

Отже, очевидно, що потрібен комплексний підхід для вирішення проблем стосовно функціонування малого бізнесу в Україні. Він передбачає впровадження низки заходів:

- вирішення питань щодо організаційного забезпечення малого бізнесу, насамперед через розроблення та прийняття цільових програм розвитку та підтримки малого бізнесу з відповідним фінансовим та організаційним забезпеченням;

- використання державних кредитних ліній для підтримки малого бізнесу із зазначенням середнього розміру позики, процентної ставки та секторів кредитування при умові створення нових робочих місць;

- спрощення системи оподаткування, оскільки велика кількість різноманітних податків та нестабільність оподаткування створюють суттєві труднощі для підприємців;

- більш точне пояснення та обмеження процедури ліцензування, а також реєстрації нових підприємств, оскільки сьогодні процес реєстрації є дуже трудомістким і потребує значних фінансових витрат для нових підприємств;

- спрощення регулятивних актів, що зумовлено тим, що підприємці в Україні витрачають багато часу на вирішення питань регулятивного характеру. Сьогодні надмірні регулятивні вимоги, а також часті зміни в цих вимогах призводять до величезних витрат з боку українського приватного підприємництва;

- створення стабільних умов для ведення бізнесу, що сприятиме готовності підприємців ризикувати і вкладати свої кошти або у новостворювані фірми, або в існуючі компанії, а також реалізовувати свої ідеї щодо свого подальшого розвитку.

Реалізація перелічених заходів з підтримки і розвитку малого бізнесу в Україні повинна здійснюватися тільки комплексно. Спроби реалізувати їх частково не дадуть бажаних результатів і приречені на невдачу.

1. Дуб Л. "Питання розвитку малого бізнесу в Україні"/ Л. Дуб // Вісник економічного розвитку України. - 2008. - №1. - с. 10 – 16;
2. Збарський В.К. Тенденції розвитку малого підприємництва / В.К. Збарський, М.П. Канінський // Економіка АПК. – 2009. - №8. – с. 50-53.

Науковий керівник: ст. викладач Волк О. М.

МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНИ ТА ЧИННИКИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ

студент гр. М-91 Ведмідь Н. Г.

Для досягнення своїх стратегічних цілей українській економіці необхідна інтеграція у світовий політичний, економічний та інформаційний простір. І саме міжнародний імідж країни суттєво впливає на успішність і ефективність такої взаємодії. Сьогодні питання іміджу країни є питанням національної безпеки, питання економічного розвитку та здійснення демократичних перетворень. Якщо проаналізувати зв'язок іміджу держави із міжнародною конкурентоспроможністю національної економіки, то можна прослідкувати прямо пропорційну залежність: чим позитивніший імідж держави, тим більший обсяг залучених інвестицій, тим стійкіша конкурентоздатність країни на міжнародних ринках.

Економічна складова міжнародного іміджу України може бути співвіднесена з кількома рейтингами, що передбачають розрахунок індексів економічної свободи, глобальної та бізнесової конкурентоспроможності, конкурентоспроможності ІТ-галузі, глобальної інформаційної економіки, показник створення сприятливих умов для ведення бізнесу, індекс розвитку людського потенціалу тощо.

На формування іміджу України впливають три групи факторів:

- 1) природно-ресурсний потенціал, національна та культурна спадщина; базова форма державного устрою та структура управління;
- 2) соціально-психологічні настрої в українському суспільстві;
- 3) стабільність української економіки, яка оцінюється рівнем доходів на душу населення, обсягом залучених інвестицій, фінансовою забезпеченістю бюджетів усіх рівнів; правовий простір України. Сильні сторони України – усе, що не стосується економіки й політики: культура, спорт, історія. Незважаючи на те, що Україна має багаті природні ресурси та вигідне географічне положення, значний науковий та культурний потенціал,

вона продовжує залишатись аутсайдером у міжнародних економічних відносинах. Отже, формування позитивного міжнародного іміджу України є важливим питанням загальнонаціонального масштабу. Воно потребує спільних цілеспрямованих і послідовних зусиль усіх верств українського суспільства та української громади за кордоном, а головне, органів влади. Але результатом таких зусиль буде зростання національної економіки та підвищення конкурентоспроможності України на міжнародній арені.

Науковий керівник: доц. Дерев'янюк Ю. М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РОБІТНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ШЛЯХОМ СТИМУЛЮВАННЯ

ст. викл. Волк О. М., студент гр. МК-91 Кириченко Т.

Персонал є активом підприємства, людським капіталом, який очікує своєчасну та гідну економічну, психологічну і кар'єрну винагороду за високопродуктивну та високоякісну працю. Саме ефективна організація трудової діяльності дає можливість працівнику реалізуватися як особистості, а також здатна втримати талановитих та перспективних робітників на підприємстві в конкретних умовах.

Результативність діяльності кожного підприємства залежить від ефективності його виробничої діяльності, рівня конкурентоспроможності, цінової ніші на відповідному ринку та інших факторів. Досягнення високої рентабельності виробництва та реалізації продукції, збереження майнового потенціалу підприємства, впровадження раціоналізаторських пропозицій і передових досягнень науково-технічного прогресу стає можливим не тільки при провадженні підприємством відповідної політики в межах обраної стратегії розвитку, але й за умови відповідного бажання з боку працівників, оскільки правильне стимулювання персоналу на досягнення загальної стратегії підприємства сприяє підвищенню командного духу трудового колективу та розуміння кожним працівником власного успіху лише в межах розвитку і зміцнення позицій підприємства в цілому.

Для забезпечення ефективної роботи персоналу організації важливим завданням є задоволення потреб робітників, а не тільки потреб самої організації (отримання прибутку тощо). Тобто йдеться про те, що має бути встановлений певний баланс між задоволенням потреб організації та потреб кожного працівника. Дана ситуація приводить до того, що при розробці заходів з удосконалення організації праці на підприємстві найбільш важливим питанням стає питання стимулювання робітників до продуктивної діяльності [2].

Стимул (сукупність внутрішніх та зовнішніх сил підприємства, які спонукають людину до діяльності і орієнтують на досягнення встановлених цілей) є дієвим інструментом управління персоналом підприємства.

Система стимулювання характеризується цілісністю функціонування певної сукупності спонукальних елементів, органічно пов'язаних і згуртованих за матеріальними, соціальними, інституціональними, психологічними потребами різноманітних груп носіїв інтересів для досягнення поставлених цілей. Цілісна система стимулювання повинна включати економічні, соціальні, інституціональні, психологічні та організаційні складові (рис. 1) [1].

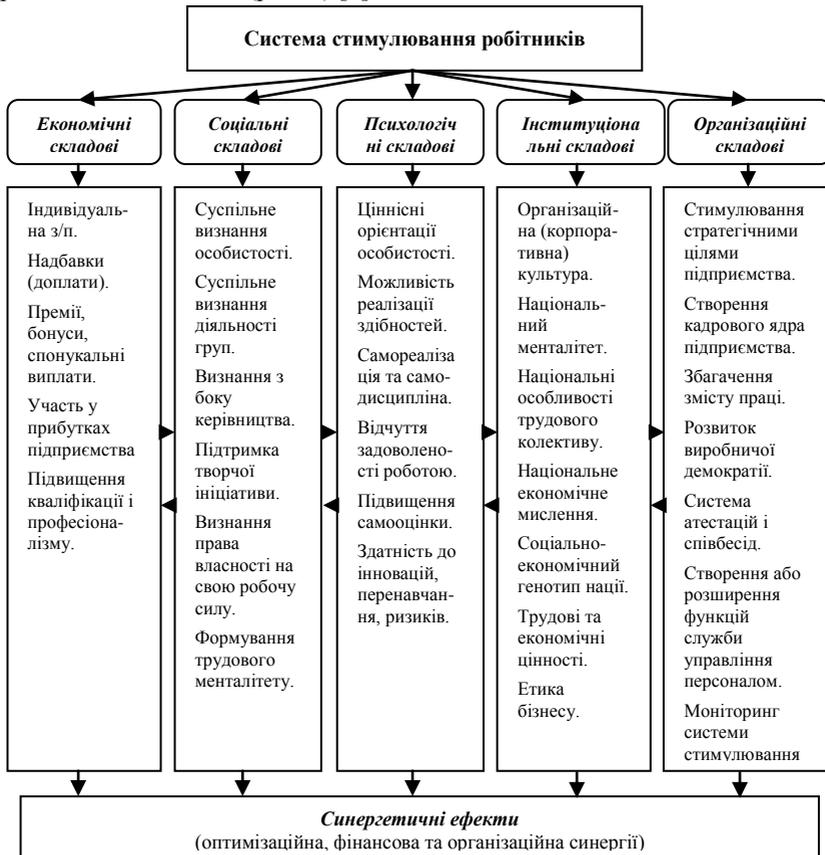

Рис. 1. Структура ефективної системи стимулювання робітників

Отже, для підвищення ефективності трудової діяльності працівників важливе значення має не просто покращення тієї чи іншої складової системи

стимулювання, а системна розробка та впровадження цілісного пакету стимулів підприємства, оскільки лише постійна і активна взаємодія його елементів приведе до формування стійких синергетичних ефектів, які забезпечать загальне підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

1. Формування ефективної системи мотивації трудової діяльності на підприємствах будівельної галузі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.kname.edu.ua/21890/1/65_aref_Pyzh.pdf

2. Персонал як основа ефективної діяльності організацій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-7409.html>

ВЛИЯНИЕ БРЕНДИРОВАНИЯ НА УРОВЕНЬ ПРОДАЖ (НА ПРИМЕРЕ ТОРГОВОЙ ТОЧКИ PEPSI)

студентка гр. Е-91 Гафькина М.

В наше время на уровень продаж осуществляет влияние множество факторов таких как: спрос, цена, предложение, инфляция, средняя заработная плата населения и т.д. Так же одним из факторов является брендинг.

Обязательным условием успешного существования и функционирования бренда является соблюдение общего фирменного стиля — визуального и смыслового единства образа организации. Элементами фирменного стиля являются: название продукта, логотип, товарный знак, знак обслуживания, фирменное наименование, фирменные цвета, слоган, стиль и цвета спецодежды сотрудников предприятия, а также иные объекты интеллектуальной собственности, принадлежащие организации.

Основными выгодами для торговой точки являются: увеличение продаж, привлечение внимания конечного потребителя, информирование потребителя о наличии в торговой точки продукта компании, укрепление партнерских отношений с поставщиком продукции, возможность уменьшить расходы при оформлении торговой точки (участие на ранних стадиях оформления торговой точки)

Основные выгоды для конечного потребителя: дополнительное информирование о месте продаж любимого продукта. Возможность быстрее найти любимый продукт в магазине (при брендинге внутри торговой точки).

Основные выгоды для торгового представителя: выполнение плана продаж (увеличение продаж в брендинговых точках). Укрепление отношений с руководством и персоналом торговых точек. Возможность дополнительного развития торговой точки за счет улучшенных отношений

(установка торгового оборудования, расширение доли на полке, расширение ассортимента продаваемой продукции).

Участниками данной программы являются торговые представители филиалов команд FFY и Combo и точки традиционной торговли (киоск, мини, медиум, макси).

Данная программа брендинга рассчитана на 45 дней, так как за этот срок все поданные заявки на участие в программе должны быть обработаны, выбраны наиболее актуальные места проведения, разработан дизайн и к окончанию этого срока должны быть оформлены все выбранные места.

Условия программы: брендируются только точки традиционной программы (киоск, мини, медиум, макси), производится только внешнее брендование.

Выделяют так же такие критерии брендинга: брендируются только лучшие точки, которые расположены в оживленных местах, у станций метро, у остановочных комплексов, местах потока и скопления людей (при подаче заявки обязательно изображение точки, места брендинга и места, где находится торговая точка), производится только внешнее брендование торговых точек. Минимальный объем брендинга – 1 внешнее окно. Индивидуальный подход при разработке и брендинга точек формата макси и большого объема брендинга. Согласование брендинга с торговой точкой обязательно.

Механика программы: Торговый представитель проводит переговоры о брендинге торговой точки. После получения согласия на оформление точки, торговый представитель оформляет необходимую документацию и контролирует брендинг точки, после чего предоставляет фотоотчет.

Мотивация: Торговая точка, которая даст согласие и будет брендингована в период действия программы получит бесплатно продукцию в объеме согласованном и утвержденном с торговым представителем (бесплатная продукция ТМ Pepsi). Обязательная информация для брендинга торговой точки: обосновать необходимость брендинга данной торговой точки (в приоритете работа в эксклюзиве, высокая проходимость торговой точки, расположение у оживленных трасс, станций метро, мест скопления людей и т.д.). Оформить заявку согласно утвержденной процедуре. Прислать фотографии торговой точки и места нахождения точки. Обязательно указать на фото точки место, где будет размещаться брендинг. Указать все необходимые и правильные размеры брендинга. Размеры указывать только в мм. Указать все необходимые требования к материалу, которым будет брендинговаться торговая точка. Утвержденные формулировки материала для брендинга – баннер обычный, баннер-сетка, оракал-сетка. Указать все необходимые требования к

крепежам баннера (количество люверсов, они же металлические колечки, по примеру - баннеры). Обязательно согласование брендинга с руководством торговой точки.

После проведения данной программы брендинга можно сделать выводы, что уровень продаж увеличился в среднем на 15%. А значит можно смело говорить о прямом влиянии брендинга на увеличение продаж, так как это один из психологических факторов воздействия на человека. А значит чем больше заметная и запоминающаяся реклама и марка продукции, тем легче и быстрее увеличивается объем продаж данной продукции.

Научный руководитель: ст. преп. Кубатко А. В.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

студент гр. Ф-92 Голенка Р. А.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ; *англ.* Foreign direct investment (FDI)) згідно з методологією МВФ — це закордонні інвестиції, величиною у понад як 10 відсотків статутного капіталу, що дає зацікавленій стороні право на участь в управлінні підприємством. У вітчизняній науковій думці існують дві крайні позиції стосовно доцільності залучення прямих ПІІ в економіку держави.

Аргументи «за». Одна половина українських економістів запевняє, що Україні вкрай необхідні ПІІ, враховуючи нинішню міжнародну політичну та економічну ситуацію, а також той факт, що надходження іноземного капіталу в країну може стимулювати подальший розвиток науково-технічного прогресу. Приплив закордонних капіталовкладень життєво важливий для досягнення середньострокових цілей, таких, як вихід із сучасного кризового стану, початковий підйом економіки. При цьому, природно, українські суспільні інтереси не збігаються з інтересами іноземних інвесторів, отже, важливо залучити капітали так, щоб не позбавити їхніх власників власних мотивацій, одночасно направляючи дії останніх на благо суспільних цілей. Дана задача розв'язна, що і підтверджується світовим досвідом (наприклад, утворення нових індустріальних країн), але для реалізації яких-небудь визначених дій по її виконанню потрібно в першу чергу вивчити конкретний стан в області залучення іноземних інвестицій у дійсних українських умовах, розглянути економічну і законодавчу бази, що забезпечують інвестиційний клімат у країні, тому сьогодні саме невизначеність у законодавчій сфері обмежує інвестиційний процес, тобто спостерігається своєрідний парадокс:

найсильніший інструмент по залученню закордонного капіталу одночасно є основною причиною, що утримує інвесторів від великих вкладень.

Аргументи «проти». Інша половина вітчизняних економістів у надходженні іноземного капіталу вбачають загрозу серйозної конкуренції українській промисловості. Вони заперечують низьку ціну підприємств, які виставляються на аукціони під час приватизації, в яких приймають участь іноземці. В США та Європі аналогічні об'єкти коштують набагато більше. Такі погляди потрібно брати до уваги. Разом з тим об'єктивні закони світової економіки, процеси міжнародної міграції капіталу свідчать про те, що Україна не може стояти в стороні від активного залучення і використання іноземного капіталу. Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що питання доцільності залучення ПІІ залишається актуальним і досі не вирішеним.

Науковий керівник: ст. викладач Ковальов Б. Л.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

студентка гр. Е-92/2 Гончаренко І. М.

Найбільш динамічним елементом у структурі господарської діяльності вважається малий бізнес, який має значну кількість переваг перед великим бізнесом, та активно впливає на економічне та соціальне життя держави.

Дослідженням підприємництва займалися багато видатних вчених, серед яких А. Сміт, А. Маршал та Д. Рікардо. Серед вітчизняних економістів вивченням цього питання займалися О. Барановський, Л. Хмелевська, С. Мочерний, Л. Воротіна та багато інших.

В Україні, розвитку бізнесу перешкоджають ряд суттєвих перепон, таких як: відсутність підтримки з боку держави, а на додачу ще й надмірна норма податків; законодавча база, яка залишає бажати кращого; корупція, яка просочилася у всі сфери життя; занепад банківської системи, що проявляється у звуженому спектрі банківських послуг, а на додачу ще й гострий дефіцит фінансів підприємств. Власних капіталів більшість підприємств не має, банківські кредити дають на 2-3 місяці з високою процентною ставкою, а інших доступних джерел фінансової підтримки малого бізнесу в Україні не існує. Тому, щоб розпочати власну справу, необхідно знову-таки подолати ряд перешкод: відсутність всієї необхідної інформації для реєстрації, яку можна отримати лише за рахунок втрати часу, грошей та сил; сама процедура реєстрації залишається занадто громіздкою та клопіткою.

Велике значення для розвитку малого бізнесу в країні з перехідною економікою має використання світового досвіду. В розвинених країнах

створюються цілі програми підтримки та стимулюванню розвитку малих підприємств. Наприклад, у США адміністрація малого бізнесу займається розробкою і надання кредитних програм, реалізацією програм термінової допомоги фірмам, які потерпіли від стихійного лиха. Але в передових країнах світу ринкове середовище знаходиться на стадії, яка є майже досконалою. Тому застосування здобутків цих країн Україною є обмеженим.

Враховуючи всі чинники, які впливають на розвиток і функціонування малого та середнього бізнесу, можна подолати проблеми, які виникають у процесі роботи і відіграти важливу роль у економічному розвитку України. Також маємо не забувати про важелі державної підтримки. Їх необхідно використовувати у взаємозв'язку з процесами ринкової економіки, але тут необхідно не забувати про ресурсні особливості кожного регіону держави.

Науковий керівник: асист. Горобченко Т. В.

ВПЛИВ ФАКТОРА ЧАСУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

доц. Дерев'янюк Ю. М.

Формою і мірою всіх видів руху є час. Час – загальна форма буття матерії, що виражає тривалість її існування і послідовність зміни станів усіх матеріальних систем і процесів у світі. В основу дії фактору часу покладено зміну комплексу соціально-економічних і техніко-економічних умов.

Взаємозалежності часових темпів економічного зростання та якості економічного простору стали предметом досліджень А. Гранберга та Ю. Зайцевої, а взаємозалежності розмірів держави і економічного зростання – А. Ілларіонова та І. Пивоварової. Результати цих досліджень дозволяють ввести в сферу економіко-теоретичних розробок фактор часу, що визначає якість економічного зростання.

Зарубіжні представники посткейнсіанства П. Девідсон, Н. Кальдор, М. Калецький трактують фактор часу як незворотність часу. Всі економічні процеси визначаються ними як ітераційні, в яких сутнісні взаємозв'язки строго впорядковані за часом і не допускають їх оборотності. Час робить активний вплив на економіку, на суспільні відносини. У роботах Ф. Тейлора, Г. Ганта вирішуються питання вдосконалення виробничих процесів. Саме вдосконалення розглядається як діяльність, спрямована на економію часу, скорочення виробничого і технологічного циклу. Скорочення витрат часу, тобто зростання продуктивності праці, стає основною метою менеджменту.

Основними властивостями часу є однорідність, односпрямованість, одновимірність, упорядкованість, безперервність і необоротність. Економічні функції, що виконує час, можна позначити таким чином: простір людського

розвитку, кількісна міра різних речей, характеристика якості проходження економічних процесів, якісна характеристика різних товарів і послуг, кількісна і якісна характеристики динаміки економічного руху (розвитку), середовище ритмічності економічних процесів.

Фактор часу в економічних явищах, насамперед, проявляється у вигляді циклічного розвитку. Можна виділити чотири основних види економічних циклів.

1. Короткострокові цикли Дж. Кітчана (3-4 роки). Механізм генерування цих циклів зазвичай пов'язують з запізненнями за часом (тимчасовими лагами) в русі інформації, що впливають на прийняття рішень комерційними фірмами.

2. Середньострокові цикли К. Жугляра (7-11 років). На відміну від циклів Кітчана в рамках циклів Жугляра ми спостерігаємо коливання не просто в рівні завантаження існуючих виробничих потужностей, але і коливання в обсягах інвестицій в основний капітал.

3. Цикли (ритми) С. Кузнеця (15-20 або 25-30 років). Він пов'язував ці хвилі з демографічними процесами, зокрема, припливом іммігрантів та будівельними змінами, тому він назвав їх «демографічними» або «будівельними» циклами.

4. Довгі хвилі М. Кондратьєва (40-60 років). Також називають їх великими циклами кон'юнктури. Довготривалі тенденції циклічного розвитку економіки, що включають знижуючу і підвищувальну фази.

Механізм економічної динаміки постає з позицій історичного розвитку як процес чергування різних еволюційних і революційних періодів інноваційного, науково-технічного та економічного розвитку.

Інноваційні цикли чинять активний вплив на макроекономічний розвиток: з одного боку, вони відкривають нові горизонти економіки, нові можливості економічного зростання, з іншого боку, вони порушують існуючу економічну рівновагу, вносячи невизначеність, стихійність в макроекономічну динаміку.

Інноваційного процесу притаманні дві ключові характеристики: нелінійність і самоорганізація. Положення теорії інновацій були сформульовані М. Д. Кондратьєвим, який пов'язав хвилі винаходів та інновацій з переходом до нового циклу.

Періодичне інноваційне оновлення суспільства - об'єктивно обумовлений процес. Отже, він повинен мати свої закономірності. Розкриття їх змісту і механізму використання - головне завдання інноватики як самостійної галузі наукового знання, що сформувалася в ХХ столітті, її фундаментальної (теоретичної) і прикладної (практичної) частин. Такими закономірностями є.

1. Періодичне інноваційне оновлення є загальною закономірністю

суспільства в цілому і всіх складових його систем, що пояснюється трьома обставинами: будь-яка система має свій потенціал розвитку, життєвий цикл, і перехід від фази до фази вимагає часткового оновлення; саме суспільство має загальну тенденцію до зростання і ускладнення, збільшення обсягу та диференціації структури потреб; навколишнє природне середовище також схильне до змін, і суспільство має зазнати зміни, щоб адекватно відреагувати на ці зовнішні виклики.

2. Інноваційна діяльність розвивається нерівномірно-циклічно, хвилі інноваційної активності змінюються спадами. У розвитку техніки і технології, економіки, соціально-політичної та соціокультурної сфер спостерігаються чітко виражені інноваційні цикли різної глибини і тривалості.

3. У динаміці інноваційної активності спостерігається взаємовплив інноваційних циклів різної тривалості, а також їх взаємодія з циклічною динамікою інших сфер суспільства. Найбільш масовими поліпшуючі інновації бувають при зміні короткострокових циклів, наприклад, моделей техніки і модифікацій технологій.

4. У динаміці інновацій виявляються закономірності спадковості, мінливості і відбору.

Час відіграє принципово важливу функцію в інноваційних процесах. Саме фактор часу за інших рівних умов може визначати ефективність впровадження інновацій на підприємстві. Вивчення різновидів економічних циклів дає більш широке і водночас точне уявлення про перебіг виробничо-господарських подій у середині підприємства. Перебіг окремих циклів та управління ними на підприємстві – основна задача будь-якого керівника.

ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ

студент гр. Е-71 Євдокименко Ю. Ф.

Важливим елементом продуктивних сил і головним джерелом розвитку економіки є люди, їх майстерність, освіта, підготовка, мотивація діяльності. Існує непересічна залежність конкурентоспроможності економіки, рівня добробуту населення від якості трудового потенціалу персоналу підприємства, організації.

Управління трудовими ресурсами, забезпечення їхнього ефективного використання потребує обов'язкового формування системи оцінювання трудового потенціалу підприємства. Структура системи управління персоналом залежить від масштабів організації, її територіального розташування, характеру діяльності і інших факторів. У малих і середніх

фірмах одна підсистема може виконувати функції декількох функціональних підсистем, при різних умовах одні підсистеми можуть бути ліквідовані, змінені, перетворені.

Планування персоналу визначається як процес забезпечення організації необхідною кількістю кваліфікованого персоналу, прийнятою на правильні посади в правильний час. За іншим визначенням, планування персоналу – це система підбору кваліфікованих кадрів, при використанні двох видів джерел – внутрішніх і зовнішніх, що має своїй на меті забезпечити потреби організації у необхідній кількості фахівців в конкретні тимчасові рамки.

Система стимулів і мотивація повинна бути гнучкою і відповідати меті, яка змінюється. Цього можна досягти за допомогою трансакційного керівництва, суть якого полягає у своєчасному укладанні одноразових угод з підлеглими при виникненні різних нестандартних ситуацій, не обговорених у контрактах.

Управління персоналом передбачає широке використання результатів оцінки його роботи, адже кожна організація прагне зберегти кращі кадри, створити їм умови для професійно-кваліфікаційного зростання і одночасно звільнитись від працівників інертних, малокваліфікованих, безперспективних.

Отже, управління персоналом передбачає широке використання результатів оцінки його роботи, адже кожна організація прагне зберегти кращі кадри, створити їм умови для професійно-кваліфікаційного зростання і одночасно звільнитись від малокваліфікованих, безперспективних працівників.

Науковий керівник: доц. Дегтярьова І. Б.

МАТЕРІАЛЬНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ

студент гр. МК-91 Зарубіна В. В.

Одним з головних завдань розвитку ринкової економіки є формування притаманної ринковим відносинам системи стимулювання праці. Фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства залежать від ефективності праці персоналу та організації і механізмів формування заробітної плати.

Важливим складовим елементом управління трудовим потенціалом підприємства є вибір оптимальної системи стимулювання, що дасть змогу збалансувати міру витрат праці та її кінцеві результати, а також особисту мотивацію працівника та мету діяльності підприємства.

Проблемі стимулювання персоналу присвячені наукові роботи таких зарубіжних вчених, як Е. Лараз, Дж. Малкомс, Р. Марра, А. Маршал, Г. Бейкер і таких вітчизняних науковців, як Д. Богиня, О. Грішнова, Я. Крушельницька, А. Колот, І. Петрова, І. Бондар, О. Таряник.

Метою дослідження є аналіз системи матеріальних стимулів робітників підприємства.

Однією з найважливіших форм мотивації в організаціях є матеріальне стимулювання праці, яке становить процес формування, використання та розподілу матеріальних благ за кількістю і якістю праці.

Матеріальне стимулювання праці в умовах ринкової економіки базується на таких основних принципах:

- оплата праці є ціною робочої сили;
- заробітна плата працівників має мінімальну межу, що регулюється державою;
- основою організації оплати праці є тарифна система, яка включає тарифні сітки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні довідники та кваліфікаційні характеристики;
- значно підвищується роль та значення системи договірної регулювання питань оплати праці;
- застосовуються заходи державного регулювання розміру оплати праці;
- оплата праці найманих працівників здійснюється за результатами затраченої ними праці, її кількості та якості [1].

Матеріальні стимули праці це не тільки грошові винагороди, але й можливість зміни соціального статусу, отримання туристичних та екскурсійних путівок, подарунків тощо (рис. 1).

Матеріальне стимулювання реалізується насамперед через зміцнення та розвиток особистісних матеріальних стимулів. Основною формою яких є оплата праці [2].

На сьогодні матеріальне стимулювання працівників підприємств, як основна складова частина загальної системи мотивації, перейняло здебільшого риси, притаманні попередній адміністративно-командній системі господарювання. Внаслідок відсутності прямої залежності розміру премії від конкретних результатів роботи працівників, структурних підрозділів підприємства, вона перестала виконувати свою головну функцію - стимулюючу, і перетворилась в просту надбавку до посадового окладу.

Рис. 1. Матеріальні стимули праці

1. Ященко О.І., Шевцова А.О. Організація ефективної системи матеріального стимулювання праці // Науковий вісник НЛТУ. – 2006. – Вип. 16.1 – С. 284-289.
2. Нечаюк Л.І., Телеш Н.О. Готельно-ресторанний бізнес: Менеджмент: Навчальний посібник К.: Центр Навчальної літератури, 2003. – 348 с.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

студент гр. Е-01 Іскаков А. А.

В сучасних умовах Сумщина є важливим індустріально-аграрним регіоном, має значний потенціал власних фінансових ресурсів, ефективне використання яких може стати основою соціально-економічної стабілізації в регіоні.

У той же час сучасний стан та тенденції розвитку продуктивних сил Сумської області свідчать, що функціонуюча модель господарювання не створює достатньою мірою необхідних внутрішніх джерел для ефективної модернізації та трансформації регіональної економічної системи.

Незважаючи на значну кількість інвестиційних програм, які передбачається здійснити в Сумській області, серед регіонів України вона за обсягами інвестицій посідає одне з останніх місць (19 місце).

На сьогоднішній день прикладами найбільш успішних інвестиційних вкладень на території Сумського регіону є: виробництво стінового клінкеру (ТОВ «Керамейя»), виробництво пакувальної продукції (ПАТ «Технологія»), виробництво сільськогосподарської продукції та будівництво елеватора (ТОВ «Голландська аграрна компанія», ПАТ «Компанія «Райз»), будівництво фармацевтичного заводу (ТОВ «Кусум Фарм»), виробництво молочних продуктів (компанія «BEL Group» на базі ПАТ «Шосткінський миськомолкомбінат»), фасування кавових міксів Jacobs (ПАТ «Крафт Фудз Україна»).

Серед головних перешкод інтенсивному розвитку інвестування можна виокремити: невирішені земельні питання, розмитість пріоритетів розвитку, нечіткість сформованих стратегій, існування непрозорої конкуренції, низька ефективність системи інформаційного забезпечення тощо.

Сучасне становище у сфері іноземного інвестування в Сумській області характеризується тим, що загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в область, на 31 грудня 2011 року становив 361,8 млн. дол., що на 1,2 % більше обсягів інвестицій на початку року та на 60,4% більше обсягів інвестицій на початок 2010 року і в розрахунку на одну особу становить 307,8 дол.

Інвестиції надійшли більш ніж з 40 країн світу. До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які випадає більше 94 % загального обсягу прямих інвестицій, входять (табл. 1): Кіпр – 243,6 млн. дол. (67,4 %), Нідерланди – 49,1 млн. дол. (13,6 %), Велика Британія – 23,4 млн. дол. (6,5 %), Віргінські острови – 18,4 млн. дол. (5,1 %) та Франція – 5,5 млн. дол. (1,5 %). Слід зазначити, що на початок 2010 року частка інвестицій США у Сумський регіон складала 12,7 % (28,5 млн. дол.), а на кінець минулого року – всього лише 0,6 % (2,3 млн. дол.).

Зважаючи на тенденції розвитку інвестиційної діяльності Сумщини, напрацьовується певний пакет взаємоузгоджених заходів активізації інвестиційних процесів у регіоні на найближчі роки. Головне завдання — формувати позитивний імідж регіону та представляти наші можливості до співпраці.

Позитивний імідж окремих регіонів формує сприятливе враження про Україну в цілому, підвищуючи її авторитет у міжнародному співтоваристві.

Таблиця 1 – Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіку Сумської області

	Обсяги прямих інвестицій на 31.12.2011р. (млн. дол. США)	у % до підсумку
Всього	361,8	100,0
у тому числі по країнах		
Кіпр	243,6	67,4
Нідерланди	49,1	13,6
Велика Британія	23,4	6,5
Віргінські Острови (Брит.)	18,4	5,1
Франція	5,5	1,5
Азербайджан	5,3	1,5
Російська Федерація	4,6	1,3
Ірландія	2,8	0,8
США	2,3	0,6
Інші країни	6,6	1,7

1. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України за 2010 рік.

Інвестиційне забезпечення соціально-економічного розвитку Сумщини [Текст] : монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Спіфанова та д-ра екон. наук Т. А. Васильєвої ; [А. О. Спіфанов, Т. А. Васильєва, С. В. Леонов та ін.]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – 125 с.

Науковий керівник: ст. викладач Бурлакова І. М.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

к.е.н, доц. Карінцева О. І., студент гр. Е-71 Босик А. В.

Підприємство є багатофакторною багатофункціональною системою, що торкається цілого комплексу технічних, організаційних, соціальних та економічних аспектів. Це обумовлює безліч підходів і критеріїв щодо класифікації підприємств, що є важливою для забезпечення ефективного їх господарювання за ринкових умов.

Тема „Теоретичні аспекти об'єднання підприємств”, об'єктом вивчення якої є підприємства і їх об'єднання, є досить актуальною, оскільки в ній розкривається, окрім поняття і сутності підприємства як особливої форми організації виробництва і його правове становище в Україні, так і проводиться класифікація підприємств за основними класифікаційними ознаками.

Підприємства на добровільних засадах мають право створювати об'єднання підприємств, насамперед для того, щоб збільшити свій прибуток.

Крім того, об'єднання підприємств дозволяє розширити ринки збуту та постачання, підняти обсяги виробництва.

Об'єднання підприємств сприяють зростанню ефективності виробництва і поліпшенню умов функціонування ринків.

Удосконалюючи господарські зв'язки та підвищуючи можливості впровадження науково-технічних досягнень, об'єднання підприємств сприяють зниженню витрат виробництва і збільшенню прибутку.

Підвищення ефективності виробництва в рамках окремих об'єднань зумовлює зростання ефективності галузі, а потім – і всієї економіки. Вивчаючи споживчий попит і розширюючи асортимент продукції, об'єднання збільшують обмеження попиту і сприяють прояву нових видів конкуренції.

Об'єднання підприємств виникають у результаті різного типу злиття і поглинання. При поглинанні одне підприємство купує інше (цілком або частково) і далі здійснює контроль над ним, тобто воно зберігає домінуюче становище. При злитті підприємства, які мають спільні інтереси, поєднуються з метою створення нової компанії.

Підприємства можуть поєднуватися в: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, промислово-фінансові групи (ПФГ), картелі, синдикати, трести, конгломерати, холдинги (холдингові компанії), офшорні компанії, франчайзингові організації, стратегічні альянси.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК

к.е.н., доц. Карінцева О. І., студентка гр. Е-71 Євдокименко Ю. Ф.

Перше уявлення про ТНК як категорію можна одержати через з'ясування значення слів «корпорація» і «транснаціональна». Корпорація — пізньолатинське слово, яке означає певні об'єднання, спілки, що створюються для досягнення певних цілей. Коли вживають слова «транснаціональне», «транснаціональний», то під ними розуміють щось таке, що виходить за межі однієї держави, що пов'язане з міжнародною або регіональною діяльністю. Отже, можна сказати, що ТНК — це відповідні об'єднання, спілки, діяльність яких не обмежена рамками однієї нації або держави.

Основними перевагами корпорацій, що пов'язані з транснаціональним характером їх діяльності та сприяють їх подальшому розвитку є: підвищення ефективності та конкурентоспроможності; доступ до ресурсів іноземних держав; використання у власних інтересах особливостей державної податкової політики в різних країнах; продовження життєвого циклу своїх

технологій і продукції; уникнення торговельних бар'єрів за допомогою прямих іноземних інвестицій; використання трансфертних цін.

На сьогодні ТНК стали невід'ємними суб'єктами міжнародних економічних відносин, оскільки приносять величезні статки, створюють тисячі робочих місць, впроваджують різні блага для відсталих країн. Водночас, вони все частіше стають об'єктами критики ЗМІ, державних органів влади, провідних економічних організацій, громадських об'єднань.

Загалом загрози та недоліки від діяльності ТНК можна умовно розділити на чотири групи: екологічні, економічні, правові та соціальні.

Таким чином, ТНК – це міжнародні фірми, що мають свої господарські підрозділи у двох або більше країнах, управління якими здійснюється з одного або декількох центрів. В основі такого управління – механізм прийняття рішень, який дає змогу здійснювати узгоджену політику і загальну стратегію, розподіляючи ресурси, технології та відповідальність для досягнення результату – отримання прибутку. ТНК – це мережа взаємопов'язаних підприємств, які походять з однієї країни і мають складові частини та філії в інших країнах. ТНК володіють або контролюють комплекси виробництва та/або обслуговування, що знаходяться за межами країни базування. Вони є лідерами у виробництві та реалізації певного товару. На відміну від звичайної корпорації, яка функціонує на світових ринках, ТНК переносить за кордон не товар, а сам процес вкладання капіталу, поєднуючи його із закордонною робочою силою в межах міжнародного виробництва.

АНАЛІЗ ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СОТ

ас. Коваленко Є. В., студентка гр. Е-81 Рябущенко В. В.

СОТ — це постійно діюче інституційне об'єднання країн, які беруть участь у світовому поділі праці та обміні товарами. Головною метою організації є реалізація комплексу угод системи ГАТТ і регулювання міжнародних правил при здійсненні торговельних відносин.

Основна мета СОТ як міжнародної організації полягає в тому, щоб забезпечувати якнайбільшу свободу торгівлі.

Основними цілями СОТ є підвищення життєвого рівня, забезпечення повної зайнятості, постійне зростання доходів і ефективного попиту, розширення виробництва товарів і послуг та торгівлі ними, оптимальне використання світових ресурсів у відповідності з цілями сталого розвитку, захист і збереження навколишнього середовища, забезпечення для країн, що

розвиваються, і найменш розвинених країн такої участі в міжнародній торгівлі, яка б відповідала потребам їхнього економічного розвитку.

СОТ встановлює жорсткі умови для країн-членів. Україні слід користуватись досвідом зарубіжних країн при побудові власної стратегії розвитку.[1]

16 травня 2008 року Україна стала 152-м повноправним членом Світової організації торгівлі. Протокол про приєднання України до Маракешської угоди про створення СОТ був підписаний у Женеві 5 лютого 2008 року.

За даними Міністерства економіки, з моменту вступу України до СОТ країна отримала такі переваги як поліпшення умов торгівлі зі 151 країною світу, на частку яких припадає понад 95% світової торгівлі.

Від членства України в системі СОТ безпосередньо залежать перспективи збільшення іноземних інвестицій в економіку України, забезпечення технологічного оновлення та переозброєння національного виробництва, збільшення експортного потенціалу та експорту високотехнологічної продукції. Так, за оцінками фахівців Міністерства економіки, після приєднання України до СОТ обсяг вітчизняного експорту зріс мінімум на 1 млрд дол. США [2].

Членство України в СОТ забезпечує:

- зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу українських товарів практично на всі найважливіші товарні ринки розвинутих країн світу і відповідно збільшення валютних надходжень від експорту вітчизняної продукції;

- отримання режиму найбільшого сприяння у торговельному просторі всіх країн – членів СОТ.

Участь у СОТ сприяє створенню ефективної системи захисту національного товаровиробника. Так, повноправне членство України в СОТ дає змогу кардинально вирішити проблему застосування дискримінаційних антидемпінгових торговельно-обмежувальних заходів щодо українських товарів, стає потужним інструментом захисту національних виробників від недобросовісного імпорту.

За експертними оцінками зменшився обсяг українського експорту інших товарів на 5–7 % унаслідок збільшення тарифів при уніфікації їх з тарифами ЄС.

Серед захисних та обмежувальних заходів, можливість застосування яких передбачено в рамках угод СОТ, варто виділити такі: можливість введення тимчасових обмежень імпорту з метою вирівнювання платіжного балансу. Процедура запровадження тимчасового режиму обмежень передбачає: наявність відповідних обґрунтувань, недопущення погіршення стану із зовнішніми розрахунками, застосування до товару не більше одного

обмежувального заходу [3].

Вступивши в СОТ, Україна значною мірою лібералізувала: свій зовнішньоторговельний режим, реалізуючи принципи вільної торгівлі з країнами — членами СОТ. У найближчій перспективі основну частку українського експорту, як і раніше, становитимуть продукція первинної переробки металевої продукції, продукти органічної та неорганічної хімії, текстильні вироби. Українська промисловість, що перебуває в кризі, навряд чи зможе скористатися перевагами відкритого ринку.

Аналізуючи макроекономічні наслідки вступу України в СОТ, слід визнати: членство України у цій міжнародній торговельній організації не привело до очікуваних позитивних наслідків, які могли б проявитися у пом'якшенні впливу кризи на реальний сектор економіки – промислове виробництво та інвестиційну діяльність. Через високий рівень залежності від зовнішньої торгівлі економіка України виявилась надто вразливою до впливу негативних факторів глобальної кризи. При цьому інформаційне забезпечення громадянськості щодо норм СОТ і взятих зобов'язань практично відсутнє.

1. Кондратюк І.О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу –www.naub.org.ua
2. Бурлай Т.В. Інтеграція України до Світової організації торгівлі: оцінка перспектив через призму досвіду країн з перехідною економікою.[Електронний ресурс]. – Режим доступу – [//http://redhat9.niss.gov.ua/Table/Jalilo18/006.htm](http://redhat9.niss.gov.ua/Table/Jalilo18/006.htm)
3. Мельник Л. Можливості для Українських підприємств після вступу в СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу –<http://www.universum.org.ua>

ПРИЧИНИ БЕЗРОБІТТЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО

студентка гр. МК-91 Коваленко Я. А.

Глобальний економічний спад викликав глибоку й широкомасштабну економічну кризу, що різко збільшує чисельність безробітних, провокуючи соціальну напругу, політичну нестабільність та збільшуючи можливі ризики для безпеки країн.

Безробіття – одна з основних соціально-економічних проблем сучасного етапу розвитку економіки, за якого кількість бажаючих отримати роботу є більшим, ніж є в наявності робочі місця. Для України основним секторами, що постраждали внаслідок фінансової економічної кризи є промисловість та будівництво.

Причини виникнення безробіття в Україні можна поділити:

- на міжнародному рівні: низька конкурентоспроможність економіки, її надмірна відкритість і слабкий державний захист внутрішнього ринку; відсутність національних пріоритетів розвитку; неефективна участь у

процесах регіональної економічної інтеграції; дезорієнтація курсу зовнішньоекономічної політики;

- на макrorівні: системна криза; структурні зрушення; деіндустріалізація; інституційні деформації; тинізація економіки;

- на мікрорівні: криза праці та системи менеджменту; поглиблення відчуження найманих працівників від праці і власності;

- на особистісному рівні: зниження рівня освіти та кваліфікації; несформованість нових ціннісних орієнтирів та ринкової мотивації [1].

До негативних наслідків безробіття можна віднести наступне:

- соціальні наслідки: посилення соціальної напруги; загострення кримінальної ситуації; зростання кількості психічних захворювань; посилення соціальної диференціації; падіння трудової активізації; послаблення мотивації до праці; зниження продуктивності праці; відтік найбільш кваліфікованих працівників за кордон;

- економічні наслідки: скорочення податкових надходжень; зменшення ВВП країни; падіння життєвого рівня, втрата кваліфікації безробітних; зростання витрат на допомогу безробітним; скорочення виробництва; нівелювання цінності результатів навчання.

Так, до позитивних наслідків безробіття слід віднести:

- соціальні: підвищення соціальної цінності робочого місця; збільшення особистого вільного часу та свободи вибору місця роботи; зростання соціальної значущості та цінності праці;

- економічні: створення резерву робочої сили для структурної перебудови економіки; зростання конкуренції між працівниками; стимулювання підвищення інтенсивності та продуктивності праці; можливість для безробітного використати перерву в зайнятості для власної перепідготовки, перекваліфікації або підвищення рівня освіти.

В результаті позитивних наслідків можна простежити таку тенденцію: зростання виробництва; поява нових підприємств; підвищення ефективності праці зайнятих [2].

Державна служба статистики повідомляє, що в Україні в січні 2012 р. рівень безробіття зріс до 1,9%, станом на 1 лютого 2012 р. в Державній службі зайнятості було зареєстровано 520,9 тис. безробітних (482,8 тис. у грудні), з них 398,4 тис. (365,3 у грудні) тис. отримують допомогу з безробіття [3].

В сучасних умовах зростання кількості безробітних супроводжується під впливом впровадження нового Податкового кодексу. Однією із основних нововведень якого стало обмеження прав дрібних підприємців, зокрема, і щодо сплати єдиного податку, а також винайму робочої сили.

Це має серйозний вплив на малий бізнес, бо він зазвичай є більш мобільним зі створення нових робочих місць. Обмеження бізнесових

можливостей дрібних підприємств може призвести до збільшення кількості безробітних.

Крім того, зростання числа безробітних може відбитися і на успішності планів уряду щодо пенсійної реформи, адже внески до Пенсійного фонду, дефіцит якого у 2010 році склав 34.4 мільярди гривень, сплачуються саме із зарплати працюючих осіб [4].

Отже, можна стверджувати, що негативних наслідків безробіття значно більше, ніж позитивних, вони більш масштабніші та становлять загрозу національному розвитку і національній безпеці країни.

1. Причини безробіття в різних умовах економічного розвитку України та методи її подолання: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvntlu/21_2/196_ZAJ.pdf
2. Н.М.Заярна, А.Р.Севрюкова / Вплив безробіття на суспільство та його соціально-економічні наслідки: [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvntlu/21_2/309_Zaj.pdf
3. Рівень безробіття в Україні // Про гроші: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/2012/02/16/269711>
4. Безробіття в Україні/День у житті країни/ВВС: [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.bbc.co.uk/ukrainian/news/2011/02/110219_ukraine_jobless_az.shtml

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

АНАЛІЗ НОВІТНІХ МЕТОДІВ ПРОСУВАННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ БІЗНЕСУ

ст. викл. Ковальов Б. Л., студент гр. Ф-93 Боброва Д. О.

В наш час суспільство стає все більш залежним від інформаційних технологій, інформаційних систем, а також від інформації. Колишні інформаційні інновації, наприклад, Інтернет, мобільний телефон перейшли з розряду «ексклюзивний» до розряду «необхідний» і щоденно використовуються більшістю людей по всьому світу. За проведеними оцінками у світі на 6 млрд. людей припадає 10 млрд. підключених до мережі Інтернет пристроїв. Природно, що інформаційні здобутки використовують не тільки для розваг, але й для бізнесу. Зокрема, за останні роки все більшої популярності набуло використання соціальних мереж для створення та просування власної справи. Мова йде про реєстрацію сторінок у соціальних мережах з інформацією про фірму, її продукцію або послуги, умови замовлення та ін.

Метою роботи є проведення порівняльного аналізу заснування та адміністрування бізнесу в реальному та віртуальному світі за наступними

критеріями: реєстрація бізнесу, реклама бізнесу, оренда приміщення, потенційні клієнти.

Реєстрація бізнесу. Згідно чинного законодавства для здійснення підприємницької діяльності необхідна реєстрація приватного підприємства або товариства з обмеженою відповідальністю. Для обох видів бізнесу цей етап є обов'язковим, а, отже, обов'язковими є і витрати, що пов'язані з цим.

Реклама бізнесу. Для привернення уваги до бізнесу, формування інтересу до нього та його просування на ринку використовується реклама. Найбільш вживаними способами реклами у реальному світі є використання зовнішньої реклами, наприклад, розміщення об'яв на лайт-боксах, бігбордах, у громадському транспорті і в інших людних місцях. Натомість для просування бізнесу у віртуальному світі використовують розміщення банерів на сайтах, контекстну рекламу, просування в соціальних мережах, розміщення відеороликів та ін.

Оренда приміщення. У реальному світі вдалий інтер'єр, вигідне географічне розташування офісу фірми чи магазину є одним з найважливіших факторів привернення уваги споживачів та формування позитивного іміджу бізнесу.

Очевидно, що чим кращі наведені показники, тим вищою є орендна плата за приміщення. У віртуальному світі на зміну наведеним показникам приходять простий та зрозумілий дизайн інтернет-сторінки, а також її лаконічна адреса.

Отже, зазначимо, що новітні методи просування та адміністрування бізнесу роблять більш доступним заснування власної справи.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ШОУ-БІЗНЕСУ В СПОРТІ

ст. викл. Ковальов Б. Л., студент гр. Е-11 Кудіна К. І.

В наш час індустрія розваг набуває все більших масштабів. За даними експертів річні темпи приросту світового ринку розваг і ЗМІ складають 5%, і до 2014 р. його обсяг сягне відмітки 1,7 трлн доларів. В США в індустрії масових заходів приймають участь майже 20 000 компаній, а її обсяг дорівнює 480 млн. дол.

До сфери розваг відносяться кіно, театр, музика, телебачення та ін., які, крім всього іншого, мають певну фінансову вигоду від своєї діяльності. Для позначення комерційної діяльності в сфері індустрії розваг застосовують термін «шоу-бізнес». Метою роботи є проведення аналізу ефективності організації шоу-бізнесу в спорті на основі відомостей про доходи спортсменів та виявлення найприбутковішого виду спорту.

Джерелом інформації виступає всесвітньо відомий журнал «Forbes», а саме, рейтинг «Топ-100 знаменитостей» станом на травень 2011 р. В таблиці 1 наведено інформацію про спортсменів, їх річний дохід та вид спорту.

Таблиця 1 – Найбагатші спортсмени у світі

№	Спортсмен	Річний дохід, млн. дол.	Вид спорту
1	Т. Вудз	75	Гольф
2	Брайант К.	53	Баскетбол
3	Джеймс Л.	48	Баскетбол
4	Майкелсон Ф.	47	Гольф
4	Федерер Р.	47	Теніс
5	Бекхем Д.	40	Футбол
6	Роналдо К.	38	Футбол
7	Родрігез А.	35	Бейсбол
8	Мессі Л.	32	Футбол
9	Надаль Р.	31	Теніс
9	Брейді Т.	31	Американський футбол
10	Йетер Д.	29	Бейсбол
11	Говард Д.	28	Баскетбол
12	Вейд Д.	26	Баскетбол
12	Менін П.	26	Американський футбол
13	Шарапова М.	24	Теніс
14	Вільямс В.	13	Теніс
15	Вільямс С.	12	Теніс
15	Петрік Д.	12	Автомобільні гонки

До рейтингу «Топ-100 знаменитостей» в 2011 р. увійшло 19 спортсменів, які представляють 7 видів спорту: гольф, баскетбол, футбол, бейсбол, американський футбол, теніс, автомобільні гонки (рис. 1).

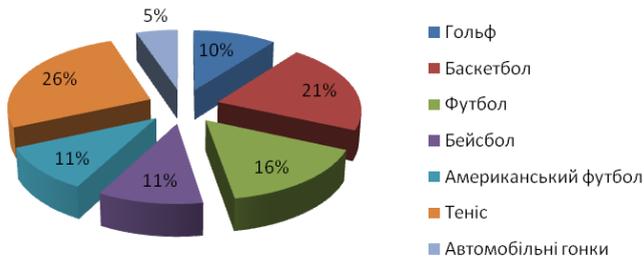

Рис. 1. Розподіл спортсменів за видами спорту

Як бачимо, найбільш представленими видами спорту у рейтингу «Топ-100 знаменитостей» є теніс, баскетбол та футбол. Розрахувавши середній дохід спортсмена з кожного виду спорту, отримано такі дані (табл. 2).

Таблиця 2 – Середній річний дохід за видами спорту

№	Вид спорту	Середній дохід, млн дол
1	Гольф	61
2	Баскетбол	38,75
3	Футбол	36,67
4	Бейсбол	32
5	Американський футбол	28,5
6	Теніс	25,4
7	Автомобільні гонки	12

Проведені розрахунки розміру середнього доходу спортсменів за видами спорту дали можливість зробити висновок, що найбільш прибутковими видами спорту (перші три місця) є гольф, баскетбол та футбол з відповідними доходами 61, 38,75 та 36,67 млн. дол. Зазначимо, що середній дохід спортсмена у гольфі на 57% перевищує відповідний показник у баскетболі і на 66% - у футболі. На 14,6% відстає від трійки лідерів бейсбол, на 28,7% відстає американський футбол, на 44,4% - теніс та на 205,6% автомобільні гонки. Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що після проведення аналізу ефективності організації шоу-бізнесу в спорті на основі показника середнього річного доходу спортсменів було виявлено, що найприбутковішим видом спорту згідно рейтингу журналу «Forbes» є гольф.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

студентка гр. Е-72 Колонтаєвська А. В.

Дієвим інструментом сприяння ефективному розвитку малого та середнього підприємництва є інфраструктура його підтримки - своєрідна опорно-рухливою система, завдяки якій формується конкретне організаційно-економічне середовище для сприяння підприємницькій діяльності та швидкій адаптації суб'єктів малого підприємництва до ринкових умов.

Одним з основних рушійних факторів розвитку підприємницької діяльності є її фінансове забезпечення.

Фінансово-кредитна інфраструктура, яка впливає на розвиток малого підприємництва, має охоплювати: фінансові установи, які здійснюють пільгове кредитування, гарантійні фонди, кредитні спілки, венчурні фонди і страхові компанії, державна підтримка (у вигляді спрощеної системи оподаткування, наданні пільг).

Фінансово-кредитна інфраструктура в Україні поки що знаходиться у зародковій стадії. Гідну альтернативу банківському кредитуванню в Україні

дуже важко знайти, хоч деякі кроки у цьому напрямку вже були зроблені. Зокрема, створення Українського фонду підтримки підприємництва.

За даними регіонів фінансово-кредитну підтримку малого підприємництва в Україні здійснюють 184 банки, філійна мережа яких складається з 1314 діючих філій; 277 фондів підтримки підприємництва; 2526 небанківських фінансово-кредитних установ, в тому числі 1884 кредитних спілок.

На сьогодні українські банки, що впроваджують програми кредитування Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) і Німецько-Українського фонду (НУФ), є одним з найпотужніших джерел кредитування малого бізнесу. Запроваджуючи все нові схеми кредитування малого і середнього бізнесу, намагаються не відставати від цього процесу вітчизняні банки за рахунок власних коштів.

Основною проблемою є те, що кошти надаються підприємствам під високі відсоткові ставки.

На вирішення проблеми високих відсоткових ставок за користування кредитами була започаткована Законом України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» нова бюджетна програма «Часткове відшкодування відсоткових ставок за кредитами суб'єктів малого та середнього бізнесу для реалізації інвестиційних проектів».

Широкого розповсюдження нині набув також механізм кредитування малого бізнесу через кредитні спілки. Це неприбуткові громадські організації, що діють на кооперативних засадах з метою соціального захисту своїх членів шляхом здійснення взаємкредитування за рахунок їх акумульованих заощаджень. Процентні ставки у таких спілках вищі, ніж відсотки за використання банківських кредитів, проте цей механізм дозволяє отримати кредити досить малого розміру, що складно у випадку кредитування в комерційних банках.

Альтернативою мікрокредитування на сьогодні є лізинг, в тому числі фінансовий лізинг. Кількість закладів, що забезпечують суб'єктів підприємництва матеріально-технічними ресурсами на основі лізингу (лізингових центрів), з 1999 по 2011 рік зросла в 10 разів і становить 683 одиниці.

Серед спеціалізованих установ інфраструктури в цій сфері слід виділити фонди підтримки підприємництва. Із загальної кількості 237 одиниць 89 – регіональні та 30 – створені за участю Українського фонду підтримки підприємництва (УФПП).

Згідно зі ст.13 Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва» основною державною установою щодо впровадження заходів фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва на загальнодержавному рівні визначено Український фонд підтримки

підприємництва, а на місцевому – регіональні фонди підтримки підприємництва (РФПП).

Одним з найважливіших кроків нашої держави на шляху підтримки розвитку малого бізнесу стало прийняття Верховною Радою України Закону України від 21.12.2000 №2157-III “Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні”. Основна проблема реалізації Національної програми – недофінансування. Тому, на жаль, державна фінансова підтримка малого підприємництва на сьогодні залишається більше декларативною, ніж реальною.

Узагальнюючи практику державної фінансово-кредитної підтримки малого та середнього бізнесу, необхідно підкреслити, що проблема високих відсоткових ставок певним чином вирішується, в тому числі запровадженням програм часткового відшкодування, однак проблеми відсутності у підприємств застави на сьогодні ще приділена недостатня увага.

Одним із шляхів розв’язання даної проблеми є створення фондів для надання гарантій та порук. Запровадження цього механізму дозволить отримувати банківські кредити тим категоріям підприємців, що сьогодні взагалі не мають такої можливості, зокрема, підприємцям – початківцям та новоствореним інноваційним підприємствам.

Науковий керівник: доц. Карінцева О. І.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ СПРІЯННЯ РОЗВИТУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

студент гр. Е-72 Колонтаєвська А. В., студент гр. ДС-11 Коваленко О. І.

Система оподаткування є важливим чинником розвитку бізнесу в усіх країнах. При цьому важливими в оподаткуванні є не лише ставки податків, але й їх кількість, процедури обліку та сплати. У 2011 році за оцінкою журналу «Forbes» Україна увійшла до п’ятірки найгірших економік світу зайняла 17 місце у світі за найбільш високою ставкою податку на прибуток.

Ставки податків є не єдиним, але первинним чинником при оцінці впливу оподаткування на розвиток бізнесу в тій чи іншій країні, адже саме вони є прямими витратами бізнесу при виробництві та визначаються на законодавчому рівні. За міжнародними оцінками (дослідження Doing Business-2011) сумарна ставка податків в Україні складає 55,5% від прибутку. У Польщі, для прикладу, податки складають сумарно 42,3% від прибутку, Молдові – 30,9%, в Казахстані 29,6%. Є зрозумілим, що такі ставки оподаткування в Україні, які передбачені сьогодні Податковим кодексом

України, не тільки не сприяють розвитку виробництва в Україні, але й роблять українські товари і послуги неконкурентними у світовій економіці.

Зважаючи на те, що оподаткування складається не лише із ставок податків, але й із умов їх адміністрування, можна було б передбачити, що великі ставки податків компенсуються в законодавстві простотою їх обрахування, звітності і сплати, що могло б посилити позиції українського бізнесу.

Порівняння різних чинників оподаткування за останні декілька років в Україні, свідчить про те, що умови, створені в Україні, Податковим кодексом в 2011 році, зменшили ставку податків в 1,03 рази (на 1,7%), кількість платежів зменшилась в 1,09 разів (на 12%), а витрати часу на сплату податків зменшились в 1,12 раз (на 79 годин на рік) відносно показників 2010 року.

Що стосується малого бізнесу, то сьогодні він не може на практиці забезпечити виконання чинного податкового законодавства України. Так, підприємець – фізична особа, яка перебуває на загальній системі оподаткування, повинен в 2011 році витратити на адміністрування та сплату податків 30,5% часу, передбаченого для роботи за трудовим законодавством України. Що стосується ставок податків то їх частки у прибутку малого підприємця 55,5%, слід розглядати спільно із єдиним соціальним внеском, який також створює фіскальне навантаження на бізнес і також розраховується у відсотках до прибутку підприємця. Таким чином, для малого підприємця в Україні ставка оподаткування визначена у відсотках до прибутку міжнародними експертами, збільшується ще й на розмір єдиного соціального внеску. І якщо розмір витрат і, відповідно, розмір податку залежить від конкретного виробництва, то розмір єдиного внеску – мінімум 33,2% від прибутку. Отже, сумарно фіскальне навантаження для малого бізнесу становить сьогодні 88,7% від прибутку. І вищого фіскального навантаження на бізнес, ніж на підприємця на загальній системі оподаткування і Україні, немає серед 183 країн світу.

Слід враховувати також і перелік витрат, які враховуються при визначенні Податковим кодексом України підприємця не має можливості включати до валових витрат амортизаційні відрахування, витрати на навчання, рекламу та інші, які не оподатковуються в динамічно розвинених економіках, а отже повинен сплачувати 88,7% і з цих витрат.

Ідеальною для України сьогодні була б система при якій підприємець сплачував один платіж або за зайняття одним із видів підприємницької діяльності (фіксовану ставку), або від отриманого доходу (з обороту). Цей єдиний платіж повинен включити в себе абсолютно усі податки і збори, в тому числі і соціальні, які не стосуються найманих працівників та реального використання ресурсів із надр, а саме: податок на

доходи фізичних осіб, що отримані в результаті господарської діяльності фізичної особи; податок на додану вартість з операцій з постачання товарів та послуг, місце надання яких розташоване на митній території України, за винятком податку на додану вартість, що сплачується фізичними особами та юридичними особами, які сплачують єдиний податок за ставкою 3 %; земельний податок; збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; екологічний податок в частині забруднень не промисловими, а побутовими приладами та зберігання сміття; соціальне та пенсійне страхування; податок на прибуток; збір за спеціальне використання води в разі її використання не для виробництва. Фіксовану ставку податку повинні встановлювати органи місцевого самоврядування для кожного виду діяльності, керуючись економічно-соціальним станом регіону та стимулюючи сплату цього податку саме на своїй території. Ставка з обороту повинна становити максимум 2,5% із додатковою сплатою ПДВ і 3,5% в разі включення ПДВ до складу єдиного податку. При цьому податкове навантаження на загальній системі знижується із збільшенням обороту, а при спрощеній системі ставка незмінна.

Діяти спрощена система оподаткування повинна з запровадженням прозорих та легких механізмів адміністрування податків і зборів та скорочення їх числа до мінімуму.

Науковий керівник: асист. Коваленко Є. В.

ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

студент гр. ЕФ-02 Короткіх С. Г.

В умовах активного розвитку ринкових відносин, посилення глобалізації та диверсифікації міжнародних ринків альтернативним варіантом завоювання Україною конкурентоспроможного місця на світовій арені є удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу. Це можливо завдяки надзвичайно сприятливим природним умовам та географічному розташуванню.

На сьогодні проблеми пошуку науково обґрунтованих механізмів удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, дослідження нових шляхів виходу українських підприємств на зовнішній ринок, захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції є досить актуальними.

Основною проблемою розвитку зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств є недостатня конкурентоспроможність продукції на зовнішньому ринку.

На зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів агропромислового комплексу впливає ряд негативних явищ, таких як: невідповідність структури українського експорту попиту інших країн на продукцію агропромислового комплексу; недотримання переважною більшістю підприємств міжнародних вимог виробництва сільськогосподарської продукції; низька якість продукції внаслідок того, що її виробляють переважно дрібні приватні підприємства, що, в свою чергу, обмежені в свої фінансових та інформаційних ресурсах; низька ефективність даної галузі порівняно з іншими країнами.

Заходами щодо подолання цих проблем є: забезпечення державних гарантійних зобов'язань до зовнішньоекономічної діяльності; проведення експертизи законопроектів та інших нормативних актів, які впливають на розвиток вітчизняного експортного потенціалу; створення системи зовнішньоекономічної інформації та інформаційно-консультативної служби у регіональних і закордонних представництвах; зменшення податків на експортні послуги; організація оперативної роботи державних органів щодо активного просування і захист інтересів вітчизняних експортерів за кордоном, а головною метою державної політики сфері АПК повинна залишатися розбудова стабільного експортоорієнтованого та конкурентоспроможного на зовнішніх ринках сектора економіки і створення для цього відповідних організаційно-економічних умов

Науковий керівник: ст. викл. Чортюк Ю. В.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО ЗМЕНШЕННЯ

студент гр. М-91 Кулинич І. А.

На сьогодні найбільш гострою серед соціально-економічних проблем в Україні є проблема безробіття. Безробіття у нашій країні набуло масового характеру і складає реальну загрозу для державного та суспільного благополуччя. Зважаючи на фінансово-економічну кризу та низькі показники економічного зростання, проблема безробіття не має реальних передумов для швидкого вирішення.

Основні проблеми пов'язані зі зростанням тривалості періоду безробіття, збільшенням кількості громадян, які шукають роботу, а також існуванням труднощів щодо працевлаштування соціально незахищених

верств населення, які не здатні на рівних конкурувати на ринку праці, а тому потребують захисту з боку держави.

Розробкою шляхів вирішення проблеми безробіття та забезпечення зайнятості в Україні у різний час займалися такі відомі науковці, як А. Бабаскін, Я. Безугла, П. Василенко, В. Венедиктов, С. Дріжчана, В. Жернаков, С. Іванов, Г. Кондратьєв, О. Магницька.

Причиною безробіття може стати надлишок населення, тобто «зайве» в порівнянні з досягнутим рівнем національного виробництва. Особливо сильно цей фактор позначається в країнах, що розвиваються.

Безробіття може тимчасово збільшитися через бажання людей знайти роботу «по душі» і з кращими умовами праці і оплати.

Безробіття може бути результатом змін у структурі економіки, в тому числі, в технології. Даний вид безробіття є тимчасовим, тому що на зміну старим галузям і виробництвам приходять нові.

Особливо сильне збільшення рівня безробіття відбувається в результаті циклічного спаду в економіці. Цей вид безробіття є найбільш небезпечним, так як виникає замкнуте коло: падіння виробництва – безробіття – зменшення загального рівня доходів – зниження сукупного попиту – падіння виробництва – безробіття тощо.

В деяких випадках генератором безробіття може стати активне втручання держави і профспілок у відносинах між найманими працівниками і роботодавцем, що призводить до ринкової негнучкості заробітної плати і змушує підприємців вирішувати проблему досягнення максимального прибутку шляхом скорочення зайнятості. Всі ці причини безробіття представляють фактори, що впливають на розмір і динаміку безробіття. Основними джерелами безробіття є не ринкові пропорції та умови, що складаються на ринку праці, тому що ринок праці лише відображає існуючі в даний момент пропорції між попитом і пропозицією робочої сили, але безпосередньої участі в їх формуванні не приймає. Ці пропозиції залежать від процесів, що знаходяться за межами ринку праці. Ринок лише виявляє їх, виявляє безробіття, робить її видимою для суспільства.

Намагаючись прогнозувати подальшу ситуацію з безробіттям в Україні, необхідно враховувати чинники, що діятимуть як у бік збільшення, так і в бік зменшення його рівня. До них можна віднести:

1) безмежність незадоволеного попиту і можливість створення нових робочих місць у багатьох сферах, особливо у сфері послуг;

2) дотеперішня нерозвиненість приватного сектора і наявність тіньової економіки, які в разі зняття адміністративних пут зможуть залучити значну частину непрацюючих;

3) традиційно низький рівень зарплати і слабкість профспілок, які не можуть домогтися підвищення загального рівня зарплати і пов'язане з цим

обмеження попиту на працю тощо. Існують різноманітні методи боротьби з безробіттям. Часто вони випливають з тієї концепції, якої ті або інші сучасні економісти дотримуються при поясненні причин безробіття.

Крім того, основні напрями вирішення проблем безробіття мають включати цілу низку заходів, зокрема: приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів, запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці, реалізацію державної та регіональних програм зайнятості, сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств, забезпечення збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових, створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних, легалізацію тіньової зайнятості тощо. Ще одним з напрямків для вирішення проблем зайнятості є активізація інноваційної діяльності, яка реалізується у створенні нових підприємств. Таким чином, на сьогодні одним із напрямків відновлення економічної динаміки в Україні визначається боротьба з безробіттям. Досвід свідчить, що ринок спроможний забезпечити зростання економічної ефективності, проте не здатний вирішити соціальні проблеми. Проблема безробіття є однією із ключових у ринковій економіці.

Економічна криза, що має місце в Україні, відчутно позначилася на ринку праці. Вирішити проблеми зайнятості та безробіття покликана активна та послідовна політика соціального захисту населення.

Науковий керівник: ст. викл. Мазін Ю. О.

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ДИВЕРСИФІКАЦІЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

студентка гр. ЕФ-02 Кулініч К. М.

У зв'язку зі швидким технологічним прогресом та змінним становищем економіки та з метою уникнення загрози банкрутства переважна більшість підприємств у розвинених країнах використовують диверсифікацію як засіб стабілізації виробництва. Проте в Україні цей засіб використовується дуже рідко. Диверсифікація – це інноваційний процес різностороннього розвитку господарюючого суб'єкта шляхом перерозподілу ресурсів, проникнення в інші галузі виробництва та на ринки нових товарів і послуг з метою зниження ризиків та збільшення доходу. Диверсифікація діяльності підприємства означає оновлення (диференціацію) одночасно і товару, і ринку підприємства, вихід за межі основного бізнесу, яким підприємство займалось досі, проникнення в нові галузі та сфери економіки.

Частіше за все рішення про диверсифікацію діяльності підприємства приймаються спонтанно, з великим запізненням, несучи неймовірні втрати, нерідко тоді, коли вже щось виправити важко, або навіть і неможливо. Диверсифікація є одним з головних стратегічних напрямів діяльності підприємства, що обумовлений її інноваційністю.

Диверсифікації діяльності підприємства обумовлена співвідношенням його цілей і можливостей і може застосовуватись у наступних випадках:

- підприємство не досягає поставлених цілей в рамках наявного бізнес-портфеля;
- можливості підприємства перевищують цілі або з'являються можливості поставити більш високі цілі.
- керівники не співставляють цілі з можливостями, діють спонтанно, диверсифікація для них – самоціль, а не засіб досягнення цілей.

Можна виділити основні фактори, які заважають підприємству застосувати диверсифікацію: погіршений фінансовий стан підприємств; брак фінансової підтримки з боку держави; ризик банкрутства; відсутність інформаційної бази стосовно нових технологій, ринків збуту; відсутність належного кадрового потенціалу; недосконалість правової бази, яка б регулювала інноваційну діяльність.

Таким чином, якщо цілі ідеально не співпадають з можливостями підприємства і не завищені, тобто не вимагають перегляду в напрямку зниження, підприємство має велику свободу дій з використання можливостей для досягнення вищих цілей у т.ч. і за допомогою диверсифікації.

Науковий керівник: ст. викл. Чортюк Ю. В.

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

студентка гр. Е-72 Левченко А. В.

Фондовий ринок, як фінансовий інститут, виникає у зв'язку з гострою потребою в додатковій формі мобілізації коштів для фінансового забезпечення розвитку державної економіки.

У ринковій економіці фондовий ринок є могутнім, професійно утвореним фінансовим механізмом, що забезпечує трансформацію звичайних грошових коштів у капітал.

Ринок цінних паперів в Україні розпочав своє становлення у 1991 році з прийняттям Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» (поновлено Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок»).[1]

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» державне регулювання ринку цінних паперів здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.[2]

Основною функцією, яку виконує ринок цінних паперів в економіці країни, є забезпечення грошовим капіталом потреб виробництва. Для виконання цієї функції має діяти розвинена інфраструктура фондового ринку, широкий спектр інструментів та ефективні механізми взаємодії учасників ринку.

Станом на 31.10.2011 кількість ліцензій, які видано Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку професійним учасникам фондового ринку на провадження професійної діяльності, становила 1 703.

Кількість професійних учасників фондового ринку з урахуванням суміщення декількох видів професійної діяльності становила 1 273.

З початку реєстрації за станом на 31.10.2011 кількість зареєстрованих корпоративних та пайових інвестиційних фондів становила 1 710 інститутів спільного інвестування.

За 20 років функціонування фондового ринку України вдалося досягнути певних позитивних результатів. Зокрема, зусиллями Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку і Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку активно розвивається нормативно-правова база, не припиняється розвиток інфраструктури, запроваджено системи моніторингу та розкриття інформації, вдосконалено систему захисту прав інвесторів, підвищується рівень знань населення щодо роботи фондового ринку. На сьогодні, як на законодавчому, так і на організаційно-інституційному рівнях реалізована переважна більшість заходів, зазначених у відповідних нормативно-правових актах щодо розвитку фондового ринку України. Деякі заходи все ще очікують на реалізацію.

Це такі, як:

- запровадження нових інструментів на фондовому ринку;
- зосередження торгів цінними паперами на фондових біржах;
- консолідація біржової системи;
- централізація депозитарної системи.

Основні проблеми, які існують на фондовому ринку України і заважають його подальшому розвитку – це:

- низька ліквідність та капіталізація;
- масштабний дефіцит внутрішніх грошових ресурсів для інвестицій;
- мізерна частка біржового сегменту ринку;
- недостатнє законодавче регулювання ціноутворення;
- обмежена кількість ліквідних та інвестиційно привабливих фінансових інструментів;

– висока фрагментарність біржової та депозитарної структури.

Всі вони є прямим відображенням посткризового періоду, який наразі переживає український фондовий ринок.

Для вирішення проблемних питань і стимулювання подальшого розвитку ринку Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку було розроблено проект розвитку фондового ринку на 2011 – 2015 роки, в якому окреслені наступні завдання:

1. Збільшення капіталізації, ліквідності та прозорості фондового ринку.

2. Удосконалення ринкової інфраструктури та забезпечення її надійного і ефективного функціонування.

3. Удосконалення механізмів державного регулювання, нагляду на фондовому ринку та захисту прав інвесторів.

4. Стимулювання подальшого розвитку фондового ринку України.

В Україні формування і розвиток ринку цінних паперів ускладнювались цілою низкою несприятливих факторів, зумовлених найглибшим і найтривалішим серед постсоціалістичних держав падінням економіки, серйозними помилками у приватизаційній політиці та державному регулюванні ринку цінних паперів, млявим ходом трансформаційних перетворень в економіці країни.

1. Закон України від 18 червня 1991 р. «Про цінні папери і фондову біржу» // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 38 (зі змінами і доповненнями).

2. Закон України від 30 жовтня 1996 р. «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» // Відомості Верховної Ради України. — 1996. - № 51.

Науковий керівник: проф. Карпіщенко О. І.

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРУ ЄС: ЗАСТОСУВАННЯ ГРАВІТАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ

к.е.н., доц. Лукаш О. А.

У той час як національні соціально-економічної системи країн піддаються глобальним змінам світової економіки питання інституційного співробітництва всередині і за межами новостворених соціально-економічних систем, таких як єврорегіони, країни, які є партнерами в транскордонному співробітництві, транснаціональних корпорацій і т.д. стає все більш і більш актуальним. Європейський Союз (ЄС) розширює свої кордони, але чи зберігає політика ЄС як і раніше національну самобутність, національний простір, чи не руйнує національні інститути? Як політика ЄС та зміни його

простору впливають на інституційне співробітництво всередині країн ЄС, всередині ЄС і за межами ЄС – з країнами, які межують з ЄС? Якими є наслідки глобальних змін для новостворених соціально-економічних систем: чи полягають вони у вдосконаленні інституційного співробітництва або у знищенні національних сталих систем? Результатом нових змін, викликаних новою політикою нового керівництва в економіці і в суспільстві стають переваги та недоліки сучасної системи національних і міжнародних інституцій. Таким чином, метою даного дослідження є вивчення форми і виразу політики ЄС щодо міжнародного співробітництва і розроблення методичних підходів для поліпшення інституційного співробітництва між ЄС та сусідніми країнами.

В епоху глобалізації набувають значущості нові види міжнародного співробітництва. Одним з таких видів співпраці є транскордонне співробітництво. При реалізації цього співробітництва практично поступово зникають кордони країн. Завдяки цьому низка економічних і соціальних переваг, а також недоліків може бути названа. У даній роботі автор розробляє науково-методичні основи створення логіко-структурної схеми для реалізації механізму транскордонного співробітництва. Одним з основних блоків даної схеми механізму транскордонного співробітництва є інституційна підсистема.

На нашу думку, при розробці політики формування простору ЄС, а також інших нових соціальних та економічних систем доречно використовувати гравітаційний метод. Автор розглядає особливості та систематизує і структурує методичні основи для реалізації моделі гравітації при формуванні простору ЄС. У висновках автор досліджує і пояснює природу факторів збільшення/зменшення гравітації між національними та міжнародними інституціями.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

ст. викл. Люльов О. В., студент групи Е-71 Сальник Н. М.

Сьогодні в світі та в Україні зокрема, стрімко розвиваються процеси світової економічної глобалізації та інтеграції. Для цих процесів є характерним вільна торгівля, вільний рух капіталу, зниження податків на прибуток підприємств, простота переміщення галузей промисловості між різними державами на користь зменшення витрат на працю і природні ресурси та інше.

Глобалізаційні процеси мають свої позитивні та негативні наслідки, які віддзеркалюються по різному на країнах світу в залежності від стану їх

економічного розвитку. Тому необхідним є створення стратегій розвитку національних економік, що відповідали б умовам глобалізації. Загальними напрямками таких стратегій повинні стати політика протекціонізму та підтримки національного виробника, ефективна міжнародна політика, державний вплив на розподіл ресурсів та прибутку між галузями виробництва, підтримка соціальних галузей, контроль за діяльністю ТНК, ефективна антимонопольна політика.

Першочерговими проблемами є реформування структури національного виробництва, інституціональної структури економіки, підвищення конкурентоспроможності національних товарів та послуг на міжнародному ринку, покращання інвестиційного клімату, реформування податкової політики, наближення критеріїв розвитку до європейських стандартів.

Розуміння впливу процесу глобалізації на національну економіку, має важливе теоретичне і практичне значення оскільки ставить економіку в нові умови, змінює вектор її розвитку.

З урахуванням потенціалу української економіки, *стратегічними пріоритетами її розвитку в умовах глобалізації мають стати:*

- системна інтеграція у світове господарство із забезпеченням реальної міжнародної конкурентоспроможності;
- ефективна міжнародна спеціалізація, скоординована з внутрішньою структурною модернізацією і орієнтована на доступні прогресуючі сегменти світового ринку;
- міжнародна диверсифікація, спрямована на ліквідацію надмірної залежності від окремих зарубіжних ринків;
- становлення власних транснаціональних економічних структур з глобальним менеджментом;
- безпосередня участь у формуванні світової інфраструктури через взаємодію зі світовими інститутами;
- інтеграційна взаємодія з ЄС, СНД, центрально- та східноєвропейськими угрупованнями країн;
- забезпечення необхідного рівня економічної безпеки з діючими механізмами захисту від несприятливих змін міжнародної кон'юнктури та фінансових криз.

Ефективно реалізувати визначені пріоритети можливо шляхом адекватної економічної політики з продуктивним використанням власних, насамперед інтелектуальних ресурсів.

Найбільш реальним для України в рамках СНД та у двосторонніх відносинах з пострадянськими країнами є запровадження *зони вільної торгівлі*.

Основними *напрямами співробітництва країн СНД* можуть бути:

- інтенсивний розвиток виробничо-технологічної кооперації підприємств і галузей;
- спільний вихід на ринки третіх країн з кооперованою продукцією, з великомасштабними будівельно-монтажними послугами;
- створення стратегічних транс європейських та євразійських транспортних коридорів, зокрема, Євразійського, коридору, з метою об'єднання ринків країн Азії і Європи, значного збільшення транзитних товаропотоків;
- освоєння космічного простору, спільні дослідження в астрономії та астрофізиці;
- створення спільних фінансово-промислових груп на базі функціонально споріднених виробництв та підприємств;
- співробітництво в сфері екології та раціонального природокористування, розробка та поширення екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій, використання нетрадиційних джерел енергії;
- спільна розробка родовищ корисних копалин сировинних паливно-енергетичних ресурсів.

Україна сьогодні постала перед необхідністю розробки оптимальної стратегії розвитку національної економіки, моделі участі в світовому глобалізаційному процесі.

Вирішення цих проблем повинно вивести Україну на новий рівень економічного розвитку, зміцнити зв'язки з країнами світу та розкрити перспективи до участі в основних світових організаціях.

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

студент гр. Е - 91 Матвєєв П. С.

Перехід України до ринкової економіки, зумовлює виникнення об'єктивної потреби постійного контролю, аналізу, коригування й прогнозування змін фінансового стану та оцінки фінансових можливостей підприємства на майбутнє, що реалізується за допомогою інструментів фінансового менеджменту й, зокрема, механізму бюджетування. Система управління підприємством повинна вдосконалюватись з врахуванням накопиченого світового досвіду, новітніх теоретичних й практичних досягнень у сфері менеджменту. В якості одного з ефективних напрямків удосконалення системи управління для вітчизняних підприємств, пропонується використання бюджетування, яке позитивно зарекомендувало себе в країнах з розвинутою ринковою економікою. Таким чином,

дослідження необхідності впровадження механізму бюджетування на підприємстві в умовах ринкової економіки є актуальним науковим завданням, що вимагає ретельного і глибокого дослідження.

Управління підприємством має бути організовано таким чином, щоб забезпечити ефективне використання наявних ресурсів. Така мета має досягатися за допомогою впровадження механізму бюджетування.

Під механізмом бюджетування слід розуміти сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів: бюджетної структури, системи, моделі та процедури, в результаті взаємодії яких забезпечується послідовна реалізація бюджетування як технології управління [1].

В основі такого механізму лежить розробка та виконання бюджетів різних рівнів. Бюджет – це плановий документ, що відображає у вартісних показниках наступні господарські операції підприємств та результати, пов'язані з їх виконанням [2].

Основними задачами бюджетування на вітчизняних підприємствах є: зменшення втрат ресурсів, забезпечення цільового розподілу ресурсів, підвищення фінансової результативності діяльності підприємства, оптимізація обсягу й структури витрат на одиницю товарної продукції, удосконалення управління грошовими потоками, підвищення ліквідності, удосконалення структури капіталу підприємства.

Найбільш ефективно можна впроваджувати механізм бюджетування на великих підприємствах зі значною кількістю відокремлених підрозділів та напрямів діяльності, оскільки за рахунок бюджетування максимально досягається: покращення координації дій підрозділів, узгодження напрямків їх діяльності; підвищення оперативності й ефективності в прийнятті управлінських рішень; покращення фінансових результатів на підставі управління прибутком і витратами на операційному рівні, більш раціонального розподілу й використання ресурсів, оптимізації витрат й здійснення оперативного контролю за постійними й змінними витратами.

Незважаючи на непересічне значення механізму бюджетування для успішної діяльності суб'єктів господарювання, як про це йдеться у вітчизняних наукових і методологічних джерелах, в практичній діяльності підприємств цьому питанню приділяється недостатньо уваги. Організація бюджетування на багатьох підприємствах пов'язана зі значними складнощами, зумовленими, з одного боку, відсутністю відповідної системи інформаційного забезпечення та невмінням працівників різних структурних підрозділів підготувати відповідні дані для їх використання в процесі планування, а з іншого — нерозумінням керівництва переваг бюджетування.

Недооцінка механізму бюджетування, яка спостерігається останніми роками, значною мірою зумовлена неправильними підходами до цього інструменту управління, що застосовувалися в умовах адміністративної

системи господарювання. Хибні принципи, які домінували за централізованого планування, стали одним з основних чинників низької ефективності народного господарства в цілому й окремих суб'єктів господарювання зокрема. З іншого боку, як свідчить досвід економічно розвинутих країн та вітчизняна практика, відсутність бюджетів або прорахунки в їх складанні стали суттєвим чинником, який може зумовити фінансову кризу на підприємстві [3].

Отже, впровадження механізму бюджетування на підприємстві є необхідним кроком для досягнення успішного функціонування підприємства, адже застосування цього механізму сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства, забезпеченню цільового використання та економії ресурсів, прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень, ретельнішому вивченню діяльності підрозділів підприємства з точки зору надходжень та видатків.

1. Шеремета О.В. Механізм бюджетування на підприємстві / О.В. Шеремета // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – Одеса, 2008. – Вип. 31. – с. 442-448.
2. Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві, чи як ефективно керувати фінансами: метод. матеріал. - Х: Фактор, 2005. - 321 с.
3. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.

Науковий керівник: ст. викл. Мазін Ю. О.

ПРОБЛЕМИ ЕКСПОРТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

студент гр. М-91 Мирошниченко Д. В.

Дослідження проблеми експортної політики в Україні завжди знаходилося в центрі уваги економічної думки. Це пов'язано з тим, що, починаючи з моменту проголошення незалежності, одним з найголовніших завдань зовнішньоекономічної діяльності стало формування нової торговельної системи із подальшою її інтеграцією у світове господарство. Актуальність даної теми обумовлена ще й тим, що досягнення даної мети включає в себе поступове збільшення відкритості національної економіки, послідовної перебудови товарної структури експорту, створення потужного експортного потенціалу. Саме ефективний експорт є вагомим чинником, що розширює межі торгівлі, завдяки додатковим ринкам збуту стимулює розширене відтворення, забезпечує отримання додаткових прибутків та збільшення національного доходу, сприяє зростанню потенціалу національної промисловості та сільського господарства.

Питанням експортної політики у наукових виданнях приділяється значна увага. Зокрема окремі аспекти даної проблеми знаходять відображення у роботах таких науковців: М. Беноа, С. Ган, Е. Маршал, І. Коломбель, М. Трейсі та ін. В українській науковій літературі цей напрямок розробляють І. Бураковський, В. Гончаренко, С. Зоря, С. Кваша, В. Рокоча та ін.

На сьогодні здійсненню ефективної експортної політики України заважає ряд таких проблем:

1. Проблема сировинної спрямованості українського експорту. Це робить національну економіку вразливою і залежною від світової кон'юнктури цін і ситуації на світовому ринку. Під час кризи 2008-2009 рр. експорт чорних металів у 2009 році скоротився порівнянні з 2008 у 2,2 рази (на 12 702,1 млн дол.), експорт виробів з чорних металів на 45% (на 1 586,1 млн дол.).

2. Проблема відставання України у сфері високотехнологічної продукції. Адже замість високотехнологічної продукції Україна постачає на світових ринках продукцію низького ступеня переробки, закупаючи для цього дорогі технології з-за кордону.

3. Проблема відсутності стабільного законодавства і ефективного валютного контролю.

4. Проблема необхідності створення інституційної основи для запровадження державної підтримки упровадження фінансових інструментів розвитку експорту. Це забезпечить подальший розвиток і нарощування вітчизняного економічного потенціалу та закріплення на традиційних і нових ринках збуту.

5. Проблема наявності того факту, що українська економіка протягом довгого періоду часу розвивалась у відриві від впливу світової господарської кон'юнктури, у власній системі цінових пропорцій. У зв'язку з цим Україна виробляє в основному продукти, що не знаходять попиту на зовнішньому ринку за сприятливими цінами, частина продукції переробної промисловості у світових цінах збиткова через високу собівартість.

У зв'язку з наявністю в експортній політиці України вищенаведених проблем ми вважаємо, що на шляху до їх подолання одним з перших кроків має стати використання інвестиційного співробітництва з іншими країнами в галузях енергетики, металургії, раніше побудованих за кордоном підприємств. Інвестиції у ці проекти можуть забезпечити ринкові ніші для українських технологій і машин.

На нашу думку, державна підтримка експорту може бути одним з найефективніших інструментів нарощування обсягів експорту високотехнологічної продукції з високим вмістом доданої вартості. Підтримка конкурентоспроможного реального валютного курсу, що формує

цінові стимули, і вжиття заходів щодо компенсації можливого негативного впливу зміцнення національної валюти на експорт є одним з факторів стимулювання експорту.

Для забезпечення ефективного функціонування системи державного гарантування експорту в Україні необхідне вдосконалення законодавчої бази (в частині віднесення на собівартість продукції підприємств-експортерів страхових внесків), активніше залучати приватних інвесторів для фінансування під державні гарантії, розглянути можливість надання першочергових кредитів на виробництво експортної продукції, працювати над спрощенням процедури надання гарантії, зменшувати перелік необхідних документів.

Оптимізації експортної політики сприятиме створення механізму фінансової підтримки експорту, насамперед, кредитування, гарантування, страхування експортних поставок і кредитів й субсидування процентних ставок за експортними кредитами.

Вважаємо, що використання унікальних технологій низки секторів промисловості з високим експортним потенціалом є пріоритетним завданням. Ці сектор можуть започаткувати структурну перебудову економіки України.

Проблеми експортної політики України мають перспективи для подальших досліджень, що будуть залежати від змін, проведених на законодавчому рівні, розвитку інтеграційних процесів.

Науковий керівник: доц. Лукаш О. А.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

студент гр. М-91 Мирошниченко Д. В.

Дослідження проблем та шляхів підвищення продуктивності праці завжди знаходилося в центрі уваги економічної думки. Актуальність даної теми пов'язана з тим, що нестабільність зовнішнього середовища, залежність від іноземних кредитів і інвестицій, обмеженість внутрішніх екстенсивних факторів росту мало зараз впливає на ефективність кожного окремого підприємства. Тому доцільним є звернення до інтенсивних факторів, насамперед це зростання продуктивності праці. На сьогодні в Україні майже відсутні дослідження та розробки щодо вдосконалення механізму ефективності праці; з теоретичної точки зору існує чимало трактувань, що ускладнює єдину термінологію та формування єдиного підходу до дослідження проблем ефективності праці. Саме цим пояснюється актуальність даної теми.

Великий внесок у дослідження проблем підвищення продуктивності праці зробили як вітчизняні, так і закордонні вчені. Питання, пов'язані з перспективами і проблемами даної теми знайшли відображення у роботах таких вчених: Г. М. Биков, В. С. Астраускас, В. С. Вечканов, Л. І. Абалкин, М. Г. Абалкин, А. К. Семенов, Р. В. Гаврилов, Н. Г. Чумаченко, Н. І. Иванов, М. Д. Прокопенко, В. М. Шубін та інші.

На даному етапі розвитку економіки України проблемними питаннями підвищення продуктивності підприємства є:

1. Проблема витіснення показника продуктивності праці такими фінансовими інструментами, як прибуток, рентабельність, заробітна плата та інші. На жодному рівні управління його не розглядають як основу виходу з кризи, як джерело економічного росту.

2. Відсутність явної залежності між прибутком і продуктивністю. Це призвело до незатребуваності цього показника в практичній діяльності. Зміни продуктивності й прибутку не завжди йдуть в одному напрямку. Прибуток може бути отриманий за рахунок цінового фактору й при зниженні продуктивності праці, а висока продуктивність не завжди супроводжується зростаючим прибутком, якщо товар не користується попитом.

3. Недосконалість існуючих методик вимірювання продуктивності праці, значна погрішність цього показника не дозволяє порівнювати продуктивність економічної системи на різних рівнях управління, особливо в період значних інфляційних процесів, змін асортименту продукції, структурних змін в економіці.

4. Сильно ослаблений мотиваційний механізм. Затримки у виплаті заробітної плати, низький її рівень, недосконалість існуючої системи оплати праці знизили зацікавленість працівників у ефективній праці й практично повністю зруйнували залежність між оплатою праці та її продуктивністю.

У зв'язку з вище наведеними проблемами підвищення продуктивності праці на підприємстві для найповнішого використання резервів зростання продуктивності праці на підприємствах необхідно розробити програми управління продуктивністю, у яких зазначатимуться види резервів, конкретні терміни і заходи щодо їх реалізації, плануються витрати на ці заходи й очікуваний економічний ефект від їх упровадження, визначаються відповідальні виконавці.

Для вдалого виявлення резервів зростання продуктивності праці необхідно визначити співвідношення між факторами зростання продуктивності праці, що впливають на зміну її показників, виявити специфічні особливості в дії окремих факторів.

Враховуючи першочергову важливість підвищення продуктивності праці для конкурентоспроможного підприємства, керівники всіх рівнів повинні розробляти і впроваджувати програми управління продуктивністю.

Програми управління продуктивністю на підприємстві мають включати такі етапи:

1) вимірювання і оцінка досягнутого рівня продуктивності на підприємстві в цілому і за окремими видами праці;

2) пошук та аналіз резервів підвищення продуктивності на основі інформації, одержаної в ході вимірювання і оцінки;

3) розробка плану використання резервів підвищення продуктивності праці; розробка систем мотивацій до досягнення запланованого рівня продуктивності;

4) контроль за реалізацією заходів, передбачених планом і всією програмою, і регулювання їх виконання; вимірювання і оцінка реального впливу передбачуваних заходів на зростання продуктивності праці.

Кожному підприємству необхідно розробити такий механізм управління працею, який би стимулював до підвищення ефективності праці. Наведені шляхи вирішення проблем зростання продуктивності праці як однієї з найважливіших складових конкурентоспроможності забезпечать збільшення обсягів вироблення продукції й доходу, що є важливим показником економічного зростання як окремих суб'єктів господарювання, так і країни в цілому.

Проблеми підвищення показника продуктивності праці має перспективи подальших досліджень, які будуть залежати від подальшого розвитку економіки країни.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

СУЧАСНИЙ СТАН МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

к.е.н., доц. Мішеніна Н. В., студент гр. Е-92/2 Часник Ю. М.

Машинобудівний комплекс забезпечує економічну незалежність країни, визначає науково-технічний прогрес у національній економіці, забезпечує її технічне переозброєння, інтенсифікацію і підвищення ефективності всього суспільного виробництва.

За роки трансформації економіки машинобудівний комплекс України зазнав тривалої руйнівної кризи, реформування відносин власності, структурних деформацій і вийшов на шлях адаптації до умов ринкової кон'юнктури та освоєння нових промислових ринків.

Світова фінансова криза відкрила хронічні проблеми машинобудівної промисловості України, призвела до збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств в галузі. В Україні наслідки світової фінансової

кризи мали гірші прояви через її накладання на системну структурну кризу економіки.

Найбільш гостра проблема - фінансовий стан машинобудування, де слід виділити такі її головні прояви, причини та передумови: нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку; недостатність обігових коштів, недосконалість механізму середньо- та довгострокового кредитування; відсутність реальних джерел фінансування, що унеможливило реконструкцію та технічне переоснащення підприємств, і затримує забезпечення за рахунок цього високої якості виготовлених машин та обладнання, освоєння виробництва нової конкурентоспроможної техніки; відсутність фінансових механізмів та інструментів, що створюють зацікавленість в інноваціях, а також стимулюють науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи; низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств; залежність вітчизняних підприємств від постачань вузлів, деталей та комплектуючих виробів з країн СНД, де також домінують кризові тенденції; значний відтік кваліфікованих інженерних кадрів.

Гальмівним для машинобудування фактором є висока вартість кредитних ресурсів, яка досягає 18-20 відсотків річних. Оскільки середня рентабельність галузі становить 10 відсотків, то користуватися кредитними ресурсами можуть лише деякі підприємства. Це зумовлює малі обсяги інвестування, відсутність оборотних коштів, а отже - неповне використання можливостей для розвитку, низьку конкурентоспроможність, високу кредиторську заборгованість.

Машинобудування розглядається як найбільший комплекс, від діяльності якого залежить конкурентоспроможність товарів і послуг як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Машинобудування України об'єднує 11267 підприємств, з яких 146 - великих, 1834 - середніх та 9287 - малих з виробництва різноманітних машин і устаткування, приладів і апаратури, тощо. У машинобудуванні зосереджено понад 15 % вартості основних засобів і майже 6 % оборотних активів вітчизняної промисловості та понад 22 % кількості найманих працівників. Машинобудівні підприємства є одними з найбільш постраждалих від економічної кризи. Негативні тенденції у розвитку машинобудування з кожним роком посилюються.

На сьогодні, значна увага приділяється освоєнню та підготовці випуску нових видів продукції, впровадженню нових технологій, технічному переозброєнню виробництва, адже розвиток науково-технічної діяльності, розробка та впровадження інновацій є запорукою успішного функціонування та покращення стану машинобудівної галузі.

В Україні відсутній ряд високотехнологічних галузей, що визначають експортні позиції. Питома вага експорту в інші країни є незначною.

Так рівень українського експорту продукції машинобудування не відповідає можливостям та рівню вимог світового ринку. І однією з головних причин цього є недостатня організаційна, фінансова і структурна підготовленість вітчизняних підприємств машинобудівної галузі до діяльності в умовах ринку.

Для укріплення позицій машинобудівних підприємств на зовнішніх ринках збуту, експортну орієнтацію необхідно збільшити до 35 %. Виручку від експорту має бути використано в основному на імпорт новітніх техніки і технологій, а також комплектуючих виробів. Імпортна техніка може бути застосована у тих випадках, коли аналогічна не виробляється і не може бути вироблена в Україні. Треба досягти збалансованості експорту та імпорту, а за рахунок власного виробництва буде задовольнятися 60-80 % платоспроможної потреби внутрішнього ринку продукції машинобудування.

Основною проблемою на сучасному етапі є брак коштів на відновлення матеріально-технічної бази виробництва та підвищення технологічного рівня. Від цього залежить конкурентоспроможність промислової продукції і місце підприємства на національному та світовому ринках. Для отримання необхідних інвестиційних ресурсів вітчизняним машинобудівним підприємствам та промисловості загалом необхідно створити ефективний механізм залучення фінансових ресурсів. Машинобудівним підприємствам України необхідно провести оздоровлення фінансового стану та впровадити міжнародні стандарти управління та звітності. Управління машинобудівним підприємством в умовах кризи має бути спрямоване на збільшення надходження фінансових ресурсів та зменшення поточних витрат.

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

студент гр. Е-72 Мороз О. М.

Основною ланкою економіки, яка відіграє ключову роль у забезпеченні руху грошових потоків, створюючи передумови суспільного відтворення, є банківська система, якій належить провідне місце у загальному механізмі організації й регулювання господарського життя суспільства.

Банківська система – це законодавчо визначена, чітко структурована сукупність фінансових посередників грошового ринку, які займаються банківською діяльністю.

Розвиток банківської системи, як головного складника фінансового сектору, покликаний прискорити трансформацію суспільства загалом і розвиток бізнесу зокрема, оскільки значний вплив банків на українське середовище є очевидним. Розвинута банківська система є необхідною умовою нормального функціонування економіки, тобто функціонування суб'єктів господарської діяльності та державного бюджету. Лише через досконалу банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки в цілому. Крім того, надійний і розвинений банківський сектор відіграє надзвичайно важливу роль у стабілізації економіки країни. З огляду на це на нинішньому етапі розвитку ринкових відносин першочергового значення набуває підвищення стабільності, надійності та ефективності функціонування банківської системи України.

Особливого значення стабільність банківської системи набуває в умовах зовнішніх потрясінь, найхарактернішими з яких є фінансово-економічні кризи. Останні визивають суттєві струси банківської системи, призводять до її дестабілізації, зниження надійності. Одним з серйозних наслідків дестабілізації банківської системи є інфляція, а тому, заради її приборкання, система повинна бути жорстко керованою. Одним з інструментів недопущення та вирішення інфляційних проблем є політика, направлена на укріплення та стабілізацію національної грошової одиниці – гривні. На жаль, питання передумов, чинників та наслідків послаблення стану національної валюти залишаються маловивченими, не знаходять належного відбиття в більшості досліджень.

Отже, загострення економічної, фінансової і платіжної кризи, гальмування ринкових перетворень економіки, інвестиційного процесу, серйозні прорахунки комерційних банків у сфері кредитування, розрахунків, порушення багатьма з них вимог до ліквідності й інших економічних нормативів свідчать про необхідність удосконалення банківської системи України.

Також, Українській владі, необхідно докорінно розібратися в тому, яка банківська система створена, який орган нею керує і як, чому підприємці і бізнесмени не знаходять у банках опори й підтримки, що треба зробити для того, щоб перетворити комерційні банки в активне знаряддя державного будівництва, підприємництва і бізнесу, подолати недоступність і здешевити кредитні послуги, відчуженість і відірваність банків від виробництва, ненадійність обслуговування партнерів, нерівноправність партнерських зв'язків.

Недосконалість, у формуванні банківської системи, яка душить підприємництво й ініціативу і стримує весь суспільний прогрес є головною перешкодою на шляху розвитку не тільки економіки, а й інших важливих суспільних сфер. Вона не націлена на обслуговування виробництва,

забезпечення процвітання країни, зростання добробуту народу, а втягнута в процеси первісного нагромадження капіталу, обслуговування тіньового бізнесу, проведення незаконних валютних операцій за допомогою створених при банках конвертаційних та інших пунктів, перекачування за кордон нагромаджених багатств. Ось основна сфера теперішньої діяльності банків, які не переймаються тим, що зупинилися і не працюють підприємства, а мільйони працівників стали безробітними, розпорошеністю капіталу і його нерациональним використанням, браком інвестицій і застоєм у виробництві, платіжною кризою, паралічем платежів і розрахунків.

Тому перед нашою владою стоїть досить масштабне завдання, що полягає у створенні дійсно ефективної ринкової банківської системи. Допоки воно не буде вирішено на істотні зрушення в економіці годі й сподіватися. Потрібна докорінна зміна природи, характеру і функціонального призначення банківської системи України.

Науковий керівник: проф. Карпіщенко О. І.

СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

студент гр. Е-01 Омельяненко Ю. О.

З розвитком ринкових відносин роль іноземних інвестицій в економіці України як альтернативного джерела поповнення фінансових ресурсів невідно зростає. Це зумовлено тим, що інвестиції торкаються найглибших основ господарської діяльності та визначають процес економічного зростання загалом. У нинішніх умовах вони виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві та зростання технічного прогресу.

Характеризуючи сучасний стан інвестицій в Україні, можна зазначити, що на даний момент наша держава не здобула серйозних досягнень у забезпеченні національної конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. При розрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності України, беручи до уваги розвиток основних економічних параметрів, держава, згідно з оцінкою Всесвітнього економічного форуму, що міститься у Звіті про глобальну конкурентоспроможність за 2010 - 2011 знову значно втратила у рейтингу, посівши серед 139 країн світу 89 місце (минулого року Україна посідала 82 місце серед 133 країн світу). Падіння рейтингу України пов'язано з низькою продуктивністю економіки.

Водночас експерти ООН відносять Україну до двадцятки найпривабливіших для прямих іноземних інвестицій країн. Пояснення привабливості України полягає в тому, що раніше вкладення у неї

розглядалися як інвестиції у дочірній регіон Росії. «Помаранчева» революція змінила дану ситуацію, унаслідок чого Україну почали розглядати як повноцінну європейську державу, але представники багатьох іноземних компаній відкрито стверджують, що надходження масштабних інвестицій в Україну ускладнюється відсутністю стабільності навіть на короткий час.

До основних ризиків інвестування в Україні належить часто змінюване законодавство і невирішене земельне питання. Також неабияку загрозу становить корупція. На даний момент Україна сприймається в світі як країна, що значною мірою охоплена цим явищем. Згідно з доповіддю міжнародної організації GRECO (Council of Europe Group of States against Corruption), корупція в Україні є системним і масштабним явищем, що зачіпає суспільство й державні інститути, включаючи суддів, та становить реальну загрозу принципам демократії й верховенству закону.

Дошкульного удару інвестиційному іміджу, загрозу економічній безпеці держави та її конкурентоспроможності в очах світової спільноти завдає відносно новий феномен - рейдерство. Розмах рейдерства в Україні досить великий, кількість захоплень сягає 3000 на рік. В Україні прийнята необхідна законодавча база для ефективної боротьби з рейдерством, проте така боротьба не ведеться через відсутність у нашій країні незалежної судової влади.

Незважаючи на це деякі галузі все ж залишаються привабливими для інвестування, а саме ті, які переживають піднесення і зорієнтовані на внутрішнє споживання: банківська сфера, страхування і зв'язок. Фінансовий сектор є привабливим для зовнішнього інвестора завдяки вищим порівняно з європейськими країнами процентним ставкам і значним темпам динаміки банківської діяльності.

Певною привабливістю відзначається і сфера електронної промисловості. У світі існує нестача кваліфікованих кадрів, а в Україні у наявності гідна освітня база для побудови експорто-орієнтованого ІТ-бізнесу. У найближчому майбутньому Україна може стати для Європи рентабельним виробничим цехом, а також лідером у залученні інвестицій в електронну промисловість. В Україні вже функціонують заводи «Flextronics International» (Сінгапур) і «Jabil Circuit» (США) — компаній, що виробляють продукцію для «Ericsson», «Nokia», «Philips» тощо.

Рішення ж щодо проведення Чемпіонату Європи-2012 з футболу може спричинити подорожчання акцій будівельних компаній, підвищення інтересу до готельного бізнесу, ресторанів швидкого обслуговування, потребує вкладення капіталу у транспортну й туристичну інфраструктуру. Таким чином створюються передумови для співпраці державного та приватного капіталу. Ця схема є досить привабливою для іноземних інвесторів і може, по-перше, привернути увагу до нашої економіки, а, по-друге, створити умови

для напрацювання цінного досвіду співпраці вітчизняного й іноземного капіталу в цілому ряді галузей.

Необхідно зазначити, що однією з передумов успішної інвестиційної діяльності є низький рівень інфляції та передбачуваність рівня цін в економіці. Для цього необхідні, по-перше, контроль за доходами та видатками бюджету, а по-друге, розв'язання проблем боргового тягаря.

Слід також запровадити просту і зрозумілу систему оподаткування, яка б передбачала формалізований, а не індивідуальний (з урахуванням бізнес-інтересів) характер стягнення податків, ввести цільові субсидії та податкові пільги для іноземного капіталу.

Отже, підвищення інвестиційної привабливості економіки повинно стати стратегічним завданням, адже стан виробничих фондів в Україні незадовільний, і держава стоїть на порозі техногенної катастрофи. Її інфраструктурні галузі настільки застаріли, що ігнорувати цей факт більше неможливо.

Науковий керівник: ст. викл. Бурлакова І. М.

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

студентка гр. МК-91 Петрушко Н. М.

Економічний розвиток держави є дуже важливим для її існування та добробуту народу. Глобальні зміни, що виникають у світі, доводять, що сьогодні головним чинником економічного розвитку країни, продуктивною силою є трудові ресурси. У сучасних умовах суспільного виробництва змінилася структура соціально-економічних цінностей суспільства, значення та роль людини та соціальної сфери в динаміці суспільного розвитку. Зараз людина посідає перше місце в системі виробництва та економічних відносин. Велике значення населення, трудових ресурсів як фактору економічного росту спонукає розумно і бережно відноситися до здоров'я людини та гармонійно розвивати її здібності в інтересах її власних і суспільства в цілому. Тому ця тема є дуже актуальною сьогодні.

Метою дослідження є теоретичне висвітлення аспектів трудових ресурсів як фактора економічного розвитку держави та визначення їх стану в Україні.

Поняття “трудові ресурси” вперше запропонував академік С.Г. Струмилін. Трудові ресурси треба розглядати як частку населення країни, яка має необхідні фізичні та духовні здібності, загальноосвітні і професійні знання для роботи в народному господарстві. До трудових ресурсів України відносять працездатне населення: чоловіки у віці від 16 до 59 років і жінки

від 16 до 54, за винятком непрацюючих інвалідів праці та війни, I та II груп і непрацюючих осіб працездатного віку, які отримують пенсії за віком на пільгових умовах. Сюди також належить віднести підлітків до 16 років та осіб пенсійного віку, які беруть участь у суспільному виробництві.

Специфіка трудових ресурсів у порівнянні з іншими факторами економічного розвитку полягає в тому, що:

1) люди не тільки створюють, але і споживають матеріальні і духовні цінності;

2) багатогранність людського життя не вичерпується лише трудовою діяльністю, а, отже, щоб ефективно використовувати людську працю, необхідно завжди враховувати потреби людини як особистості;

3) науково-технічний прогрес і гуманізація громадського життя стрімко збільшують економічну роль знань, моральності, інтелектуального потенціалу й інших особистих якостей працівників, що формуються роками і поколіннями, розкриваються людиною лише в сприятливих умовах.

Трудові ресурси, як фактор економічного зростання є дуже важливою складовою, адже зараз виробництво нових технологій, програмних забезпечень, різноманітних технічних інновацій, цінується більше, ніж виробництво звичайних матеріальних благ. Дуже цінуються також і підприємницькі здібності людини, можливості креативно мислити, готовність піти на ризик, нестандартні форми ведення бізнесу тощо. Кожна країна потребує людей, здатних до відкриттів, нововведень, що принесе ефективність нації та всьому суспільству. Тому особливої актуальності в сучасних умовах набувають дослідження, формування і розвиток нематеріальних форм багатства, пов'язаних з людиною.

Трудові ресурси слід розглядати з економічної, демографічної, соціологічної та статистичної точки зору. На рис. 1 наведено властивості, які істотно впливають на якість трудових ресурсів.

В Україні відбуваються несприятливі зміни у динаміці трудових ресурсів. Великої шкоди завдає існуюче безробіття, яке погіршує соціально-економічне становище країни. Його причинами є: порушення пропорції між попитом і пропозицією ринку праці, оволодіння молоддю професією незатребуваною ринком праці, низька вартість робочої сили або низька оплата праці; інтенсивна внутрішня міграція населення; відсутність у деяких людей певних професій, малоосвіченість і неактивність. Відсутність робочих місць спричиняє міграцію кадрів, часто навіть висококваліфікованих, а також небажання працездатного населення здобувати освіту та оволодівати бажаною професією.

Отже, трудові ресурси – важливий фактор економічного зростання кожної країни. Людський фактор у ХХІ столітті стає все більше досліджуваним у зв'язку з його економічною цінністю, адже тепер людина це

не лише виконавець запрограмованих раніше робіт, а й інтелект, модератор ідей та інноватор майбутнього. В Україні зараз несприятлива ситуація для трудових ресурсів, але за прогнозами експертів, в найближчому майбутньому вона повинна покращитися.

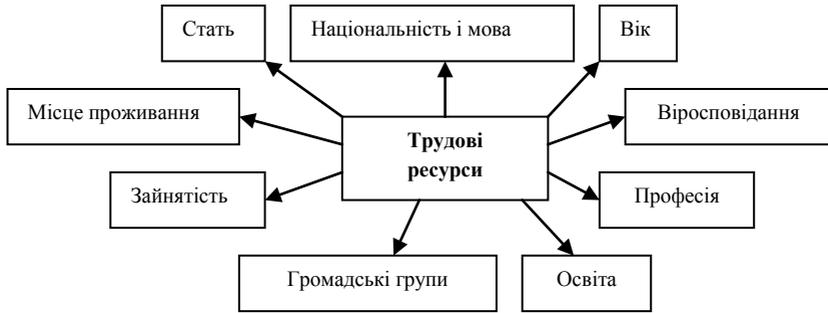

Рис. 1. Характеристика трудових ресурсів

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

ПРОЦЕС УПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

студент групи Е-72 Піддубна Т. В.

Головною структурною одиницею торгівлі є торговельне підприємство, яке виконує низку торговельних (комерційних), технологічних, економічних і соціальних функцій.

Важливими характеристиками функціонування торговельних підприємств, що визначають їх роль у національній економіці, є кількість та масштаби діяльності. Як свідчать статистичні дані, за 2006-2009 рр. кількість підприємств роздрібною торгівлі по Україні зменшилась. Так, у 2009 р. їх кількість, порівняно з 2006 р., зменшилась на 8,2 тис. одиниць. Аналізуючи сучасний стан підприємств в Україні, можемо констатувати, що частка збиткових підприємств торгівлі за 2009 р. становить 29,3 %, якими допущено збитків на суму 4,3 млн. грн, що в 5,7 раз більше, порівняно з 2006 р.

В умовах зростання потреб споживачів й постійного руху НТП, важливе значення має здатність торговельного підприємства оперативно реагувати на будь-які зміни ринку та пристосовуватись до його потреб.

Найбільш доцільним є моделювання інноваційного розвитку торговельного підприємства. Його цінність полягає в можливості формулювання цільового образу альтернативного інноваційного розвитку торговельного підприємства й подальшої адаптації його відповідно до потреб управління.

Дуже важливим елементом механізму управління інноваційною діяльністю торговельного підприємства є стратегія, тобто комплекс послідовних заходів, спрямованих на досягнення поставленої мети. Тобто стратегія в цьому випадку повинна визначити порядок дій управління інноваційною діяльністю. Доцільно виділити наступні етапи стратегії інноваційного розвитку торговельного підприємства:

1. Визначення місії й цілей торговельного підприємства.

2. Діагностика зовнішнього й внутрішнього середовища торговельного підприємства, виявлення основних погроз і проблем («вузьких місць»), які можна було б нівелювати за допомогою нововведень. Оцінка інноваційного потенціалу торговельного підприємства.

3. Розробка й оцінка інноваційних альтернатив розвитку торговельного підприємства з урахуванням ризику.

4. Вибір цільової підсистеми й виду інновації, тобто вибір інноваційної стратегії торговельного підприємства і її узгодження з корпоративною, діловими (якщо вони є) і іншими функціональними стратегіями підприємства.

5. Формування забезпечуючої підсистеми управління інноваційною діяльністю торговельного підприємства — склад команди реалізації інноваційної діяльності, розробка механізму фінансування інноваційних процесів і т.д.

6. Реалізація стратегії — включає впровадження розробленого стратегічного плану за здійсненням інноваційної діяльності, формування блоку операційних дій і заходів також з коректування розробленої стратегії та зниженню існуючого ризику, розробка комплексу заходів за зниженням опору впровадженню змін (інновації — це завжди зміни).

7. Контроль над виконанням розробленого стратегічного інноваційного плану (програми).

8. Оцінка — оцінка ефективності управління інноваційною діяльністю торговельного підприємства й безпосередньо самої інноваційної діяльності за якісними і кількісними показниками, сформованими залежно від поставленої мети здійснення інноваційної діяльності.

9. Коректування здійснюваної інноваційної діяльності, якщо оцінка ефективності її управління й реалізації не відповідає запланованому нормативу.

Стратегія інноваційного розвитку підприємства повинна у максимальному ступені відповідати специфіці галузі, до якої воно віднесено,

конкурентному зовнішньому середовищу, бути спрямована на забезпечення можливостей зростання та захисту від зовнішніх загроз, орієнтована на організаційну силу та власні конкурентні можливості.

Стратегія інноваційного розвитку підприємства, що діє в ринковій економіці, має свої особливості і тому її вибір залежить від великої кількості факторів і стратегічної спрямованості інноваційної діяльності підприємства на запити споживачів, визначення змісту нововведень, адекватних інтересам споживачів. Стратегію інноваційного розвитку слід розглядати як систему довгострокових концептуальних установок розподілу ресурсів при зміні зовнішніх і внутрішніх умов функціонування.

Таким чином, при розробці стратегії інноваційного розвитку важливого значення набуває методологія дослідження та проектування організаційних структур управління з урахуванням можливостей підприємства та вимог, які регламентують діяльність усіх його структурних підрозділів. Їх побудова управління здійснена на основі організаційного моделювання з використанням принципів та методики проведення його аналізу, що дозволяє проводити оцінку варіантів організаційної структури і перевірку її відповідності цілям інноваційного розвитку підприємства.

Також економічні перетворення, які відбуваються в країні за останні роки, відбилися на механізмах прийняття рішень і поведінки на ринку, що призвело до поширення інноваційної моделі розвитку і на торгівельні підприємства.

Науковий керівник: доц. Карінцева О. І.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

студентка гр. Е-01 Портянка А. Г.

Ефективність функціонування підприємства в ринкових умовах багато в чому залежить від економічно грамотного використання усіх видів ресурсів, що обумовлює необхідність поступового переходу до єдиної системи управління витратами.

Підприємству, яке має деякий обсяг інвестиційних ресурсів та планує розширити протягом деякого періоду часу свою виробничу діяльність, впроваджуючи у виробництво додатковий капітал, потрібно, на підставі аналізу та оптимізації своїх можливостей і перспектив ринку, на якому воно оперує, вибрати оптимальний обсяг виробництва продукції та розподілити кошти у часі таким чином, щоб прибуток від реалізації виготовленої продукції був максимальним. Тому задача полягає у визначенні основних

шляхів оптимізації витрат торговельного підприємства, виявленні резервів зниження витрат торговельних підприємств, пошуку непродуктивних витрат з метою підвищення рентабельності підприємницької діяльності.

Отже, витрати торговельного підприємства становлять сукупність витрат живої та уречевленої праці на здійснення процесу реалізації товарів, що виражені в грошовій формі, тобто є за своєю суттю собівартістю послуг торговельного підприємства щодо доведення товарів від виробника до споживача та зміною форм вартості (перетворення товарів на гроші). В практиці підприємств відомі пропозиції щодо оптимізації витрат обігу торговельного підприємства, оскільки в умовах ринку управління витратами ставить за мету досягнення такої їх величини, що дасть змогу розширити можливості в збільшенні прибутку за належної якості обслуговування покупців. Зниження витрат на виробництво продукції – складний процес, що вимагає від трудового колективу дотримання запланованих витрат трудових, матеріальних та енергетичних ресурсів, ефективного використання обладнання, пошуку резервів економії ресурсів.

Деякі шляхи для оптимізації матеріальних витрат потрібно розглянути з таких аспектів: пошуку надійних контрагентів, які здатні вчасно виконувати всі умови договору постачання; можливості оптимізації асортименту товарів; збільшення обсягів товарообігу (у разі зростання обсягів товарообігу знижуються витрати на одиницю продукції). Значні витрати відносяться на оплату праці. Тому потрібно оптимізувати роботу персоналу підприємства шляхом підвищення продуктивності праці. Для цього пропонуємо кілька підходів для підвищення продуктивності праці:

- покращення використання робочого часу внаслідок ліквідації можливих його втрат; підвищення рівня дисциплінованості та відповідальності працівників;
- зниження трудомісткості внаслідок автоматизації торговельних процесів; вдосконалення організації торгівлі і праці.

Стосовно інших операційних (поточних) витрат, то тут необхідно підвищити увагу адміністративного персоналу до прийняття управлінських рішень. Тобто необхідно прогнозувати наслідки управлінських рішень і таким чином уникати малоефективних і збиткових рішень.

Також з метою скорочення витрат потрібно постійно відстежувати такі пункти: необхідність придбання нового обладнання; наявність зайвого приміщення, яке можна здати в оренду; відстеження витрат електроенергії та інших енергоносіїв так, щоб не платити за електрику та опалювання, коли в приміщеннях немає людей. Розглянемо основні шляхи оптимізації витрат торговельного підприємства:

- застосування ресурсозберігаючої технології, що забезпечує економію матеріалів та енергії;

- чітке дотримання технологічної дисципліни, що призводить до скорочення втрат від браку;
- використання технологічного обладнання, особливо такого, що дорого коштує в економічно ефективних сферах та режимах;
- збалансована експлуатація виробничих потужностей, що призводить до скорочення вартості основних засобів, незавершеного виробництва та запасів продукції
- розробка оптимальної стратегії технічного розвитку підприємства, що забезпечує раціональний рівень витрат на створення технічного потенціалу підприємства
- підвищення організаційного рівня виробництва, що призводить до скорочення втрат робочого часу, тривалості виробничого циклу і, як наслідок, зниження собівартості продукції та величини оборотних засобів підприємства;
- запровадження ефективних систем внутрішньовиробничих економічних відносин, що сприяють економії всіх видів ресурсів, підвищенню якості продукції;
- раціоналізація організаційної структури системи управління виробництвом через скорочення витрат на управління та підвищення його ефективності.

Реалізація основних напрямів економії витрат обігу і використання всіх вищенаведених резервів має сприяти підвищенню економічної ефективності у сфері торгівлі.

Науковий керівник: ст. викл. Бурлакова І. М.

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У ФОРМУВАННІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

студентка гр. Е-01 Пронікова Ж. С.

В умовах конкурентного середовища будь-яка стратегія підвищення конкурентоспроможності сучасного підприємства приречена на невдачу, якщо механізм її реалізації не передбачає нарощування обсягів інвестицій у людський капітал, стимулювання розвитку творчих здібностей персоналу, забезпечення гідних умов і оплати праці.

Під інвестиціями в людський капітал розуміють всі види вкладів у людину, які пов'язані із суттєвими затратами, але можуть дати значний економічний ефект. К. Макконнел і С. Брю дають таке визначення: «Це будь-які дії, які підвищують кваліфікацію та здібності людини, її продуктивність праці». Вчені переконані, що інвестиції в людський капітал

будуть багаторазово компенсовані зростаючим потоком доходів у майбутньому.

Серед інших видів капіталу (фізичного, фінансового, природного) людський капітал відіграє головну роль. Його ще називають активним, адже всі інші види капіталу підпорядковуються людині і діють відповідно до її інтересів.

Процес формування людського капіталу і його ефективного використання, головним чином залежить від обсягів вкладень як у грошовій, так і у не грошовій формах. Незалежно від суб'єкта інвестування дохід від вкладень у людський капітал має тристоронній ефект: для працівника підвищення рівня доходів, якості життя, задоволення від роботи, зростання самоповаги; для власника підприємства – підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності підприємства, скорочення втрат робочого часу; для держави – зростання ВВП, підвищення добробуту громадян, їхньої економічної активності.

Інвестиції у будь-якому випадку – це завжди витрати, що дає підставу їх класифікувати за певними групами: витрати на освіту, на здоров'я та охорону праці, на медичне обслуговування, на поліпшення умов праці, на перепідготовку кадрів та підвищення кваліфікації, на культурну та духовні сфери. Розглянемо детальніше деякі з них.

Освіту можна поділити на дві групи: формальну та неформальну. До формальної освіти відносять дошкільну, початкову, середню, професійну, технічну та вищу, а до неформальної – самоосвіту. Інвестиції у першу групу освіти не тільки сприяють формуванню висококваліфікованих спеціалістів, а й завдяки їх використанню забезпечують більш високі темпи економічного розвитку країни.

Відносна легкість отримання вищої освіти в Україні, зниження якості підготовки спеціалістів у ВНЗ призводить до того, що ефективність від інвестицій у дану сферу з кожним роком значно зменшується. Дедалі більшого значення набуває неформальна освіта.

Сучасна економіка, яку називають «економікою знань», висуває високі вимоги до рівня кваліфікації та компетентності кожного працівника. Знання, як професійні так і загальні, під впливом НТП зазнають змін, швидко застарівають і потребують оновлення, яке можна забезпечити лише шляхом підвищення кваліфікації. У країнах Західної Європи, США та Японії чергове підвищення кваліфікації проводиться через 2-5 років, тоді як в Україні 1 раз на 13-15 років (у виробничій сфері).

Інвестиції у поліпшення умов праці робітників забезпечують ефективне використання людського капіталу та підвищують можливості одержання додаткового доходу. На жаль, але сьогодні в Україні роботодавці мало приділяють уваги саме цій сфері. Ті умови, в яких сьогодні змушені

працювати робітники, зарубіжні експерти визначають як «вкрай незадовільні і такі, що потребують значних змін».

Зарубіжні економісти вважають, що інвестиції в людський капітал є однією з найприбутковіших сфер. Це зумовлено тим, що: вкладення коштів в людський капітал дає тривалий за часом, значний за обсягом та інтегральний за характером економічний ефект; такі інвестиції повертаються в декілька разів вищою віддачею, ніж вклади у матеріальне виробництво; в процесі використання людський капітал не лише зношується, а й збагачується за рахунок надбання людиною професійного досвіду; суспільна вигода від інвестицій у людський капітал перевищує суму тих вигод, які отримує кожен індивід окремо.

Незважаючи на все вище перераховане, є фактори, які стримують інвестування в людський капітал: віддача залежить від терміну використання, якості і тривалості інвестицій; капіталовкладення в людину мають вищий ступінь ризику й невизначеності, ніж у фізичний капітал; інвестиції не можуть мати тимчасовий або одноразовий характер, оскільки це зменшує їх загальну ефективність.

Таким чином, вкладання коштів в людський капітал дозволить розвиватися економіці швидшими темпами, а відповідно приведе і до підвищення рівня життя населення.

Науковий керівник: ст. викл. Бурлакова І. М.

СТАН МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

студент гр. МК-91 Рибалка М. В.

Актуальність теми зумовлена тим, що сучасні міжнародні економічні відносини характеризуються значним посиленням взаємозалежності як у окремих регіонах країн, так і регіонів між собою. Із розвитком міжнародних процесів глобалізації, зростанням ролі транснаціональних корпорацій, розширенням міжнародної інвестиційної діяльності істотно активізувалися процеси трудової міграції.

Саме для нашої країни ця проблема становить особливий інтерес. З проголошенням незалежності України процеси трудової міграції українців істотно активізувались. Особливої актуальності набуває відсутність достатньої та однозначної інформації щодо масштабів і регіональних особливостей міграції українців за кордон та кількісних потоків міграційного капіталу, розміри яких становлять вагомую частку соціального та інвестиційного фінансового ресурсу країни.

Станом на 1 січня 2012 року чисельність населення України становила 45 млн. 634 тис. мешканців. Міграційний приріст за 2011 рік склав 17.1 тис. осіб, що на 1 тис. більше ніж у 2010 р.

Для ефективного обліку і регулювання міграційних процесів в Україні необхідно створити єдину систему обліку легальної міграції.

За даними ООН, Україна займає четверте місце у світі за кількістю мігрантів після США, Німеччини і Росії. Водночас, оцінки робочої групи показують, що загальна кількість мігрантів в Україні з урахуванням тих, що іммігрували за роки незалежності, становить на сьогодні 5-7 млн. осіб, що істотно різниться з офіційними даними.

За даними експертів, основний імміграційний потік в Україну традиційно йде з Російської Федерації (30-35% загального трафіку іммігрантів в Україну), друге місце займає Молдова (19-21%), третє – Білорусь (14-15%).

Розвиток міграцій в Україні зумовлений багатьма причинами, зокрема: економічними, релігійними, національними, екологічними та політичними. Міграційні процеси залежно від цих причин нерівномірно розвинені за регіонами України. Усі регіони України можна об'єднати у 7 географічно цілих міграційних районів: Кримський, Південно-Східний, Середньоукраїнський, Галицько-Буковинський, Закарпатський, Північно-Західний та Столичний

Крім того, не зістикуються між собою відомчі статистичні дані про мігрантів, що є в системі МВС, Мінпраці, Пенсійного фонду, ДПСУ. Це, говорить про те, що Україні необхідно розробити дієву систему обліку мігрантів.

Як свідчать результати представленого дослідження, унаслідок того, що в Україні перебувають мігранти з різним статусом, державний бюджет щорічно недоотримує близько 2 млрд. доларів від неврахованої праці мігрантів, у той час, як вони щорічно пересилають або вивозять за кордон 35-45 млрд. грн.

За різними оцінками, нині за кордоном працюють від 2 до 6 млн. наших співвітчизників. При цьому в Україні спостерігається деяке економічне зростання, яке, за оптимістичними прогнозами економістів, може продовжитися ще 5-10 років, що спровокує збільшення потреб у трудових ресурсах. Водночас, за оцінками робочої групи, Україна навряд чи зможе упровадити ефективні інструменти реінтеграції «заробітчани» і повернення їх на український ринок праці. У результаті, всі ці чинники сприятимуть зростанню міграції, перш за все нелегальної, з країн СНД і Азії. Тому без радикального вдосконалення нормативно-правової і технічної бази обліку мігрантів Україна неминуче зіткнеться з низкою економічних і соціальних проблем.

Сьогодні міграційні процеси регулюються в нашій країні більш ніж 20 міжнародними і українськими нормативно-правовими актами, що породжує нестиковки в нормативній базі і утрудняє повноцінний облік міграційних потоків.

Але є позитивні аспекти трудової міграції. Вони стосуються питання інвестування міжнародного міграційного капіталу в Україну.

Нещодавно, досліджуючи можливі масштаби потоків міграційного капіталу в Україну, експерти дійшли висновку, що реально 4,93 млн. наших заробітчан можуть щорічно переказувати 31,3 млрд. доларів США. Не дивлячись на мізерні позитивні моменти трудової міграції, все таки це є значні втрати великої кількості висококваліфікованої робочої сили, чисельні втрати працездатного населення, а звідси й нестача працівників на робочі місця підприємств нашої країни.

Виходячи з викладеного, можна сказати, що Україна, в першу чергу, повинна задуматися не над тим, як боротися з мігрантами, а над тим, як ефективно управляти міграційними процесами з користю для економіки держави, і навчитися отримувати вигоду із загальносвітових міграційних процесів. Для цього, необхідно упровадити сучасні системи ідентифікації мігрантів, зокрема з використанням біометричних технологій, які в Україні існують, і удосконалити законодавчу базу.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

асп. Рибіна О. І., студентка гр. Ф-11 Захарченко С. І.

Україна має всі умови для посилення своєї ролі як транзитної держави. Цьому сприяє геополітичне положення країни та наявність у ній потужного транспортного комплексу. Одним із найрозвинутіших у нашій країні є залізничний транспорт. Він забезпечує виробничі і невиробничі потреби матеріального виробництва, невиробничої сфери, населення в усіх видах перевезень. Перевагами цього виду транспорту є велика розгалуженість та низькі тарифи. Він поєднує у собі важливі техніко-економічні показники: регулярність руху і високу швидкість перевезень, велику пропускну і провізну спроможність. Пропускна спроможність залізничної мережі значно перевищує поточні обсяги руху. Залізницею здійснюється 46% від загальних перевезень, але закордонних перевезень – лише 14%. В порівнянні з такими країнами, як Росія, Казахстан Укрзалізниця запізнюється зі структурними перетвореннями і таким чином втрачає конкурентоздатність на ринку

перевезень. На думку залізничників, саме реформа сприятиме залученню інвестицій в оновлення основних фондів та рухомого складу.

На сучасному етапі розвитку залізничного транспорту існують такі протиріччя: 1) недосконалий розподіл доходів від перевезень; 2) роздробленість засобів амортизаційних відрахувань; 3) відсутність прозорості при формуванні витрат на перевезення; 4) неефективність використання пасажирських вагонів; 5) відсутність дійового механізму мотивації праці; 6) відсутність економічної зацікавленості роботи на кінцевий результат; 7) неефективність використання трудових ресурсів, наявність значних втрат робочого часу; 8) труднощі з передачею основних фондів з однієї залізниці на іншу. Вирішення макроекономічних проблем стане можливим за умов впровадження інноваційних проектів та науково обгрунтованої інвестиційної політики держави. У вирішенні цих питань саме держава є гарантом збереження конкурентоспроможності галузі на основі селективного підходу, якісної оцінки діяльності.

Удосконалення економічного механізму стратегії розвитку залізничного транспорту передбачає стрімке зростання його на ринку транспортного обслуговування. Також важливим є питання взаємодії ринкових механізмів і державного регулювання природної монополії. В цілому складним є питання тарифної політики залізничних перевезень. Проблемою в організації перевезень залишається хронічна збитковість соціально значущих пасажирських і приміських перевезень.

Шляхами усунення недоліків функціонування залізничного транспорту є: 1) створення єдиного суб'єкта господарювання; 2) зміна статусу залізниці; 3) введення бюджетної системи фінансування залізниць; 4) розподіл функцій господарського регулювання та управління. Все це направлено на зниження загальних витрат на перевезення вантажів залізничним транспортом, задоволення зростаючого попиту на послуги залізничного транспорту, а також підвищення стабільності його роботи, якості послуг, доступності та безпечності.

Задля підвищення конкурентоспроможності та фінансової стійкості залізничного транспорту в довготривалій перспективі можна виділити наступні цілі: максимізація рентабельності продажу (тобто відношення прибутку (у відсотках) до загального обсягу виручки від продажу); стабілізація цін, прибутковості та ринкової позиції (тобто частки підприємств у загальному обсязі продаж на певному товарному ринку); досягнення найбільш високих темпів зростання продажу.

Основним напрямом підвищення прибутковості залізничного транспорту за діючої тарифної системи полягають в забезпеченні найбільш повного збору грошових коштів від вантажовласників, налагодженні тісних економічних взаємовигідних відносин з регіонами та галузевими

підприємствами, відмові від надлишкового залучення пільг, покращення транспортно-експедиційної діяльності.

Для досягнення поставлених цілей необхідно забезпечити реалізацію наступних завдань і принципів: поетапне припинення перехресного субсидування між вантажними і пасажирськими перевезеннями; удосконалення тарифної політики з передачею урядовій комісії функцій з тарифного регулювання на залізничному транспорті; подальший розвиток конкуренції у сфері вантажних перевезень, ремонту рухомого складу, перевезень і обслуговування пасажирів; недопущення злиття підприємств, що діють у потенційному конкурентному середовищі, з підприємствами природно-монопольного сектора; підвищення матеріальної зацікавленості робітників залізничного транспорту та забезпечення соціальних гарантій.

23 лютого 2012 року Верховною Радою України було схвалено «Проект Закону про особливості утворення державного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування» та «Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про залізничний транспорт» (щодо розмежування функцій державного та господарського управління галуззю). Цей проект – результат тривалої співпраці між Урядом України, Укрзалізницею та ЄБРР - є важливим кроком вперед у реформуванні залізничної галузі. Реформа має створити потрібні умови для залучення приватних інвестицій в залізничний транспорт, що сприятиме модернізації залізничного сектору України.

ЗНАЧЕННЯ КОНТРОЛІНГУ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

студентка гр. Е-91 Ромашко А. С.

Система управління в умовах ринкових економічних відносин відіграє важливу роль у системі внутрішнього економічного механізму підприємства. Ефективність діяльності підприємства значною мірою залежить від рівня управлінської діяльності. Управління – це сукупність процесів планування, організації, мотивації і контролю, яка необхідна для формулювання і досягнення мети організації. Саме служба контролінга покликана сприяти досягненню цієї мети. Але для цього вона повинна бути відповідним чином організована. На сучасному етапі розвитку багато підприємств знаходяться в стані занепаду, і однією з причин цього є нерозвинута система управління. Тоді як в розвинутих країнах система управління, яка включає службу контролінгу, знаходиться на значно вищому рівні розвитку. Тому, враховуючи закордонний досвід, впровадження служби

контролінгу є актуальним питанням для вітчизняних підприємств та організацій.

Управлінська діяльність охоплює збирання інформації, її аналіз і на основі результатів аналізу прийняття управлінських рішень, що є головним завданням усієї діяльності контролінгу на підприємстві. Роль контролінгу на підприємстві – отримання інформації, що характеризує діяльність підприємства, а також складових його оточуючого середовища і координація на цій основі діяльності системи управління з метою досягнення поставлених завдань і цілей. Функція контролінгу полягає у забезпеченні координації різних систем – планування, контролю, інформаційного забезпечення. Контролінг повинен отримувати завчасну інформацію, оперативно втручатись у процеси, які загрожують підприємству, виявляти та послаблювати вплив несприятливих тенденцій [1].

Від ефективності виконання функцій контролінгу залежить життєдіяльність підприємства. З цього виходить необхідність його впровадження на підприємствах, які знаходяться на порозі фінансової кризи. Впровадження контролінгу має бути одним з елементів організації системи управління по попередженню банкрутства на підприємствах. Впровадження системи контролінгу в систему управління необхідно здійснювати на всіх етапах організації і функціонування підприємницької діяльності

Основні функції контролінгу мають бути спрямовані на:

- прийняття кваліфікаційних рішень для подолання можливих кризових ситуацій;
- підтримку і надання допомоги керівникові, він разом з керівництвом складає основу управління на підприємстві і таким чином інтегрується в загальну систему управління підприємством;
- забезпечення взаємозв'язку контролінгу практично з усіма функціями управління;
- контроль витрат підприємства як основний об'єкт управління в системі контролінгу;
- організацію функціонування на підприємстві центрів витрат, прибутку, виручки та інвестицій;
- впровадження системи стандарт-кост і директ-костінг;
- постійне проведення аналізу витрат виробництва;
- розроблення заходів і підготовку управлінських рішень, спрямованих на покращення підприємницької діяльності [1].

Впровадження контролінгу надасть можливість:

- ухвалювати оперативні управлінські рішення, що надаватиме їм перевагу перед конкурентами;

- виконувати завдання бізнесу підприємства, а саме: вимоги менеджера, керівника до інформації про діяльність підприємства та організацію управлінських процесів;

- скорочувати час для прийняття управлінських рішень, швидко реагувати на проблеми та бути гнучкішими, що у перспективі сприятиме скороченню простоїв управлінського персоналу, прискоренню обертання поточних активів;

- ув'язати в єдиному процесі управління поставками, управління ресурсами підприємства та доведення продукту до кінцевого споживача, що забезпечить ідеальний процес роботи;

- технічно підтримувати та оперативно усувати неполадки на місці; автоматично розраховувати головні фінансові документи та звітність [2].

Багато підприємств користуються застарілими методиками, а не ефективними інструментами, вважаючи впровадження закордонних методів необов'язковим. Це є значною перешкодою на шляху до досягнення максимального розвитку. Система контролінгу відіграє велику роль в області управління сучасним підприємством. Успішний закордонний досвід застосування контролінгу на практиці доводить його ефективність та необхідність впровадження на підприємстві.

1. Цигилик І.І. Контролінг в системі управління / І.І. Цигилик, О.І. Мозіль, Н.В. Кірдякіна // Актуальні проблеми економіки. -2005. - №3(45). - С. 117-123.

2. Новікова І.В. Програмне та інформаційне забезпечення системи контролінгу / І.В. Новікова // Актуальні проблеми економіки. – 2002. - №9. -С. 45-48.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

студент гр. Е-71 Рудецька І. О.

Ефективність економічного розвитку будь-якого сучасного суб'єкта господарювання нерозривно пов'язана із підвищенням інвестиційної привабливості підприємств, як для залучення іноземних інвестицій, так і для міжрегіонального перерозподілу інвестиційних ресурсів.

Науковий інтерес до проблеми оцінки інвестиційної привабливості підприємства змушує звернутися до аналізу накопиченої теоретико-методологічної бази.

В даній галузі широко відомі наукові праці таких учених, як О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко, М.О. Соколов, А.П. Іванов, С.С. Донцов, І.А. Бланк .

Так, І.А. Бланк пропонує використовувати західні та вітчизняні методи оцінки і прогнозувати інвестиційну привабливість окремих суб'єктів господарювання. При цьому науковець рекомендує спочатку визначати стадію життєвого циклу підприємства, що дозволить оцінити його інвестиційну привабливість

При здійсненні оцінки інвестиційної привабливості підприємства можна використовувати «Методику інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій», затверджену наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій. Основна мета цієї методики – оцінити інвестиційну привабливість підприємств за допомогою економіко-математичного аналізу даних річного балансу та звіту про фінансові результати діяльності підприємств.

Російський вчений А.П. Іванов при оцінці інвестиційної привабливості підприємства пропонує підхід, який базується на двох етапах – аналізі економічної спроможності емітента цінних паперів і оцінці ризику та дохідності акцій у ринковому обороті.

Науковці О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко, М.О. Соколов пропонують експертно-рейтингову систему для оцінки інвестиційної привабливості регіону. Запропонована система базується на складанні рейтингу регіону на основі експертних оцінок, визначенні інвестиційної привабливості регіону на базі показника «дистанції віддалення від еталону». Експертно-рейтингова система враховує інтереси різних груп інвесторів: експортно-орієнтованих підприємств, місцевих ринково-орієнтованих підприємств, транснаціональних корпорацій, малих підприємств, іноземних та місцевих інвесторів.

Науковець С.С. Донцов пропонує оцінювати інвестиційну привабливість підприємства за допомогою надійності його цінних паперів.

Проведений аналіз вищезазначених методик дозволяє виділити їх недоліки при оцінці інвестиційної привабливості підприємств в сучасних умовах господарювання (табл. 1).

Так, на основі аналізу методик оцінки інвестиційної привабливості ми з'ясували, що кожна з методик аналізу й оцінки інвестиційної привабливості підприємства має свої особливості, але призначення всіх цих методик зводиться до одного: встановити, чи доцільне інвестування коштів в аналізоване підприємство. Проте дані методики не є універсальними, оскільки не відповідають вимогам практики і теорії, а також не є простими та зрозумілими для використання аналітиками.

Таблиця 1 – Недоліки деяких існуючих методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств у сучасних умовах господарювання

Методики (автор, основні положення)	Недоліки
О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко, М.О. Соколов – експертно-рейтингова система оцінки інвестиційної привабливості регіону	Характеристика інвестиційної привабливості регіону не дає точного уявлення про інвестиційну привабливість окремого підприємства.
«Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій»	Методика дозволяє інвестору комплексно оцінити теперішнє становище підприємства, але не враховує майбутніх перспектив розвитку суб'єкта господарювання
А.П. Іванов – можливості фундаментального аналізу доповнюються методами технічного аналізу при оцінці інвестиційної привабливості підприємства	Дана методика адаптована тільки для акціонерних товариств. При оцінці інвестиційної привабливості підприємств інших форм господарювання за цією моделлю виникають труднощі при розрахунку того чи іншого показника.
І.А. Бланк – оцінка інвестиційної привабливості підприємства базується на визначенні стадії життєвого циклу підприємства	За умови негативного інвестиційного клімату країни неможливо правильно визначити стадію життєвого циклу підприємства.
С.С. Донцов – оцінка інвестиційної привабливості підприємства за допомогою надійності його цінних паперів	Ця методика не враховує майбутніх перспектив розвитку суб'єкта господарювання. Використання даної методики відрізняється вузькою сферою використання.

Науковий керівник: доц. Чигрин О. Ю.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

ас. Сотник В. О., студентка гр. Е-92/1 Лещина Ю. С.

У своїй діяльності підприємство використовує різноманітні матеріально-технічні ресурси (сировину, матеріали, паливо, енергію, комплектуючі вироби тощо). Вони в процесі виробництва перетворюються на продукцію (послуги) і підлягають постійному поповненню. Для цього організується матеріально-технічне забезпечення, яке включає: визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах, пошук і купівлю ресурсів, організацію доставки, зберігання й видачі окремим споживачам на підприємстві. Постачання матеріально-технічних ресурсів має бути своєчасним, комплексним і з мінімальними витратами. Виконує цю роботу відділ матеріально-технічного постачання.

Матеріально-технічне забезпечення як одна з галузей сфери товарного обігу, що виконує функції обігу засобів виробництва, виконує велику роль у

підвищенні ефективності виробництва. Воно виступає в якості опосередкованого зв'язку між виробництвом та виробничим споживанням продукції виробничо-технічного призначення та його діяльність з розширенням масштабів виробництва безперервно зростає.

Перехід до регульованої ринкової економіки змінює планування матеріально-технічного забезпечення як по формі, так і по суті. Забезпечення виробництва необхідними матеріальними ресурсами за даних умов здійснюється в залежності від попиту і пропозиції. План матеріально-технічного забезпечення виробництва є сукупністю планово-розрахункових документів в яких обґрунтовуються потреби в матеріальних ресурсах і визначаються джерела її покриття. Цей план складається з двох розділів:

- 1) розрахунків потреби в матеріальних ресурсах;
- 2) балансу матеріально-технічного забезпечення.

Обґрунтування потреби передбачає їх розрахунок на основне виробництво, капітальне будівництво, реконструкцію і розширення, впровадження нової техніки і створення матеріальних запасів, Метою балансу матеріально-технічного постачання є визначення основного показника плану - потреби у певних матеріалах. Розробка плану матеріально-технічного забезпечення відбувається по таких етапах;

- 1) підготовча робота,
- 2) розрахунок потреби в матеріальних ресурсах,
- 3) розрахунок виробничих запасів,
- 4) розрахунок очікуваних залишків на початок планового року,
- 5) використання внутрішніх ресурсів,
- 6) складання балансу матеріально-технічного забезпечення.

Система матеріально-технічного забезпечення — це сукупність підприємств-виробників матеріально-технічних ресурсів, торгово-посередницьких організацій, сервісних підрозділів, формувань з машинного використання та державних органів, що регулюють відносини у сфері техніко-технологічного забезпечення. Діяльність цієї системи має бути спрямована на відтворення і розвиток матеріально-технічної бази, комплексну механізацію і автоматизацію технологічних процесів, відновлення і збереження родючості ґрунту в сільському господарстві на основі вітчизняного машинобудування та виробництва матеріальних ресурсів.

Організаційно-господарський механізм матеріально-технічного забезпечення агропромислового комплексу країни, що сформувався в умовах централізовано-розподільчої системи, не відповідає принципам ринкових відносин. Він недостатньо оперативно реагує на зміни попиту і пропозиції, не повною мірою відображує дієвість економічних важелів, стимулів щодо збільшення виробництва матеріальних ресурсів, яких не вистачає;

недостатньо враховує вимоги споживачів, не відображує повністю рівень матеріальної відповідальності за ефективність та якість забезпечення споживачів продукцією виробничо-технічного призначення.

Транзитна форма забезпечення вигідна у тих випадках, коли матеріал надходить до споживача у кількостях не менше транзитної норми відвантаження. Ця форма забезпечення матеріальними ресурсами дає найбільший (економічний) ефект у відношенні рівномірності постачання, дотримання асортименту, комплектності, якості продукції та інших параметрів при встановленні прямих тривалих зв'язків між споживачами та постачальниками. Такі зв'язки повинні бути встановлені для споживачів з тими постачальниками, від яких вони отримують велику частку матеріальних ресурсів.

Поряд із якістю існує поняття технічного рівня певних видів продукції. Це поняття за змістом вужче за попереднє, оскільки охоплює сукупність лише техніко-експлуатаційних характеристик. Його показники встановлюються за проектування (розробки) переважно нових знарядь праці (машин, устаткування, приладів, транспортних засобів тощо) і відображаються в спеціальних картах технічного рівня, які використовують у процесі вивчення ринку й визначення попиту на нові товари, складання бізнес-планів, рекламних матеріалів тощо. Об'єктивна необхідність забезпечення належної якості в процесі проектування, виготовлення й використання нових виробів ініціює застосування у виробничо-господарській діяльності підприємств певної системи показників, що дає змогу визначати й контролювати рівень якості всіх видів продукції.

МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

проф. Сотник І. М., студент гр. Ез-б1маг Мандрика Ж. В.

В сучасних умовах правильне визначення реального фінансового стану підприємства має велике значення не тільки для самих суб'єктів господарювання, але і для численних акціонерів, особливо потенційних інвесторів, фінансових чи державних установ, з якими безпосередньо взаємодіє підприємство. Для забезпечення життєздатності підприємства вкрай необхідно реально оцінювати фінансовий стан як свого підприємства, так і потенціальних конкурентів, адже здійснюючи свою діяльність, суб'єкт господарювання взаємодіє з іншими суб'єктами ринку, вступає з ними в фінансові відносини, а отже виникає певний ризик, який необхідно постійно мінімізувати.

Об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства та облік можливих ризиків виступають сьогодні ключовими факторами ефективного управління кредитними ресурсами підприємства. Це дозволяє банкам запобігти наданню не виправданих кредитних ресурсів, забезпечити своєчасне і повне повернення позичок, знизити ризик неплатежу і, тим самим, підвищити ефективність здійснення банками кредитних операцій та ефективність господарської діяльності підприємств. Результативність діяльності підприємств залежить від багатьох факторів, і насамперед — від ефективного використання фінансових ресурсів, у тому числі кредитів для здійснення поточної діяльності.

Отже, в сучасних умовах важливого значення й актуальності набувають питання оцінки і аналізу кредитоспроможності підприємств. В Україні до основних належать такі методи оцінки кредитоспроможності підприємств:

- на основі системи фінансових коефіцієнтів. Національний Банк України рекомендує кожному комерційному банку розробити свою власну систему показників фінансової діяльності позичальників;

- на основі аналізу грошових потоків: визначається чисте сальдо надходжень і видатків клієнта за період, тобто враховується і вплив коштів;

- на основі аналізу ділового ризику: виділяються найвагоміші чинники ділового ризику, здійснюється їх формалізація, оцінка в балах і визначення на цій основі класу кредитоспроможності конкретного позичальника;

- прогнозні: полягають у тому, що будь-яке прогнозне рішення є суб'єктивним, а розраховані значення критеріїв носять швидше характер інформації до роздуму;

- інші методи оцінки кредитоспроможності.

За кордоном оцінка кредитоспроможності підприємств здійснюється, як правило, за допомогою декількох ключових позицій. У США застосовується правило 5 "Сі": характер (character), фінансові можливості (capacity), майно (capital), забезпечення (collateral), загальні умови (conditions). В Англії ключовим словом, в якому зосереджені вимоги при видачі позик, є термін "PARTS", що включає: purpose (призначення, мета); amount (сума, розмір); repayment (оплата, повернення довга і відсотків); term (термін); security (забезпечення, застава).

Фінансовий стан підприємства-позичальника в економічному житті Німеччини визначають за рівнем рентабельності і часткою забезпеченості власними засобами. Відповідно до цього виділяють три основні групи підприємств з різним ступенем ризику: бездоганний фінансовий стан; задовільний фінансовий стан; незадовільний фінансовий стан, тобто низька частка власних засобів і низький рівень рентабельності.

Складність проведення оцінки кредитоспроможності підприємств в Україні полягає в тому, що на кожному підприємстві необхідно мати професійну службу з управління фінансами. Сьогодні працівники бухгалтерських служб багатьох підприємств не володіють методами фінансового аналізу, а спеціалісти, що ними володіють, включаючи керівництво, як правило, не вміють читати документи аналітичного та синтетичного бухгалтерського обліку. Питанням аналізу зовнішнього середовища та взаємозв'язку між здатністю обслуговувати отриманий кредит та впливами зовнішніх факторів на діяльність підприємства не приділяється відповідна увага. Подібний стан речей призводить до того, що ситуація з фінансовими коштами виходить з-під контролю осіб, які за це відповідають.

З метою втілення євроінтеграційних намірів уряду України, які передбачають приведення до міжнародних стандартів таких важливих сфер економічної діяльності як фінансово-банківська, необхідним є формування якісної методології оцінки кредитоспроможності позичальників банків, заснованої на науковому підході та врахуванні прогресивного досвіду вітчизняних та зарубіжних спеціалістів, а саме:

- впровадження заходів, які б надавали можливість адаптувати організаційну структуру вітчизняних банків до загальносвітових стандартів ризик-менеджменту;
- удосконалення інформаційного поля – забезпечення банківських аналітиків достатнім обсягом якісної інформації про позичальника;
- впровадження сучасних методик оцінки кредитоспроможності та систем рейтингування позичальників, які ґрунтуються не тільки на аналізі фінансового стану безпосереднього позичальника, але й на оцінці інших, зовнішніх факторів;
- удосконалення матеріально-технічної бази вітчизняних банків – зокрема, створення адекватного програмного забезпечення з метою використання ефективних систем оцінки кредитоспроможності та ризику;
- підвищення рівня освіти та кваліфікації кадрового складу банків.

ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

проф. Сотник І. М., студент гр. Ез-61Р Петренко Т. П.

Оптова торгівля є важливою ланкою, що забезпечує необхідну інтенсивність і прискорення процесу товароруху в умовах ринкових відносин. Вона організовує рух товарів каналами розподілу, сприяє синхронізації виробництва і споживання товарів. Отже, оптова торгівля – це

діяльність із придбання і відповідного перетворення товарів для наступної їх реалізації підприємствам роздрібної торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності.

Оптова торгівля є частиною внутрішньої торгівлі, яка охоплює продаж товарів як великими, так і малими партіями з метою їх перепродажу або виробничого споживання. Вона здійснюється за цінами, які нижчі від роздрібних цін, але вони повинні забезпечувати нормально працюючому промислового та торговельного підприємству відшкодування витрат, внесення платежів до бюджету, створення фондів економічного стимулювання та формування прибутку. Даний вид торгівлі стимулює збут товарів, формує їх асортимент і забезпечує транспортування. Найбільш впливовими оптовими торговельними структурами є великі торговельні підприємства, торгові доми, дистриб'юторські фірми тощо.

Рационально організована торговельна діяльність сприяє оптимізації виробничої і комерційної діяльності, розширенню її масштабів, підвищенню ефективності на основі комплексних ринкових досліджень, вивчення факторів ризику по всій їхній сукупності, достовірного прогнозування майбутнього з достатньо чіткими орієнтирами бажаного комерційного успіху. Тим самим, вказана галузь створює необхідну комерційну інформацію для надання відповідних послуг всім учасникам ринкового обороту, які потребують управління власними ринковими сегментами по всьому ланцюгу відтворювального процесу.

Темпи розвитку оптової торгівлі в Україні останніми роками є позитивними. Так, за підсумками 2011 р. оборот вітчизняних підприємств оптової торгівлі становив 1088,3 млрд грн. Фізичний обсяг оптового товарообороту збільшився на 0,6% порівняно з січнем-груднем 2010 р. за даними Держкомстату України. Основними факторами, що вплинули на зростання обороту оптової торгівлі, стали зростання виробництва у переробній і добувній промисловості та збільшення обсягу зовнішньоторговельних операцій.

На противагу, оборот роздрібної торгівлі за січень-грудень 2011 р. становив 674,7 млрд грн., що на 14,7% більше обсягу січня-грудня 2010 р. У структурі обороту роздрібної торгівлі на організовані та неформальні ринки припадало 30,8%. В обороті організованих ринків 13,5% становив продаж сільськогосподарських продуктів.

Незважаючи на динамічність розвитку сфери оптової торгівлі в Україні, їй притаманні певні проблеми, до основних з яких належать:

- зростання заборгованості із заробітної плати населенню;
- обмеження споживчого кредитування на придбання товарів тривалого користування;
- обмеження конкуренції на оптових ринках;

-недосконалість податкового законодавства, нормативно-правової бази, які створюють передумови до збільшення кількості економічних злочинів та правопорушень, заниження оподаткованої бази оптових підприємств та ін.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку перед торговельними підприємствами постають питання щодо визначення стратегічних напрямів їх подальшого функціонування і підвищення ефективності ведення господарської діяльності. Вирішення цих питань потребує безпосереднього втручання держаних органів влади.

Основним завданням державної політики у сфері оптової торгівлі є розвиток конкурентного середовища і подолання монополізму на ринку оптової торговельної діяльності, а також стимулювання роботи оптової ланки з упровадження активних форм просування товарів українських виробників.

Також одним з основних завдань держави для покращення роботи оптових підприємств є вирішення проблемних питань у сфері оподаткування юридичних осіб. Дану проблему слід детально розглянути як законодавчим, так і виконавчим органам. В цілому, слід виділити такі сфери державного регулювання оптової торгівлі, які мають безпосередній вплив на її розвиток, і потребують подальшого удосконалення:

- митне, валютне регулювання, квотування та субсидування;
- формування єдиної політики в галузі стандартизації та сертифікації послуг;
- посилення фінансового контролю за оптовим товарооборотом в усіх його формах;
- внесення змін у систему готівкових, безготівкових розрахунків, вексельного обороту, що мають їх спростити;
- регулювання іноземних інвестицій у сферу торгівлі;
- розроблення порядку ліцензування та кредитування торговельних підприємств з урахуванням галузевих особливостей;
- розроблення галузевих індикативних програм розвитку торгівлі й оцінка наслідків їх реалізації;
- розроблення галузевої науково-технічної і кадрової політики.

МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

студентка гр. Е - 91 Старостенко Т. С.

Перехід України до ринкових умов господарювання, викликає необхідність постійного удосконалення системи управління вітчизняними

суб'єктами господарювання, важливе місце у якій посідає антикризове управління.

Нинішня економічна ситуація в країні, що характеризується надмірним зростанням кількості збиткових та збанкрутілих підприємств, насамперед, є ознакою недосконалості та неефективності системи антикризового управління, яку розробляють та реалізують вітчизняні суб'єкти господарювання. Таким чином, дослідження механізмів антикризового управління підприємством в умовах нестабільного економічного середовища є актуальним науковим завданням, що вимагає ретельного і глибокого дослідження.

Виживання підприємств в умовах ринкових відносин є стратегічно важливим як для конкретних регіонів, так і для всієї країни. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність управління кризовими підприємствами, а саме підприємствами, що мають проблеми неплатоспроможності за таких чинників як недолік фінансових ресурсів, зростання боргів, падіння рівня виробничого потенціалу. Це обумовлює наявність великої кількості технічно відсталих, неконкурентоспроможних і неплатоспроможних підприємств, яким загрожує банкрутство.

Антикризове управління може бути визначене як комплексна система управління підприємством, яка має системний характер і спрямована на запобігання й усунення несприятливих для його діяльності явищ шляхом розробки та реалізації спеціальної антикризової програми, що передбачатиме стратегічний характер управлінських дій і дозволить усунути тимчасові перешкоди, зберегти і розширити ринкові позиції за будь-яких обставин, використовуючи переважно, власні ресурси.

Система антикризового управління повинна набувати своїх специфічних рис на кожному з управлінських рівнів і має бути об'єднана спеціальною програмою стратегічного розвитку підприємства. Це дозволить своєчасно долати виникаючі тимчасові перешкоди, зберігати і збільшувати ринкові позиції за будь-яких зовнішніх умов, спираючись в основному, на власні ресурси [1].

Специфіка антикризового управління вітчизняних підприємств полягає в тому, що більшість з них потребують антикризового управління одночасно з глибокими змінами, які відбуваються навколо і притаманні всім підприємствам.

Багато труднощів України пов'язані з тим, що в Україні майже не має менеджерів, які мають якісний рівень підготовки для діяльності в нестабільних ринкових умовах, тим більше в умовах кризи [2].

Таким чином, запровадження антикризового управління на підприємстві повинно мати на меті здійснення таких заходів:

- діагностика процесів і тенденцій, які призводять до кризових ситуацій;

- прогнозування виникнення, розвитку і ймовірних наслідків кризових ситуацій;
- здійснення антикризового супроводу (виявлення процесів, які призводять чи можуть призвести до кризових ситуацій);
- проведення завчасної підготовки на випадок виникнення надзвичайних ситуацій (антикризова профілактика);
- організація і координація ефективних дій подолання надзвичайних кризових ситуацій та їх наслідків.

Особливу роль в антикризовому управлінні відіграє фінансовий менеджмент, який повинен вирішувати такі задачі: антикризове фінансове планування; аналіз фінансової діяльності і фінансовий контроль; джерела фінансування; управління обіговим капіталом та його структурою; управління кредиторською заборгованістю підприємства. Антикризове управління підприємством може здійснюватися в умовах потенційно можливої кризи. У такому випадку доцільним є створення системи превентивного управління, яка дозволить своєчасно виявляти сигнали про формування негативних процесів, здатних спричинити кризу [3].

Отже, дослідження механізму антикризового управління дозволяють сформулювати його мету та завдання в контексті розробки та реалізації комплексу заходів щодо подолання кризових явищ на підприємствах України. Так, антикризове управління діяльністю суб'єктів господарювання має суттєве значення в сучасних економічних умовах розвитку підприємницьких структур, оскільки забезпечує ефективну діяльність на основі передбачення та своєчасного реагування на негативні ситуації.

1. Щербань І.О. Теоретичні основи механізму антикризового управління діяльністю посередницьких підприємств // Актуальні проблеми України. – 2007. – №4(70). – с. 54–60.
2. Щербань І.О. Форми, методи і структури антикризового управління посередницькими організаціями. – 2007. – №8(74). – с. 143–148.
3. Гріщенко І.М. Системний підхід до проблем управління посередницькими організаціями // Актуальні проблеми України. – 2007. – №11(77). – с. 46–52.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

*доц. Старченко Л. В., ст. гр. ЕДз-61 Кирноз С. С.,
фах. каф. економіки та БА Лукавая О. М.*

Основним елементом, що характеризує наявність ресурсів на території і сприяє її соціальному благополуччю є економічний потенціал. Без

визначення й оцінки складових потенціалу території неможливо сформулювати перспективні цілі розвитку адміністративно-територіальної одиниці.

В теперішній час категорія економічного потенціалу регіону, теорія і методологія його вимірювання та оцінки вивчені недостатньо. Особливо це стосується його вартісної оцінки.

Існує множина різних підходів до оцінки потенціалу, особливо відносно базового принципу оцінки: за допомогою інтегрального показника чи системи показників. Цілком слушною є думка науковців, які вважають, що використання інтегральних показників має недоліки, пов'язані з тим, що розрахований за певними принципами інтегральний показник оцінки ефективності діяльності господарюючої системи та її елементів не спроможний врахувати всі умови протікання процесу виробництва, рівень його організації, і може призвести до протиріччя або несумісності окремих елементів такого показника. До того ж, важко звести різнопланові показники в один загальний.

Найбільш важливими для оцінки є наступні складові потенціалу території: виробничий потенціал, що характеризується загальною кількістю засобів виробництва, розташованих у регіоні, досягнутим рівнем продуктивності існуючих засобів виробництва, а також ступенем їх зносу та можливістю їх використання (завантаження); трудовий потенціал як сукупна спроможність економічно активного населення території забезпечити виробництво споживчих вартостей згідно з вимогами суспільства на даному етапі його розвитку; природно-ресурсний потенціал як важливий фактор розміщення продуктивних сил, який визначає рівень забезпеченості регіону природними ресурсами; інноваційний потенціал території, що характеризується рівнем розвитку науки та технології на підприємствах регіону, їх галузевою специфікою, кількістю науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, які впроваджуються чи можуть бути впроваджені з метою розвитку інфраструктури регіону чи її окремих складових. Вирішення завдань визначення потенціалу територій є сьогодні ключовою проблемою ефективного управління ними, що викликано необхідністю адаптації системи управління до нових умов діяльності.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

студентка гр. Е-91 Слюхіна А. Г.

За умов сучасної ринкової економіки ефективна управлінська діяльність вважається найважливішим фактором, який закладено в основу

розвитку організацій. Низька якість управління вітчизняних підприємств протягом довгого часу й зараз вважається однією з ключових проблем економіки. Коли підприємство націлене на стратегічний розвиток, розширення, вихід на нові масштаби і ринки збуту, то проблема вдосконалення системи управління стає актуальною. Ефективне управління сьогодні є найвищою цінністю для компаній, керівництво яких прагне до високої прибутковості та зростання конкурентоспроможності. Майбутня інтеграція України в ЄС і прагнення збільшити іноземні інвестиції вимагатиме від вітчизняних підприємств удосконалення управлінських, організаційних та інших параметрів роботи своїх підприємств до стандартів, які є необхідною умовою виробництва якісної продукції і послуг. Однак, для того, щоб продукція та послуги вітчизняних підприємств стали дійсно якісними і конкурентоспроможними, підприємства повинні істотно та стратегічно змінити або удосконалити систему організації управління.

В даний час на українських підприємствах можна виділити наступні ключові проблеми, що лежать в основі неефективності управління:

- 1) низька поінформованість співробітників про завдання, цілі, стратегії розвитку підприємства, нерідко і зовсім їх відсутність;
- 2) низька кваліфікація керівників різних рівнів;
- 3) відсутність чітких вимог та оціночних показників результатів роботи.

Виникнення причинно-наслідкової залежності вище зазначених проблем призводить до низької мотивації структурних керівників, а отже знижує мотивацію самих працівників підприємства, провокує відсторонення працівника від цілей організації, ухилення його від відповідальності, пасивність в управлінні та організації виробництва. В результаті це негативно відображається на якості продукції або послуг, що випускається, провокує нерациональне і неефективне використання ресурсів і в кінцевому підсумку призводить до відсутності конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Традиційно керівництво підприємства шукає шляхи вирішення виникаючих проблем в пошуку обігових коштів та залучення інвестицій, що принципово неможливо для підприємства з неефективною системою управління.

Інвестиції можуть бути спрямовані тільки в стабільно розвинутий суб'єкт економіки, який прагне підвищити ефективність свого функціонування і збільшити свою конкурентоспроможність на ринку товарів і послуг. Тому для забезпечення сталого, а головне конкурентоспроможного розвитку, вітчизняним підприємствам необхідно провести змістово-старегічні зміни, які дозволять підвищити рівень ефективності управління:

1. Визначення генеральної мети. Необхідно чітко визначити місію, генеральну мету, стратегію і систему цінностей для підприємства. Це

найважливіший етап на шляху вдосконалення не тільки системи управління, а й процесу функціонування окремих підрозділів і підприємства в цілому. Для керівників дуже важливо мати чіткі уявлення про цільові орієнтири діяльності підприємства, відповідно до яких повинна вироблятися модель поведінки на ринку і розроблятися організаційна структура. Для цього необхідно створити „відділ” стратегічного розвитку головне завдання якого: організаційне забезпечення адаптації підприємства до нестабільних умов ринку.

2. Поінформування. Важливо інформувати всіх співробітників підприємства про поставлені цілі, формування системи цінностей, яка дозволила б кожному співробітнику стати більш самостійними у прийнятті рішень.

Керівники і рядові працівники повинні стати «єдиною цілісною командою», у якій кожен повинен виконувати свої функції і бути наділеним самостійністю у прийнятті рішень.

Чим більше самостійності у працівника (на будь-якому рівні - від робітника до першого керівника) більшою мірою він готовий прийняти відповідальність за результати своєї діяльності, тим активніше психологічно включається в справи підприємства, проявляючи ініціативу і підприємницькі здібності.

3. Систематизування. Необхідно розробити збалансовану систему показників, яка дозволить зв'язати стратегію підприємства з його оперативною діяльністю.

Сформульована на першому етапі стратегія і генеральна мета повинна знайти своє відображення в конкретних показниках, які дозволять оцінити ступінь їх досягнення. При цьому ефективно управління повинно допускати можливість коригування цих показників залежно від стабільності або нестабільності зовнішнього середовища, швидко реагувати на нестабільні умови функціонування підприємства. Крім цього важливим аспектом удосконалення управління є використання організаційно-управлінських інновацій, таких як використання автоматизованих систем управління обліку і звітності, підготовка звітності за стандартами та нормами, вдосконалення організаційної структури, розроблення системи ключових показників для оцінки ефективності підрозділів і окремих співробітників, залучення фірм-консультантів щодо вдосконалення управління.

Застосування вище запропонованих принципів дозволить підприємству стати більш конкурентоспроможним на ринку вітчизняних товарів та послуг, підвищить його інвестиційну привабливість і дозволить найбільш точно оцінити результати його діяльності.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

ВИДИ ГАЛУЗЕВИХ ВХІДНИХ БАР'ЄРІВ

студент гр. Едз-61маг **Тарасенко В. С.**

Висота бар'єрів входу є важливою характеристикою галузі для всіх суб'єктів ринку: укорінених фірм, новачків, споживачів, державних антимонопольних служб. Нові фірми здійснюють аналіз висоти вхідних бар'єрів для ухвалення рішень про найбільш ефективні методи входу на ринок. Для споживачів існування значних вхідних бар'єрів свідчить про обмеження їх свободи вибору якості й асортименту товарів та послуг домінуючими фірмами на ринку. З точки зору держави оцінка бар'єрів входу необхідна як для підтримки захисту вітчизняних ринків і товарів від іноземної конкуренції, так і для виявлення інструментів підтримки й заохочення конкуренції з метою максимізації рівня суспільного добробуту.

У зв'язку з цим можна констатувати, що дослідження галузевих бар'єрів входу для учасників ринку є актуальною економічною проблемою з точки зору впливу бар'єрів на масштаб і швидкість проникнення нових конкурентів на ринок; впливу бар'єрів входу на розмір економічного прибутку фірм, що діють на ринку.

Бар'єри входу до ринку є важливими характеристиками структури ринку. Галузеві бар'єри входу – це сукупність економічних, технологічних, інституціональних умов та параметрів, з одного боку, що дозволяють існуючим фірмам у галузі у довгостроковому періоді встановлювати ціни вище мінімальних середніх затрат виробництва і доводити свій продукт без стимулювання потенціальних конкурентів до входу на ринок; з іншого боку, бар'єри перешкоджають потенційним „новачкам” галузі отримувати прибуток у такому ж обсязі, в якому її отримують укорінені фірми до входу.

Бар'єри можуть бути викликані об'єктивними характеристиками галузі, пов'язані з технологією виробництва, характером уподобань споживачів, динамікою попиту, конкуренцією іноземних виробників. Такі бар'єри належать до нестратегічних факторів ринкової структури.

Другий тип бар'єрів - бар'єри, викликані стратегічною поведінкою фірм, що діють на ринку (стратегічне ціноутворення, що обмежує вхід потенційних конкурентів до галузі, стратегічна політика у сфері витрат на дослідження та інновації, патентів, вертикальна інтеграція і диференціація продукту і т.д. (табл. 1).

Крім того, бар'єри входу поділяють ще на дві групи в залежності від визначеності технологічними або поведінковими параметрами функціонування економічних агентів. Група структурно-технологічних бар'єрів визначається властивостями і параметрами технології, що використовується у відповідних галузях. Група поведінкових бар'єрів

включає бар'єри, які виникають внаслідок взаємодії економічних агентів, їх ринкової поведінки. За такої класифікації, наприклад, на відміну від традиційної уяви про „продуктову диференціацію” як „елементу ринкової поведінки” цю характеристику структури ринку відносять до групи структурно-технологічних бар'єрів, оскільки рівень продуктової диференціації визначається не лише особливостями суб'єктивних уподобань споживачів, але й можливостями виробничої технології урізноманітнити блага, що випускаються. У свою чергу, продуктова диференціація - це не статична характеристика ринкової структури; вона часто використовується компаніями як стратегічний інструмент міжфірмової конкуренції у галузі і тому може розглядатися як стратегічний бар'єр входу. Продуктова диференціація виступає відповідно як структурно-технологічний, стратегічний бар'єр входу до галузі.

Таблиця 1 – Класифікація вхідних бар'єрів до галузі

Типи бар'єрів	Нестратегічні	Стратегічні
Структурно-технологічні	<ul style="list-style-type: none"> - економія від масштабу; - абсолютна перевага у витратах; - специфічність активів; - потреба у капіталі; - зайві потужності; - технологічний рівень (технологічний розрив); - доступ до дистриб'юторських мереж 	<ul style="list-style-type: none"> - продуктова диференціація; - вертикальна інтеграція; - торгові марки; - продуктові і процесні патенти
Поведінкові	<ul style="list-style-type: none"> - державні ліцензії і державна політика; - контроль над стратегічними ресурсами; - витрати на НДДКР; - культурні відмінності; - щільність (компактність) продуктового простору 	<ul style="list-style-type: none"> - обмежене ціноутворення; - реклама; - дослідження і розробка; - неповність і асиметрія інформації; - інвестиційні ризики; - витрати оперування на зарубіжних ринках

Таким чином, наведена класифікація вхідних бар'єрів дає можливість аналізувати спектр можливих галузевих бар'єрів входу, що визначають умови входження в галузь нових фірм.

Науковий керівник: асист. Тарасенко С. В.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

студент гр. МК-91 Титаренко Ю. В.

На сьогоднішній день в Україні досить високий рівень безробіття. Це обумовлено в першу чергу тим, що під час переходу до ринкової економіки Україна опинилась у стані гострої економічної та соціально-політичної кризи. Попри всі переваги ринку сьогодні не вирішується багато гострих соціальних питань. Теоретико-прикладні аспекти шляхів вдосконалення механізму державного регулювання зайнятості населення висвітлюються в працях багатьох вчених, зокрема О. Бабак, І. Гладкої, Л. Колешні, О. Лесько, О. Петроє, Е. Лібанової, Н. Малиновської, В. Маруніч, Н. Плахотнюк, В. Скаковської, В. Сушкевич та ін.

Однак, незважаючи на це, нерозв'язаним й досі є питанням проблем державного регулювання зайнятості населення. Так, потребують подальшого дослідження теоретичні засади та методичні підходи державного регулювання зайнятості населення. Метою моєї роботи є аналіз загальних підходів до вдосконалення механізму державного регулювання зайнятості населення. Політика зайнятості повинна бути підпорядкована головній стратегічній задачі – надання кожному працездатному члену суспільства не роботи взагалі, а можливості в найбільшій мірі розвинути і реалізувати свій потенціал, отримуючи при цьому гідну винагороду за свою працю. Політика допомоги безробітним є органічною частиною цієї стратегії і це визначає її основні напрями. Особлива увага повинна приділятися, по-перше, довгостроково безробітним, оскільки мова йде про можливу втрату накопиченого людського капіталу (головної складової національного багатства будь-якої країни), по-друге, молоді, тому що у неї потенціал набуття і ефективного використання людського капіталу може бути не реалізований, по-третє, кваліфікованим спеціалістам як найбільш дорогоцінній категорії працівників.

Державне управління зайнятістю населення повинно вирішувати принаймні три групи завдань:

1) створювати економічні передумови зайнятості шляхом розробки та реалізації економічної політики, спрямованої на розвиток і збереження ефективних робочих місць. Отже, має бути поєднання економічної політики з політикою зайнятості;

2) розробляти та здійснювати заходи, спрямовані на реалізацію довготермінової державної політики щодо розвитку трудового потенціалу. Ці заходи мають забезпечувати суб'єктів ринку праці повною та оперативною інформацією про вакантні робочі місця;

3) вживати певних заходів щодо стимулювання та активізації безробітних.

Що стосується України, то для неї реальну небезпеку являє деградація структури робочих місць і людського потенціалу в результаті скорочення зайнятості у галузях, що потребують праці високої якості, і збільшення зайнятості в торгівлі та посередницької діяльності переважно у неформальному секторі. Крім того, характерним є збільшення довгострокового безробіття. Сьогодні державна політика зайнятості повинна зосередитися на цих питаннях, але на томість виплачується мізерна допомога по безробіттю.

Можна запозичити окремі міри та програми, що використовуються в державах з розвинутою економікою. Наприклад, в Україні можуть застосовувати такі заходи:

- виплата підприємствам, що надають роботу визначеним контингентам робочої сили, на обмеженому проміжку часу субсидій, що покривають частину заробітної платні цих працівників;
- прями державні вкладення у створення нових робочих місць. При наявності хоча б мінімальних коштів такі програми найбільш раціонально використовувати на фінансування інфраструктурних проектів (доріг, мостів), у тому числі у сільській місцевості;
- комплексне регулювання попиту і пропозиції праці;
- розробку та законодавче затвердження державних соціальних стандартів;
- заходи щодо забезпечення здійснення прав і гарантій громадян;
- розробку проектів законів, спрямованих на розвиток трудового потенціалу та його ефективне використання;
- запровадження сприятливої державної інвестиційної політики;
- створення державних і недержавних фондів розвитку трудового потенціалу;
- реформування системи оплати праці з метою підвищення її відтворювальної, мотиваційної та інших функцій;
- заходи щодо забезпечення умов екологічної безпеки, охорони здоров'я та життєдіяльності населення;
- удосконалення інституту страхування.

Лише в такий спосіб удосконалення державного управління в сфері зайнятості населення отримає потужні «важелі впливу», реалізація яких дозволить поліпшити ситуацію з формуванням і використанням трудового потенціалу, піднести на новий рівень його розвиток в перспективі.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

студентка гр. МК-91 Тімошова О. Є.

Людський капітал – це сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людьми (людиною) певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері суспільного виробництва, сприяє зростанню продуктивності праці й завдяки цьому впливає на зростання доходів (заробітків) його власника.

Базовим методологічним положенням теорії людського капіталу є використання економічного підходу до аналізу найрізноманітніших явищ у таких галузях людської діяльності, які раніше цілком належали до сфери соціальних, демографічних, психологічних та інших досліджень. Економічний підхід, базований на принципах раціональної оптимізуючої (максимізуючої) поведінки індивідів, був використаний в аналізі таких проблем, як теорія економічного зростання, розподіл доходів, інвестиції в людину, економіка освіти, планування сім'ї та ведення домашнього господарства, економічні аспекти злочинності і кримінальної діяльності, теорія міграції, дискримінація на ринках праці тощо [2].

Важливе значення концепція людського капіталу має для вивчення комплексу питань забезпечення раціональної зайнятості та оптимального функціонування ринку праці.

Оцінка інвестицій у людський капітал і доходів від його використання звичайно проводиться в грошовій формі. Але слід підкреслити, що далеко не всі інвестиції і не всі доходи можна виразити в грошовій формі. Крім грошових витрат, навчання, зміцнення здоров'я та інші дії, спрямовані на нарощення людського капіталу, вимагають, щонайменше, ще і нелегкої праці самої людини. Аналогічно, крім грошових доходів (вищих заробітків), людина, що володіє більшим людським капіталом, одержує моральне задоволення, економію часу, вищий соціальний престиж та багато інших вигод. Слід також пам'ятати, що в результаті нарощування людського капіталу отримується інтегральний соціальний ефект, від якого виграє не лише конкретна людина, а й підприємство, на якому вона працює, та суспільство в цілому.

Тракування витрат на освіту, охорону здоров'я та інші аналогічні цілі як витрат інвестиційного типу відкрило перед економічним аналізом нові перспективи. Таким чином, виникає необхідність виміру обсягу не тільки поточних вкладень, але й акумульованого людського капіталу. Слід одразу ж зауважити: більшість методів економічно-статистичного та технічно-економічного аналізу вкладень у людський капітал стосується виміру

ефективності освіти та підготовки кадрів. З економічної точки зору додаткові капіталовкладення обґрунтовані лише у тому випадку, коли вони характеризуються достатньо високим рівнем окупності. В протилежному випадку кошти доцільніше спрямувати на здійснення інших, більш прибуткових інвестиційних проєктів, або ж витратити на цілі поточного споживання. Із зазначеного вище витікає необхідність використання моделей економічного аналізу, що дали б змогу оцінювати ступінь ефективності інвестицій у людський капітал. Аналіз ефективності інвестицій передбачає оцінку витрат на освіту та очікуваних зисків від її отримання.

Зокрема, очікувана віддача від інвестицій в освіту теж складається з трьох груп доходів [3]:

1. Прямі матеріальні зиски: вищий рівень заробітної плати протягом трудової діяльності; більша можливість брати участь у прибутках компанії; більша можливість отримувати персоналізовані умови оплати праці, різноманітні пільги, премії, надбавки тощо; можливість отримати пенсійне, медичне страхування за рахунок підприємства.

2. Непрямі матеріальні зиски: більша можливість отримати подальші інвестиції у власний людський капітал з боку роботодавця (підвищення кваліфікації, перепідготовка, отримання іншої освіти та ін.), оскільки освіта збільшує інвестиційну привабливість найманого працівника.

3. Моральні зиски: задоволення від обраної професії протягом життя (престижність, досягнення певного соціального статусу, самореалізація); доступ до цікавих видів діяльності, професійна творчість.

Людський капітал специфічний за своєю природою. Якщо у разі фізичного капіталу в кінці терміну використання він повністю може бути списаний на вартість створеного з його допомогою продукту, то у разі людського капіталу часто буває, що накопичений людський капітал використовується або неповністю, або втрачається і не впроваджується у виробництво. Останнє певним чином зумовлено умовами і часом використання працівника, його компетенцією, а також тим, що означений капітал не потребує прискореної окупності, він є власним капіталом людини і може бути використаний працівником лише за відповідних умов і у будь-який період часу.

1. Богиня Д. П. Основи економіки праці / Д. П. Богиня, О. А.Грішнова – К.: "Знання-Прес", 2000.- 313 с.

2. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносин: підручник. / Грішнова О.А. - К.: Знання, 2004.-535 с.

3. Долішній М.І., Злупко С.М. Соціально-трудова потенціал : теорія і практика. Ч. І.– К.: Наукова думка, 1994. – 263 с.- Розділ I-II, с. 3-62.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

МОНОПОЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: СУТНІСТЬ, ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ СТОРОНИ

ст. викл. Харченко М. О., студентка гр. Е-71 Грицай С. О.

Актуальність теми полягає в тому, що проблеми монополізації господарського життя, конкуренція на товарних ринках привертають сьогодні пильну увагу не тільки спеціалістів, але і широких прошарків населення. Монополія являє собою виключне право, що надається державі, підприємству, організації, фізичній особі на здійснення якої-небудь діяльності. В той же час монополія – це концентрація виробництва, об'єднання технологічних, інтелектуальних та фінансових ресурсів.

Монопольним становищем визнається становище, коли:

1) частка одного суб'єкта господарювання на ринку перевищує 35 відсотків, якщо він не довів, що має конкурентів на ринку та зазнає значної конкуренції внаслідок відсутності обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, відсутності пільг чи інших обставин;

2) частка 2 або 3 суб'єктів господарювання, яким на ринку належать найбільші частки, перевищує 50 відсотків;

3) частка 4 або 5 суб'єктів господарювання, яким на ринку належать найбільші частки, перевищує 70 відсотків, якщо вони не довели, що між ними існує значна конкуренція, вони разом узяті мають конкурентів на ринку та зазнають значної конкуренції внаслідок відсутності обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, відсутності бар'єрів для вступу на ринок інших суб'єктів господарювання, відсутності пільг чи інших обставин.

Причини виникнення та подальшого розвитку монополістичних тенденцій розділилися на дві думки. Перша точка зору звинувачує державу, яка, з одного боку, сама організовує монополії (адміністративні) і провокує до цього підприємців, а з другого – своєю бездіяльністю дозволяє їм створити і використовувати монопольне становище. Монополізм тут розуміється як випадковий процес. Інша точка зору, стверджує, що монополістичні утворення є закономірними. Монополістичні утворення - це окремі значні підприємства, об'єднання підприємств, господарські товариства, що роблять значну кількість продукції визначеного виду, завдяки чому займають домінуюче положення на ринку; одержують можливості впливати на процес ціноутворення, домагаючись вигідних цін; одержують більш високі (монопольні) прибутки. Однією з переваг монополії є те, що це здебільшого крупні підприємства з найвищою ефективністю і найнижчими виробничими витратами, що забезпечує економію суспільних витрат виробництва і обігу.

Позитивним є те, що у гігантських підприємств та їх об'єднань більше можливостей розвивати сучасне виробництво, фінансувати крупні науково-дослідні лабораторії, отримувати нові наукові результати, впроваджувати новітню техніку і технологію, здійснювати перекваліфікацію робітників. Не можна не згадати і ту обставину, що на монопольних підприємствах рівень заробітної плати є істотно вищим, ніж на підприємствах, які функціонують в умовах сильної конкуренції. Наряду з позитивними рисами мають місце і негативні, а перелік їх є значно довшим. І перший серед них — практика встановлення монопольних цін. Монополії встановлюють надто високі ціни порівняно з цінами, що утворюються на основі суспільних граничних витрат. Монополія веде до гальмування науково-технічного прогресу. Послабивши конкуренцію, монополія створює тенденції до стримування запровадження технологічних новинок, уповільнення нововведень. Монополії спричиняють зниження продуктивності, погіршення якості, ріст цін, перебої в постачанні, недобросовісність у виконанні договірних зобов'язань, "відкачку" з економіки і без того недостатніх коштів; вони поглиблюють проблему неплатежів, утруднюють залучення іноземних інвестицій, здійснюють основний тиск на уряд, чинячи перешкоди проведенню економічних реформ. Визначення впливу монополій на економіку в цілому є дуже важливим і водночас вкрай складним завданням, що потребує значного масиву статистичної інформації. Основним методом розрахунку суспільних втрат є значення обсягів надприбутку монополії, отриманого внаслідок перевищення фактичної ціни над конкурентною.

1. Конспект лекцій з курсу «Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств» / укладачі: О.І. Карінцева, М.О. Харченко, О.В. Люльов, С.А. Петровська, О.М. Дериколенко, Ю.О. Мазін. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 58 с.
2. Лагутін В. Шкода від монополії і користь від конкуренції: чи все так просто? / Лагутін В. // Економіка України. – 2007. – № 4. – С. 55–61
3. Мочерний С.В. Основи економічних знань: Підручник / С. В. Мочерний. – М. : ВЦ "Академія", 2002. – 312 с.

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛІЙ ТНК НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ ТА КРАЇН СНД

ст. викл. Харченко М. О., студент гр. Е-71 Троценко А. Я.

Зі збільшенням темпів глобалізації та транснаціоналізації в світі почалося збільшення таких видів підприємств як ТНК. Вони забезпечують близько 25% світового ВВП і це дуже великий показник свідчить про їх значний вплив на світову економіку. Величина доданої вартості, яка

виробляється найбільшими корпораціями, іноді навіть перевищує ВВП деяких країн. Їхній вплив відчувається усюди.

Що стосується впливу ТНК на Україну та країни СНД. Сигналом для активізації ТНК в Україні та країнах СНД можна вважати розпад Радянського Союзу. Зі здобуттям незалежності ці країни почали активно, хоча не усі залучати іноземні інвестиції. Темпи економічних реформ і результати залучення іноземного капіталу для країн СНД були різними різні але в деяких пунктах були схожі. Наприклад в усіх пост радянських країнах було недосконале законодавство щодо залучення іноземних інвестиції але з початком дев'яностих років почалися проводитися комплексні роботи по його модернізації які закінчилися для усіх країн по різному. Серед усіх країн особливе місце займає Росія. Росії вдалося в короткі строки покращити своє інвестиційне законодавства та створити пільги для іноземних компаній які бажали працювати на території Росії. Приток інвесторів до Росії завдячує наявності у неї значних покладів природних ресурсів(нафти,газу,вугілля).

Іноземні ТНК почали активно вивозити фінансові ресурси з країни. Але положення Росії врятували власні ТНК які почали продавати ресурси на які в усьому світі є великий попит ,в основному це енергетичні ресурси. Так приток коштів у економіку Росії перевищив відтік. Росія єдина країна яка отримала суттєву вигоду від діяльності ТНК.

Щодо Казахстану то його становище дуже схоже на російське адже у Казахстані також є великі поклади корисних копалин але вони у більшості не належать державі, а значна кількість ТНК належить США. Вивезення казахстанських капіталовкладень за кордон призводить до збільшення надходжень у країну капіталу як доходів від іноземних інвестицій. Таким чином, прямі іноземні інвестиції, які спрямовуються в основному в нафтогазову галузь Казахстану, хоч і сприяють перевищенню його товарного експорту над імпортом, але через негативний вплив на баланс послуг і сальдо доходів від іноземних інвестицій у цілому призводять до відпливу капіталів із країни за поточними операціями. Така ситуація призводить до все зростаючої залежності економіки Казахстану від дій і переваг іноземних інвесторів, насамперед транснаціональних корпорацій.

Проаналізувавши вплив діяльності ТНК на конкурентоздатність підприємств Азейбарджану можна сказати що приплив іноземних інвестицій хоч і сприяв збільшенню товарного експорту Азербайджану, через негативний вплив на баланс послуг і сальдо доходів від іноземних інвестицій у цілому призводив до відпливу капіталів із країни за поточними операціями. Лише високі ціни на нафту, починаючи з 2005 р., зумовили приток капіталу в Азербайджан за поточними операціями. Хоча є й негативні сторони,негативний баланс поточних операцій Азербайджану не фінансувався повністю за рахунок припливу прямих іноземних інвестицій. Внаслідок цього для

підтримки рівноваги платіжного балансу Азербайджан змушений був вдаватися до інших форм запозичення іноземного капіталу, що поставило його економіку, незважаючи на значні запаси енергоресурсів, ще в більшу залежність від іноземних інвесторів і кредиторів.

Ситуація з Молдовою є найгіршою з країн СНГ. Імпорт послуг Молдови постійно перевищує їхній експорт. Значна частина великих підприємств Молдови повністю належать західним ТНК та керівництво держави не в змозі протидіяти цьому.

Приплив іноземних інвестицій у Молдову не тільки не сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, а, навпаки, через негативний вплив на торговельний баланс, сальдо послуг і доходів від іноземних інвестицій призводить до відпливу капіталу з країни за поточними операціями. Тому для того щоб якось виправити своє становище Молдова змушена вдаватися до інших форм запозичення іноземного капіталу, що ставить її економіку в повну залежність від дій і переваг іноземних інвесторів і кредиторів.

На тлі тих подій що відбуваються в країнах СНД ситуація в Україні виглядає більш-менш оптимістичною. Прямі іноземні інвестиції ще не почали суттєво впливати на економічний та соціально політичний розвиток України. На мою думку це пов'язана з тим що процес залучення інвестиції в Україну йде меншими темпами. Йому заважає бюрократія, недосконале законодавство, хабарництво яке процвітає в нашій державі та погана репутація діючих підприємств. Хоча процес залучення інвестиції після кризи набув більших розмахів. Аналіз інвестицій показав що більшість інвестиції поступає та виходить до офшорів через велику тінізацію. Загалом прямі іноземні інвестиції, завезені в країну, через негативний вплив на торговельний баланс, сальдо послуг і доходів від іноземних інвестицій знижують міжнародну конкурентоспроможність економіки України. Але завдяки фінансовій кризі торговельний баланс став позитивний але до 2005 року, з 2006 року баланс поточних операцій України від'ємний.

ФАКТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

студент гр. Е-72 Цегельникова Д. М.

Формування інвестиційної привабливості як шлях підвищення вартості підприємства є важливою проблемою для українських торговельних компаній, через швидкий розвиток ринку та значний інтерес з боку інвесторів. Тому управління інвестиційної привабливістю має бути націлене

на формування привабливих для потенційних інвесторів показників діяльності, які підвищують вартість підприємства.

Одним із методів покращення показників діяльності підприємства є факторинг. Факторинг - це операція, яка поєднує у собі низку посередницько-комісійних послуг з кредитуванням оборотного капіталу суб'єкта господарювання. Використання факторингових послуг дозволяє зменшити розрив між процесом відвантаження товарів та надходженням грошових коштів. Здійснення факторингової операції складається з наступних етапів:

1. Постачання товару (надання послуги) на умовах відстрочки платежу.

2. Надання документів постачальником і відступ дебіторської заборгованості.

3. Перерахування фактором частини коштів (80% від суми поставки).

4. Оплата дебітором 100% суми за відвантажені товари (послуги).

5. Перерахування фактором залишку коштів (20% від суми поставки).

Завдяки використанню факторингу підприємство матиме можливість:

-після завершення одного виробничого циклу в мінімальний термін розпочинати наступний цикл;

-забезпечити власну фінансову стійкість завдяки регулярному надходженні грошових коштів;

-сформувати передумови для розвитку підприємства.

Вартість факторингу для підприємства складається з двох складових: плата за фінансування - від 20-25% річних; комісія за адміністрування - від 0,5-5% від номіналу накладної. Факторинг є менш дорогим продуктом і більш гнучким у порівнянні з короткостроковим кредитуванням. Розвиток факторингу сприятиме економічному зростанню, адже він забезпечує вищий рівень платоспроможності підприємств і збільшення обсягів продажу за рахунок можливості відстрочення платежу.

Таким чином, можна зробити висновок, що факторинг позитивно впливає на фінансове становище підприємств. А гарний фінансовий стан сприяє залученню додаткових інвестицій для подальшого ефективного розвитку підприємств.

Науковий керівник: доц. Євдокимов А. В.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

студентка гр. Е-92/2 Часник Ю. М.

Процес формування потенціалу підприємства – один з найважливіших процесів, які відбуваються на підприємстві. На жаль, сьогодні в Україні

цьому не приділяють належної уваги. Існує багато чинників, які призводять до втрати потенціалу, наприклад, кризовий стан окремих підприємств, зміна суспільно-економічного ладу в країні. І тому дуже важливим і необхідним є розгляд і дослідження процесу і підходів до формування потенціалу підприємства. Проблему формування потенціалу підприємства досліджувало багато як зарубіжних так і вітчизняних вчених, а саме А.Дж. Стрікленд, П. Друкер, І. Ансофф, А.А. Томпсон., В.С. Пономаренко та ін.

Під час формування ринкової економічної системи набувають актуальності проблеми планування та оптимізації можливостей підприємств. Досвід зарубіжних країн свідчить про необхідність створення гнучких виробничо-організаційних систем, що дозволяють миттєво реагувати на зміни в навколишньому середовищі. З огляду на це слід приділити увагу переосмисленню концептуальних підходів до створення та розвитку вітчизняних підприємств, а передусім до процесів цілеспрямованого формування їхніх потенціалів.

Кризовий стан національної економіки та окремих підприємств, що супроводжується недовикористанням виробничих потужностей, нагромадженням понаднормативних запасів матеріалів і готової продукції, скороченням чисельності працівників, зниженням їхнього кваліфікаційного рівня і продуктивності праці та інші негативні явища, як результат призводять до втрати потенціалу.

Розмір і структура потенціалу сучасних виробничо-комерційних організацій формуються за рахунок нагромаджених за радянських часів основних фондів, земельних ділянок, технологій і т. д. Хаотичність процесів розвитку і не контрольованість кризових тенденцій на макрорівні призвели до руйнування структури потенціалу, що виявилось в порушенні пропорцій між основними елементами соціально-економічних систем сучасних підприємств.

Формування потенціалу підприємства – це процес ідентифікації та створення підприємницьких можливостей, його структуризації та побудови певних організаційних форм для стабільного розвитку та ефективного відтворення. З огляду на те, що формування потенціалу підприємства є складним процесом, орієнтованим на максимальну взаємодію із зовнішнім середовищем і забезпеченням високої якості реалізації, важливо визначити, які саме чинники зумовлюють розвиток його елементів і впливають на їхню збалансованість та ефективність використання.

Розглянемо зовнішні і внутрішні чинники. До зовнішніх чинників відносять: економічні, соціальні, політичні, юридичні умови, вплив яких визначається обмежувальними і стимулюючими заходами з боку державних органів, банків, суспільних груп, інвестиційних компаній. Основні з цих

заходів – це податкові, відсоткові ставки, тиск політичних сил, суспільні та законодавчі норми.

Щодо внутрішніх чинників, то до них потрібно віднести: стратегію підприємства, для реалізації також необхідний досвід і навички менеджерів, сформовані принципи організації та ведення бізнесу, моральні цінності керівників. Рішення щодо формування потенціалу орієнтовані на майбутнє і тому базуються на попередніх умовах розвитку релевантних факторів, тобто певних передумовах. Особливе значення мають передумови, які визначаються потребами клієнтів і впливають на якість “виходу”, пріоритет якого в процесі формування потенціалу був визначений вище. Крім того, дуже важливі передумови, пов'язані з конкурентами, тому що ресурсний потенціал підприємства втрачає свою цінність саме під їх тиском.

Процес оптимізації структури потенціалу підприємства потрібно здійснювати за такими етапами:

- формування системи цілей підприємства;
- визначення необхідного для кожної цілі набору стратегічних ресурсів;

- оскільки для задоволення однієї потреби може існувати кілька варіантів наборів ресурсів, то доцільно оцінити альтернативні комбінації і після цього зробити остаточний висновок;

- враховуючи, що підприємство не володіє всіма видами ресурсів, треба провести раціональний розподіл обмежених ресурсів, визначити, куди найвигідніше їх спрямовувати, щоб забезпечити високий рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємства;

- після виконання попередніх етапів необхідно оцінити отриманий результат.

Отже, існування певних організаційно-економічних особливостей формування потенціалу підприємств, залежно від сфери бізнесу, визначає успішність чи, навпаки, крах у довготерміновій перспективі. У структурі кожної соціально-економічної системи треба виокремлювати ключові точки, які зумовлюють розвиток всієї структури.

Науковий керівник: ас. Горобченко Т. В.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

студент гр. Е-01 Червяцова О. В.

Актуальним питанням у наш час є нарахування та виплата заробітної плати, яка є найбільш дійовим інструментом активізації людського чинника.

Заробітна плата як соціально-економічна категорія є основним джерелом грошових доходів працівників, тому її величина характеризує рівень добробуту всіх членів суспільства. Виділяють такі види заробітної плати: номінальна, реальна та мінімальна. Номінальна зарплата відбиває витрати роботодавця на працю. З неї стягуються податки на дохід працівника (прибутковий податок) та нарахування на фонд оплати праці внесків до фондів соціального страхування. Тому номінальна заробітна плата виступає як джерело надходжень до бюджетів усіх рівнів. Низький рівень номінальної заробітної плати в Україні зумовлює низький рівень податкових надходжень до бюджетів, що призводить до недостатності коштів на соціальну допомогу низькооплачуваним працівникам та їх сім'ям, а отже до скорочення державних видатків на інфраструктурні проекти, освіту.

Номінальна заробітна плата не дає повного уявлення про фактичний дохід працівника. Тому визначення рівня оплати праці здійснюється через реальну заробітну плату, яка визначає купівельну спроможність номінальної, є дійсним доходом працівника. Реальна заробітна плата визначається як різниця між номінальною зарплатою і сукупною сумою стягнень (податків, відрахувань до соціальних фондів та інших стягнень, які накладаються на зарплату), проіндексована відповідно до коефіцієнту інфляції. Реальна зарплата може значно відрізнятись від номінальної: наприклад, номінальна заробітна плата може підвищитись, а реальна в той же час – знизитись, якщо ціни на товари і послуги зростали швидше, ніж номінальна заробітна плата.

Динаміку зміни реальної та номінальної зарплати за останні 10 років розглянемо в таблиці 1.

Таблиця 1 – Середньомісячна номінальна та реальна заробітна плата

Рік	Номінальна заробітна плата, грн.	Відсотків до відповідного періоду попереднього року	
		номінальна з/п	реальна з/п
1	2	3	4
2000	230	129,6	99,1
2001	311	135,2	119,3
2002	376	121,0	118,2
2003	462	122,8	115,2
2004	590	127,5	123,8
2005	806	136,7	120,3
2006	1041	129,2	118,3
2007	1351	129,7	112,5
2008	1806	133,7	106,3
2009	1906	105,5	90,8
2010	2239	120,0	110,2

Як високий так і низький рівень мінімальної заробітної плати може викликати негативні наслідки. У разі надто високого рівня-скорочення робочих місць. В свою чергу, надто низький рівень позбавляє стимулу до

праці, спричиняє бідність і зумовлює підвищення суспільних (державних) витрат на соціальні допомоги. Визначальну роль у запобіганні негативним ефектам повинна відігравати держава. Мінімальна заробітна плата є чинником безробіття та зовнішньої трудової міграції, вона здатна забезпечувати працівникові фактично тільки рівень фізіологічного виживання. Про розширене відтворення здатності до праці мова не йдеться.

Мінімальна заробітна плата існує майже в усіх країнах. Єдиного підходу до її формування немає. Але в більшості країн орієнтирами для цього є споживчі ціни та мінімальні потреби працівника в товарах і послугах першої необхідності. В розвинутих країнах розмір мінімальної заробітної плати є вищим, ніж прожитковий мінімум.

Встановлюваний розмір мінімальної заробітної плати не відповідає реальній вартості мінімального споживчого кошика українця. У світі існує 2 види споживчих кошиків: соціальний та фізіологічний.

В українському наборі товарів та послуг культурні потреби передбачені, але не витримують порівняння ні з яким іншим європейським аналогом. Добову норму у 100 грамів хліба на день, 5 грамів сала, пів'яйця порівнюють із пайком німецьких військовополонених у сталінських таборах у 1941 році.

На прикладі Великобританії можна побачити, що у її споживчий кошик входять навіть комп'ютерні ігри, шампанське, пиво, MP3-плеєр, акустична гітара, витрати на садівника, перелік товарів для дому. Французи заклали витрати на відвідування перукарні, придбання лаків для волосся, гелів для душу (в українському кошику засоби гігієни представлені лише милом і зубною пастою), оренду автомобілів, проїзд на таксі (в українському кошику враховано лише поїздки на громадському транспорті), кошти на їжу для котів та собак.

Можна зробити висновок, що наш споживчий кошик є показником межі бідності. Вирішенням цієї проблеми є його оновлення, що означатиме збільшення зобов'язань держави щодо соціального захисту своїх громадян.

Науковий керівник: ст. викл. Бурлакова І. М.

ВПЛИВ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

ст. викл. Чортюк Ю. В., студентка гр. ЕФ-02 Молибг М. А.

Як відомо, кадри вирішують все... Одним з найважливіших чинників, який впливає на ефективність виробництва і на рівень продуктивності, є персонал підприємства, а точніше – його трудовий потенціал.

Вплив трудових ресурсів на діяльність підприємства цілком очевидний. Трудові ресурси підприємства є великим джерелом підвищення діяльності підприємства, важливим важелем, потенціалом, який впливає на його прибутковість. До факторів, які впливають на продуктивність діяльності підприємства можна віднести такі: необхідна кількість кваліфікованих робітників, високий рівень технічної та загальної культури, досвід, вміння та бажання робітників працювати. Персонал – це найбільш важлива складова виробничих сил підприємства. Використання кадрів на підприємствах пов'язане зі зміною показника продуктивності праці, ріст якого, в свою чергу, покращує діяльність підприємства. Без кваліфікованих кадрів жодне підприємство не зможе досягти своєї мети. Одним з важливих завдань персоналу є мінімізація витрат і максимізація прибутку підприємства.

Основними видами впливу людського фактора на підвищення ефективності роботи підприємства є: відбір та просування кадрів, підготовка кадрів та їх безперервне навчання; стабільність і гнучкість складу працівників; удосконалення матеріальної і моральної оцінки їх праці. Якби не були технічні можливості, які б організаційні чи інші переваги не відкривалися перед підприємством, воно не почне працювати ефективно без трудових ресурсів.

Для кращої продуктивності й ефективності підприємство повинно вдосконалювати організацію управління персоналом. Для цього необхідно залучати персонал до вирішення тих питань, де їх праця буде використана з найбільшою віддачею, створювати умови для підвищення виробництва їх праці, створити для людини можливості, які пов'язані з її майстерністю, освітою та підготовкою, настановами, розвитком трудового потенціалу, прагненням до творчості, самореалізації тощо. Стимулом для кращої праці робітників може стати хороша оплата праці, премія, винагорода.

Отже, саме трудовий потенціал є важливим елементом організації підприємства, показником його ефективності й економічного розвитку. Високі результати діяльності будуть свідчити про те, що підприємство має продуктивний і правильно організований персонал, оскільки людський капітал – це основне джерело прибутку.

РИНОК ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ТАНЦЮВАЛЬНОГО ОДЯГУ

студентка гр. Е-91 Шаповалова В.

Імідж людини – це думка про цю людину у групи людей в результаті сформованого в їх психіці образу цієї людини, що виникла унаслідок прямого

їх контакту з цією людиною або унаслідок отриманої про цю людину інформації від інших людей.

Настав час переходити на виробництво хіп-хоп одягу і реструктуризацію великих швейних підприємств, які зараз досить жваво працюють на ту ж саму Європу за принципом давальницької сировини.

І хоча більшість найпотужніших українських підприємств легкої промисловості встигли позакриватися, такий одяг і досі шийють в Україні. На якість китайського пошиття дуже нарікають, зате користуються послугами Туреччини. Можна впевнено сказати, що зараз на 2012 рік попит на одяг для хіп-хоп танцю зріс. З масовим відкриттям танцювальних шкіл в Україні, люди все більше почали купувати хіп-хоп одяг для тренувань. Часто у великих містах ми можемо спостерігати виступи хоперів на вулиці, при цьому вони обов'язково повинні мати належний вигляд. Так як існує маса різних стилів, що входять до хіп-хопу (New style, LA - style , Krump, House, C-Walk, Loking, Poping, Break-Dance, Ragga Dancehall та багато інших), то звісно для кожного з цих стилів притаманний свій унікальний образ. Наприклад, представникам такого стилю як Loking притаманні вкорочені брюки на підтяжках, тількини, галстуки і рукавички та гольфи.

У даний час ефективність підприємств галузі по виробленню хіп-хоп одягу досить низька: такий одяг України значно поступається за якістю і його кількістю розвиненим країнам:

- порівняно низька продуктивність праці;
- вищі в галузі, порівняно зі світовим рівнем, затрати на виробництво продукції.

Відсутність реальної конкуренції спричиняє завищенню цін, спонукає продавати низькоякісну продукцію. Галузь губить свої позиції на вітчизняному ринку, що робить її реформування необхідним. Дуже важливими загальними проблемами є підвищення конкурентоспроможності галузі на основі вдосконалення виробничих відносин, впровадження сучасних технологій, підвищення технічного рівня, продуктивності праці тощо. У зв'язку з тим, що зростають ціни на тканину спостерігатися підйом цін на масовому речовому імпорті з різних країн. До факторів, що забезпечують зниження собівартості продукції відносяться:

- використання найновіших технологій, економія сировини;
- підвищення продуктивності праці, зниження збитків від браку і простоїв;
- поліпшення використання основних виробничих фондів, зниження витрат на збут продукції, упорядкування витрат на апарат управління.

Найвідоміші і найулюбленіші бренди танцівників – це Circa, Circa, Fallen, Osiris, Supra, Es, Vox, Emerica, Adio, DC Shoes, Globe, Vans, DVS, Lakai, Etnies, Adidas, Nike, Converse, Globe, Zoo York, Gallaz, Lacoste, Duffs, Sykum, Sneaux, Heelys, Volcom, Tribal, Reebok, Puma, Element, Baby Phat,

Quiksilver, Roxy, Kustom, Macbeth, Cormax, k1x, Ed Hardy, Diesel, Creative Recreation, Ipath, Vape Shoes, Dekline, Billabong, Rip Curl, Juicy Couture, Ato Matsumoto. Однією з найважливіших задач, які стоять перед багатьма фабриками, фірмами, підприємствами є забезпечення споживачів якісними товарами. В основі вирішення цієї задачі лежить створення діючого ефективного механізму господарювання, який дозволить в умовах ринкової економіки виявити і мобілізувати резерви зростання виробництва і зниження собівартості продукції, досягти при менших витратах збільшення випуску продукції за рахунок впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій.

Щодо одягу для хіп-хоп танцівників, то відповідь дуже проста: ціни на одяг для хіп-хоп танцівників в Україні до кінця 2010 року збільшаться приблизно на 15-20% . Динаміка ринку легкої промисловості показує, що попит на одяг з натурального волокна постійно зростає – у 2009 році він збільшився на 35%, в 2010 р. на 19%. Прогноз збільшення попиту на вироби із сировини натурального походження на 2011 р. складає 17-18%.

Найбільше зростання цін буде спостерігатися на масовому речовому імпорті з Китаю та Туреччини. На дизайнерський одяг для хіп-хоп танцівників ціни, швидше за все, залишаться незмінними (через великий розмір маржі). більшою мірою подорожчання поки позначалося на тканинах, ціни на які вже підросли на 20-25%.

Сьогодні розвиток такого ринку є досить інтенсивним. На фоні загальносвітового зниження темпів приросту обсягу ринку одягу для хіп-хоп.

Отже, ринок хіп-хоп одягу є моделлю ринку монополістичної конкуренції. При такій моделі ринку фірми намагаються розширювати свою область переваг шляхом індивідуалізації своєї продукції. Це відбувається насамперед за допомогою товарних знаків, найменувань рекламної компанії, що однозначно виділяють розходження товарів. Наш товар (одяг для хіп-хоп танцівників) може бути диференційованим за умовами після продажного обслуговування по близькості до танцівників, по інтенсивності реклами. Таким чином, фірми на цьому ринку вступають у своє рідне суперництво не стільки через ціни, скільки за допомогою всякої диференціації продукції.

Науковий керівник: ст. викл. Кубатко О. В.

ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

студентка гр. МК-91 Шатова В. М.

Актуальність досліджуваної проблеми полягає в тому, що ринок праці є одним із найсуттєвіших і найдинамічніших ринків, що забезпечує

відтворення робочої сили і використання праці. На ринку праці робітники пропонують свою робочу силу в розрахунку на оплату, формуючи пропозицію, а роботодавці пред'являють попит і платять за нього.

Це питання досліджували такі вчені та науковці, як М. Фрідмен, Дж. Кейнс, П. Самуельсон, Ф. Модільяні, Р. Солоу, Д. Тобін, Л. Кейн та деякі інші. Праці цих дослідників в основному орієнтовані на вивчення певних вузьких проблем, які пов'язані з проблемами ринку праці. В Україні низку аспектів зазначеної проблематики досліджують Е. Лібанова, І. Петрова, В. Мандибура, І. Курило тощо.

Недостатньо дослідженими до цього моменту були прикладні проблеми ринку праці України, зумовлені, зокрема, психологічними та суспільно-історичними особливостями.

Метою роботи є виявлення проблем ринку праці в Україні, що виникають внаслідок соціально-психологічних, суспільно-ментальних та економічних перетворень, розроблення шляхів їх подолання.

У ринковій економіці товар – робоча сила – купується і продається на ринку праці. На практиці, ринок праці сприймається як механізм виявлення і погодження попиту і пропозиції на робочу силу. Це попит, пропозиція, ціна. Водночас ринок праці відрізняється від інших ринків. Суть відмінності в тому, що для робітника продаж робочої сили, її ціна, служать, як правило, основним джерелом життєдіяльності. Тому продаж робочої сили не можна відкласти на тривалий час, чекаючи більш сприятливого співвідношення попиту-пропозиція. Рівень заробітної плати може гарантуватися тільки державою, шляхом встановлення граничних правових норм [2].

В соціально-економічній структурі працездатного населення відбуваються суттєві зрушення, які трансформують практично однорідну всезагальну зайнятість дореформеного періоду в сегментований ринок праці.

Кожний сегмент як зайнятого, так і незайнятого населення відрізняється специфікою свого соціального статусу, економічною поведінкою, гарантіями зайнятості, рівнем та стабільністю доходів, конкурентоспроможністю та захищеністю ринку праці. В посиленні сегментації ринку праці на сучасному етапі беруть участь різні фактори, зокрема структурні зміни в економіці, поява альтернативних форм господарювання і власності, спад виробництва і зниження життєвих стандартів українців. Наслідком дій цих факторів стало значне розшарування населення, загострення проблеми безробіття, зuboжіння певних соціальних верств.

Безумовною проблемою ринку праці, є низький середній рівень заробітків і, відповідно, низька питома вага витрат на робочу силу у собівартості виробництва та оплати праці найманих працівників, надмірна

міжгалузева і низька міжпосадова диференціація заробітної плати, передусім у бюджетній сфері [2].

Зросли сьогодні вимоги до потенційних робітників. Якщо раніше досвід роботи новоспеченого працівника мав складати кілька років, то вже сьогодні – від чотирьох [1]. Актуальність цього посилюється у зв'язку із неминучим скороченням у найближчій перспективі чисельності населення працездатного віку та його старінням. Нестача робочих місць та висока частка робочих місць з небезпечними умовами праці та низькими вимогами до якості робочої сили є результатом відсутності чіткої програми інвестиційної діяльності. Якість пропозиції робочої сили часто не відповідає сучасним вимогам щодо її професійно-освітньої підготовки.

Пріоритетними напрямками реформування українського ринку праці є:

1. Удосконалення системи оплати праці.
 2. Розширення можливостей отримання населенням офіційних основних і додаткових доходів, соціальна підтримка окремих груп.
 3. Підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили.
 4. Сприяння ефективним і доцільним переміщенням працездатного населення.
 5. Запобігання зростанню безробіття через створення робочих місць за рахунок різних джерел фінансування.
 6. Впровадження механізмів звільнення і перерозподілу зайнятих, реструктуризації економіки і піднесення вітчизняного виробництва.
- Подальші дослідження у зазначеному напрямку доречно спрямовувати не лише на оптимізацію ринкових пропорцій в сфері взаємодії попиту та пропозиції робочої сили, а й на соціальну адаптацію, урахування суб'єктивних факторів поведінки як роботодавців, так і найманих працівників.

1. Неушова С. В. Доля випускників ВНЗ / Неушова С. В. // Газета „Від та до”. – 2010. – № 2 від 20.01. – С. 2-3.

2. Макконелл К. Р. Економікс : принципи, проблеми та політика / Макконелл К. Р. Брю С. Л. – [Пер. з англ. 11-го вид.]. – К. : Хагар-Демос, 1993. – 785 с.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

МОТИВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

студентка гр. МК-91 Шевченко О. Ю.

Швидкий розвиток НТП диктує свої вимоги: задля успішного функціонування економіки підприємству, як її важливої складової,

необхідний висококваліфікований персонал. Задля посилення трудової діяльності використовують різноманітні спонукальні мотиви та стимули.

Як свідчать останні дані, проблема розвитку національних економік полягає у тому, що відсутні належні системи мотивації трудового потенціалу до високоєфективної праці. Працівник має певні очікування від своєї праці, які не задовольняються, саме тому дана проблема є актуальною у наш час.

Проблеми людського розвитку, відтворення робочої сили постійно знаходяться в полі зору як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед українських, зокрема, необхідно виділити - А. Базилюк, Д. Богиню, І. Бондар, О. Грішнову, Т. Заяць, М. Карліна, Т. Кир'ян, А. Колота, Ю. Краснова, Е. Лібанову, В. Лича. Серед зарубіжних науковців дану проблему розглядали А. Альберт, І. Белов, М. Бердяєв, Д.-К. Гелбрейт, Е. Капустін, Ф. Кейнс.

Сучасний мотиваційний механізм на макрорівні – це механізм ефективного управління трудовим потенціалом та ринковою економікою в цілому. Його необхідність продиктована самою сутністю ринкових процесів, в яких мотиваційна складова відіграє надзвичайно важливу роль.

Різні інтереси породжують різні мотиви, а їх взаємодію - бажано в оптимальному варіанті - забезпечує мотиваційний механізм.

Сутнісна характеристика мотиваційного механізму повинна розглядатися на трьох рівнях: держави, працівника та роботодавця. Держава ставить на меті підтримання сталого соціально-економічного розвитку, підвищення добробуту населення. Працівник прагне отримати гарну оплату за свою роботу, задовольнити власні потреби, мати можливість кар'єрного зростання. Робітник намагається підвищити конкурентоспроможність продукції, розширити сферу збуту, ефективно використовувати можливості, що йому надані. І підприємству, як центральному елементу економіки належить одна з провідних ролей у розробці спонукальних мотивів [1].

Можна виділити декілька видів мотивації робітників. Мотивація за завданнями та мотивація досягнень є найпоширенішими. Мотивація за завданнями дає змогу працівнику:

- отримати відповідне винагородження у вигляді матеріальних цінностей (преміювання), підвищення, визнання;
- бути впевненим у зайнятості, власному професійному розвитку тощо.

Мотивація досягнень – це прямування до успіху. Її основними складниками є надія на досягнення успіху і страх перед невдачею.

Широко трактована сфера мотивування на підприємствах охоплює:

- проблеми керування працівниками;
- матеріальні чинники, до яких належать: зарплати, премії, винагороди, соціальні виплати, допомоги тощо;

- позаматеріальні чинники, серед яких можна назвати можливість підвищення, стабілізацію і впевненість у зайнятості, цікаву і різноманітну працю, низький рівень стресу, можливість самовдосконалення, престиж фірми;

- систему оцінювання працівників.

Мотиваційна роль названих чинників є різною для окремих працівників. Для одних найважливішою є величина зарплати, для інших – можливість самореалізації.

Ефективне використання трудового потенціалу потрібно здійснювати за допомогою системи прогресивних мотиваторів та стимулювання до високопродуктивної праці у вигляді системи, що поєднує матеріальні, соціальні та моральні стимули [2].

На різних етапах життєвого циклу підприємства система мотиваторів може змінюватися. Це залежить від декількох причин: стратегічних орієнтирів розвитку підприємства, кваліфікації персоналу, рівня розвиненості потреб та можливостей їх задоволення на мікроекономічному, макроекономічному рівнях, відносин власності та рівня організаційної культури.

Основним інструментом мотивування працівників на підприємстві є матеріальні стимули. Підбір елементів матеріальних стимулів буде залежати від суб'єкта, до якого скерований пакет пропозицій. Матеріальні елементи мотивації нині трактуються як так зване різнобічне стимулювання до праці з метою економічного зростання підприємства загалом [2].

Працівники повинні бачити чіткий зв'язок між роботою та її результатами. Саме це дозволить їм працювати більш наполегливо та ефективно.

1. Байда О. Мотивація праці як складова успіху організації / О. Байда, О.Б. Моргулець // Вісник КІБІТ. – 2006. – № 1. – С. 55-57.

2. Гольда А.В. Мотивації праці // Енциклопедія корпоративного управління. 2 том. / Науковий редактор, керівник авторського колективу Бондар І.К. – К.: Видавничий дім „Корпорація”, 2006. – С. 297-298.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

студент гр. Е-11 Шинкаренко О.

В сучасних умовах постійного прискорення темпів економічних процесів, поширеного застосування високих технологій, складності

планування та управління соціально-економічними системами, значення інноваційної активності посилюється.

Економічна наука налічує чимало визначень інновацій. Наприклад, за змістом чи внутрішньою структурою розрізняють інновації технічні, економічні, організаційні, управлінські та ін. Виокремлюють такі ознаки, як масштаб інновацій (глобальні та локальні); параметри життєвого циклу; закономірності процесу впровадження. Відповідно до міжнародних стандартів, інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, який дістав втілення у вигляді нового або удосконаленого продукту, впровадженого в галузі техніки, технології, управління, що засноване на використанні досягнень науки і передового досвіду.

Інновація – це певне нововведення являє собою матеріалізований результат, отриманий від вкладення капіталу у нову техніку чи технологію, у нові форми організування виробництва, праці, обслуговування і управління, включаючи нові форми контролю, обліку, методи планування тощо.

В умовах глобалізації та жорсткої конкурентної боротьби підприємства повинні приділяти особливу увагу інноваційному розвитку, адже він надає суттєві переваги: покращення фінансового стану, підвищення виробничого та кадрового потенціалу, проте з іншого боку вимагає значного витрачання часу та вкладення ресурсів з метою забезпечення ефективності інноваційних заходів (табл.1). Відповідно до законодавства інвестиції спрямовані на відтворення основних фондів і приріст матеріально-виробничих запасів, здійснюються у формі капіталовкладень.

Таблиця 1 – Показники інноваційно-інвестиційного розвитку

	2000	2005	2008	2009	2010
Обсяг фінансування інноваційної діяльності	1757,1	5751,6	11994,2	7949,9	8045,5
Кількість промислових підприємств, що впроваджують інновації	1491	810	1160	1180	1217
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн	12148,3	24995,4	45830,2	31432,3	33697,6
Інвестиції в основний капітал, млн. грн	-	93096	233081	151777	150667

Успішна реалізація такої інноваційно-інвестиційної моделі можлива за умови забезпечення наступних вимог:

-узгодження потреби у інноваціях та потенціальних обсягах залучення інвестицій;

-оптимальне поєднання очікуваного досягнення прибутковості від вкладання інвестицій в інновації та потенційних ризиків і невизначеності в майбутньому періоді;

-окреслення часових рамок для впровадження нововведень, що сприяють залученню інвесторів, які усвідомлюють цінність інновацій.

Згідно наведеної табл. 1, спостерігається значне зменшення в 2008 р. по обсягу фінансування інноваційної діяльності та по інвестиціям в основний, на капітал, що є результатом настання фінансової кризи та пов'язано зі нестабільністю економіки. Проте кількість промислових підприємств, які впроваджують інновації збільшується, що свідчить про перехід до інноваційної моделі розвитку економіки можливий за рахунок залучення інвестицій. Таким чином, інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств України повинен базуватися на:

1) активній участі держави з метою підтримки сталості інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств;

2) визначенні пріоритетних галузей для зовнішнього і внутрішнього інвестування;

3) ефективному моніторингу ринку, вивченню конкурентного середовища;

4) впровадженню ефективних інституціональних механізмів для стратегічного, інноваційно-інвестиційного планування;

5) створенню інноваційного кодексу, де будуть відобразитися нормативно-правова база інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств.

Запровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємств дасть можливість системно вирішувати проблеми, що виникають при зміні методів і підходів до інвестиційного забезпечення інноваційних процесів, раціоналізації механізмів управління залучення інвестицій.

Науковий керівник: ас. Кубатко О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В СУЧАСНИХ УМОВАХ

студент гр. Е-72 Шоколенко В.

Зростання ролі довготермінового кредитування дрібних і середніх фермерів та залучення іноземних інвестицій є визначальними чинниками забезпечення ефективного розвитку галузі. В умовах економічної кризи ці

питання набувають особливої актуальності. Від їхнього вирішення на сучасному етапі значною мірою залежить відновлення та зростання матеріально-ресурсного потенціалу, підвищення рівня виробництва та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, вирішення всього спектра соціально-економічних проблем. Бюджетний дефіцит, скорочення державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, фінансова залежність України від іноземних держав посилюють актуальність вирішення проблеми раціоналізації і підвищення ефективності використання наявних і доступних інвестиційних ресурсів.

На зразок американської моделі університетів земельних грантів (УЗГ) в Україні на базі УААН(академії аграрних наук) мають створити подібні університети, які за рахунок державних земельних грантів або за рахунок залучення фінансових інвестицій юридичних і фізичних осіб (з подальшою участю останніх у долі прибутку від впровадження нових технологій) будуть готувати нові покоління науковців і практиків у сфері сільського господарства. Саме такий крок може стати поштовхом до стрімкого науково-технічного розвитку с/г виробництва.

Ще одним із кроків підвищення фінансових інвестицій може стати створення державного банку землі та земельних ресурсів. В обов'язки такої установи мають входити такі функції як упорядкування земельного кадастру України, оцінка вартості земель с/г призначення, прийняття рішень з продажу або довгострокової оренди значної площі с/г угідь у користування крупним міжнародним агрохолдингом, вирішення питань з передачі земель у категорію не с/г використання (під забудову), довгострокове кредитування сільгоспвиробників та надання допомоги у залученні прямих інвестицій юридичних та фізичних осіб під нижчі відсотки, ніж у всіх комерційних банках. Діяльність такої установи має бути спрямована не на отримання значних прибутків, а виключно на розвиток АПК в перспективі.

Через відсутність відповідної застави, сезонність і ризикованість сільськогосподарського виробництва банки не можуть забезпечити сільськогосподарські підприємства середньо-та довгостроковими кредитами. За такої ситуації лізинг є одним з доступних та ефективних способів фінансування придбання сільськогосподарської техніки й обладнання. У країнах з ринковою економікою до 50 відсотків капіталовкладень здійснюється за рахунок лізингових операцій. Проте, в Україні і досі не повною мірою використовуються можливості цього фінансового інструменту. Темпи розвитку лізингу невисокі, особливо в галузі сільського господарства. До проблеми низької платоспроможності додається ще і проблема нерівних умов для суб'єктів ринку лізингових послуг. Потужна монопольна позиція державних лізингових компаній зумовлена

використанням безпроцентних бюджетних коштів. Це дає змогу знижувати розмір лізингових платежів на ставку банківського кредитування. Наприклад, НАК «Украгролізинг» надає у фінансовий лізинг техніку під 3-5 відсотків річних, а приватні лізингові компанії — під 25-28 відсотків.

Таким чином, інвестиційні ресурси в тих обсягах, які фактично реалізуються, не забезпечують розширеного відтворення, а для більшості вітчизняних підприємств основним джерелом інвестицій є їхні власні кошти. Як наслідок, у складному стані перебуває матеріально-технічна база сільського господарства. Все це призвело до того, що більшість сільськогосподарських підприємств – збиткові.

Науковий керівник: доц. Карінцева О. І.

РОЗДІЛ 2 ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ОХОРОНИ НАВОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ДО ПИТАННЯ ОЦІNKИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ

студент гр. ЕД-71 Басова А. Л.

Природоохоронні заходи – це комплекс екологічно спрямованих заходів, що проводить господарюючий суб'єкт для зниження і ліквідації негативного впливу антропогенної діяльності на навколишнє природне середовище. До природоохоронних заходів відносять ті заходи, які підвищують загальну ефективність функціонування економічних систем. Кінцевим результатом цих заходів є зниження ресурсомісткості (матеріаломісткості, енерго- чи водосемності) виробництва одиниці продукції (виконання певної роботи, надання послуг).

Метою природоохоронних заходів може бути:

- раціоналізація розміщення підприємств;
- економія ресурсів;
- застосування маловідходних чи безвідходних технологій;
- зміна структури і обсягів виробництва;
- збільшення випуску екологічно чистої продукції;
- регулювання транспортних потоків з урахуванням екологічних вимог

та ін.

Ефективність природоохоронних заходів визначають за допомогою екологічних, соціальних та економічних показників або результатів (ефектів).

Екологічним результатом цих заходів є зменшення негативного впливу на довкілля і поліпшення його стану. Він проявляється у скороченні обсягів забруднень, що надходять у довкілля, та рівня його забруднення (концентрації шкідливих речовин у атмосфері, водоймах, землі, рівнів шуму, радіації тощо), у поліпшенні якості атмосферного повітря, збільшенні кількості і поліпшенні якості придатних до використання водних, земельних, лісових ресурсів. Соціальний результат природоохоронних заходів знаходить своє відображення у підвищенні рівня життя населення, зростанні ефективності соціального виробництва та збільшенні національного багатства країни. Соціальним результатом є поліпшення умов праці, життя та відпочинку населення, покращення фізичного розвитку населення, зниження захворюваності населення, продовження тривалості життя, збереження естетичної та рекреаційної цінності природних ландшафтів, заповідних зон та пам'яток природи, підтримання екологічної рівноваги, створення сприятливих умов для розвитку і росту творчого потенціалу особи і культури

та ін. Соціальний результат неможливо виразити у грошовій формі. Адже, можливо визначити збільшення національного доходу і валового внутрішнього продукту внаслідок покращання здоров'я та збільшення періоду активної діяльності населення, але не можна визначити соціальні результати підтримання екологічної рівноваги чи зростання свідомості людини в грошовій формі. Тому в цьому випадку говорять лише про економічні показники соціального ефекту. Економічний результат природоохоронних заходів – це економія або попередження втрат природних ресурсів, живої та упредметненої праці у виробничій і невиробничій сферах народного господарства, а також у сфері особистого споживання, що виражається у грошовій формі. При визначенні економічної ефективності природоохоронних заходів порівнюють економічні результати цих заходів та витрати, що необхідні для проведення природоохоронних заходів. У якості головних критеріїв економічної ефективності здійснення природоохоронних заходів використовують показники загальної (абсолютної) та порівняльної ефективності природоохоронних витрат. Показник загальної (абсолютної) ефективності розраховують як співвідношення повного річного економічного ефекту від природоохоронних заходів (попередженого економічного збитку від забруднення навколишнього природного середовища) до витрат на забезпечення зазначеного економічного ефекту:

$$E_{\text{абс}} = \frac{E_p}{C + k \cdot K}$$

де E_p – повний річний економічний ефект;

C – річні експлуатаційні витрати на обслуговування і утримання основних фондів природозахисного призначення;

K – інвестиції у будівництво основних фондів природозахисного призначення;

k – коефіцієнт економічної ефективності інвестицій.

Показник порівняльної ефективності природоохоронних заходів визначається мінімальними сукупними (поточними та капітальними) дисконтованими витратами, скоректованими за фактором часу:

$$C + k \cdot K \rightarrow \min$$

При виборі варіанта природоохоронних заходів перевагу має варіант з найменшою величиною суми поточних витрат і інвестицій, приведених до однакової розмірності.

Науковий керівник: доц. Сабадаш В. В.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ З УРАХУВАННЯМ ЕКОЛОГІЧНОГО ФАКТОРА

студентка гр. Е-91 Білан І. О.

Система екоменеджмента в Україні визначається, формується і регламентується Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», що прийнятий ще в 1991 році.

В даний час до нього вже зроблені виправлення, що передані уряду України. Відповідно до цього Закону, метою державного управління в області охорони навколишнього природного середовища є реалізація законодавства, контроль дотримання вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, досягнення погодженості між державними природоохоронними органами і громадськістю в області охорони навколишньої природного середовища.

Актуальність теми дослідження обумовлена існуванням об'єктивних суперечностей між економічними процесами і екологічними вимогами. Значний внесок у дослідження проблеми підвищення конкурентоспроможності робили вітчизняні та зарубіжні вчені, такі, як: С. Генералова, Р.А. Дименко, Л.В. Іванець, Л.С. Лісовська, О. Малигіна, М. Портер, Х.А. Фасхiev.

Проте проблема забезпечення конкурентоспроможності підприємства з урахуванням екологічного фактора є порівняно новою, недостатньо вивченою, а дослідження, що присвячені її вирішенню, мають фрагментарний характер. Впровадженням екологічного аудита можна забезпечити як ефективне проведення природоохоронних заходів, так і погодженість дій державних і суспільних органів, місцевих органів влади, підприємств [1].

Метою дослідження є аналіз підходів до управління конкурентоспроможністю продукції з урахуванням екологічної складової. Підтримка виробництва і споживання екологічно сертифікованої (“зеленої”) продукції на першому етапі здійснюється шляхом надання їй переваги при закупівлях в державному секторі економіки. Надання переваги такої продукції при державних закупівлях допомагає сформувати ринок її сталого виробництва і споживання і, з часом, підвищує попит на “зелену” продукцію і в інших секторах економіки. Такий механізм підтримки впроваджений в Німеччині, Чехії, Японії та інших країнах [2].

Однією з цілей механізму управління конкурентоспроможністю продукції з урахуванням екологічної складової є забезпечення конкурентоспроможності продукції на основі задоволення потреб і побажань, в тому числі екологічних вимог споживачів засобами, які підтримують чи покращують добробут споживачів і суспільства. Для досягнення наміченої цілі необхідно вирішити наступні задачі: забезпечення високої конкурентоспроможності промислової продукції з урахуванням екологічної складової з дотриманням принципів стійкого розвитку; диверсифікація продукції з урахуванням екологічної складової і принципів стійкого розвитку; створення нової конкурентоспроможної промислової продукції з урахуванням екологічної складової і принципів стійкого розвитку.

До можливих шляхів впровадження управління конкурентоспроможністю продукції з урахуванням екологічного фактору можна віднести: вдосконалення фінансово-економічного механізму підтримки виробництва і споживання екологічно сертифікованої продукції; розширення переліку стимулюючих, інформаційних, контролюючих інструментів підвищення екологічної якості продукції; розробка стратегічних напрямків підвищення конкурентоспроможності продукції на основі підвищення рівня екологічності виробництва та продукції.

На сьогодні в Україні сертифіковані лише 55 систем екологічного управління, 22 підприємства сертифікували продукцію власного виробництва на відповідність міжнародним екологічним критеріям. Такі скромні результати вимагають розроблення цільової програми, яка має бути розроблена на засадах підготовленої державної програми підтримки впровадження систем екологічного управління та екологічної сертифікації продукції. Ця програма, має на практиці забезпечити конституційні права громадян України на безпечне для життя і здоров'я довкілля та вільний доступ до інформації про стан навколишнього середовища [1].

1. Воронкова А.Е. Моделирование управления конкурентоспособностью предприятия: эколого-организационный аспект: монография / А.Е. Воронкова, С.К. Рамазанов, О.В. Радіонов. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. Даля, 2005. – 368 с.

2. Екологічний менеджмент: навчальний посібник / В. Ф. Семенов, О. Л. Михайлюк, Т. П. Галушкіна, Г. В. Крусір та ін.; За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк ; М-во освіти і науки України, ОДЕУ. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 407 с.

Науковий керівник: ст. викл. Волк О. М.

ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПІДПРИЄМСТВО

студентка гр. ЕФ-02 Білан М. І.

Перед тим, як розпочати розробку плану розвитку підприємства будь-якої сфери, необхідно зробити ретельний аналіз факторів зовнішнього середовища. Нажаль, цей етап часто перебуває поза увагою керівництва, не зважаючи на те, що має значний вплив на подальший розвиток бізнесу.

Зовнішнє середовище – складна багаторівнева структура, де елемент кожного рівня впливає на діяльність підприємства з різною силою та напрямком. Розмежовують 2 рівні зовнішнього середовища: мікрорівень та макрорівень (економічні, правові, соціальні, політичні та технологічні фактори).

Економічний фактор є дуже впливовим на діяльність підприємства, але економічні зміни підштовхують підприємця робити постійний моніторинг економічної ситуації і виявляти можливі зміни, щоб попередити негативні наслідки. Економічні фактори та їх вплив:

- рівень і темпи інфляції, що призводять до знецінення грошових накопичень підприємства;
- коливання курсу національної валюти відносно валют інших країн;
- оподаткування – рівень впливу залежить від самої системи оподаткування;
- умови одержання кредиту та процентна банківська ставка;
- рівень динаміки цін – визначення товарної ціни є складним процесом, на який впливає дуже багато чинників, зокрема конкурентоспроможність, співвідношення попиту і пропозиції на товари, рівень закупівельних цін;
- платоспроможність – важливий критерій оцінки ефективності діяльності підприємства, показує, чи може підприємство погасити своїми доходами кредиторську заборгованість у термін платежу;
- скорочення доходів споживача або зниження купівельної спроможності на продукцію та послуги впливає на скорочення обсягу виробництва продукції та надання певних послуг;
- глобалізація – не лише економічний, а й суміжний з політичним фактор. Він робить сильних суб'єктів ринку ще сильнішими, а слабких слабшими. Саме цей фактор переводить конкуренцію на нові рівні.

Отже, ми прослідкували, що є низка економічних факторів, які дуже впливають на становлення і розвиток підприємства, а це значить, що не можна сформулювати ефективний план розвитку підприємства без такого важливого фактора.

Науковий керівник: ст. викл. Чортюк Ю. В.

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БОРГОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ст. викл. Горобченко Д. В.

Реалізація вибору між збереженням якості компонентів НПС або споживанням матеріальних благ, життєвий цикл яких пов'язаний з виникненням екодеструктивних впливів, на ринку, де кожний агент прагне досягнення власних цілей, регулюється механізмом природокористування та охорони навколишнього середовища. Його недосконалість обумовлює виникнення екстерналій, коли розмір приватних витрат є меншим у порівнянні із соціальними. Його недосконалість обумовлюється, як правило, недостатнім розміром платежів за природокористування, оскільки їх встановлення на рівні, що відповідає податку Пігу, може обумовити виникнення непосильного фіскального вантаження на природокористувачів. Максимізація прибутку виробників і корисності споживачів у даній ситуації змушує до укладання деякого соціального контракту, за яким частина екстерналій не покривається виробником і компенсується за рахунок власних коштів третіх осіб, що відчують на собі їх дію. Ринкові ціни можуть відображати вартість природних компонентів тільки в умовах досконалого ринку [1]. Вони будуть включати всі необхідні витрати на запобігання або оплату екологічно обумовлених втрат. На недосконалому ринку ціна не обов'язково несе в собі інформацію про те, чи є вона достатньою для забезпечення фінансових розрахунків по покриттю негативних екстерналій.

На ринку зрівноважування соціальних і економічних інтересів дія ринкових механізмів реалізується через вирішення конфліктів між ринковими агентами шляхом встановлення вектора конкурентних цін. При цьому невідомо, як співвідноситься ця ціна з екологічною, що включає до себе всі зовнішні ефекти. Особливо ця проблема актуальна на ринку природних ресурсів, оскільки він характеризується значною невизначеністю стосовно майбутньої цінності ресурсів. Розглянемо ситуацію, коли природоохоронні витрати не були здійснені та виникає питання про визначення сторін боргових відносин і розмірів заборгованості.

Припустимо, що ціна нижче за екологічну. У цьому випадку визначення суб'єкта як винуватця втрат вимагає глибокого аналізу через можливе існування зовнішніх факторів, на які суб'єкт не може вплинути. Якщо суб'єкт навмисно виставляє ціну, нижче ніж у конкурентів, з метою підвищити конкурентоспроможність своєї продукції, економлячи на екологічних витратах, тоді він може бути визнаним боржником перед суб'єктами із зовнішнього середовища, які є факторами сприйняття зовнішніх ефектів. Але встановлення низької ціни може бути вимушеною мірою, без

якої діяльність суб'єкта буде збитковою. Однією з передумов появи екстерналій є розбіжності в силі економічних суб'єктів [2]. При цьому здатністю до перенесення негативних впливів своєї діяльності на третю сторону, як правило, володіє більш економічно сильний суб'єкт. Цим суб'єктом, у контексті даної проблеми, може виявитися суспільство, що диктує попит на продукцію або інші суб'єктів, яким вигідна дана ситуація. У цьому випадку встановлення недостатньо високої ціни може мати низку об'єктивних причин: вихід на ринок нового виробника, поява якого може привести до зниження середніх витрат інших виробників у цій сфері; суперництво між фірмами на ринку; переповнення ринку та витіснення як основні фактори, що збільшують розмір екстерналій, які не оплачуються; існування олігопсонії з відносно великою кількістю продавців та невеликою кількістю покупців. Тепер розглянемо ситуацію, коли ринкова ціна є вищою за екологічну, але природоохоронні витрати не здійснюються. Така ситуація може бути обумовлена такими факторами: існування монополії або олігополії; низькою еластичністю попиту за ціною, пов'язаною з відсутністю благ-замінників, високою суб'єктивною цінністю, низькою питомою вагою у доході споживача або інших факторів; дефіцитністю природних ресурсів, залучених до виробництва; відсутністю у споживача інформації про наслідки від виробництва та споживання блага.

Заплутаність описаних відносин обумовлює врахування як принципу «виробник платить», так і принципу «споживач платить», а також консолідованого принципу «солідарної відповідальності виробників та споживачів». Виділення міри відповідальності кожного забруднювача за порушення докільця та реципієнтів, що відчувають наслідки, утворює дуже заплутану систему боргових відносин, яка може суттєво ускладнювати реалізацію механізму природокористування. Вирішення цієї проблеми автор вбачає у спрощенні системи боргових відносин, за якої частина боргів може списуватись або переадресовуватись з одночасним збереженням «боргового сальдо» кожного агента. Формування та розв'язок даної задачі є предметом подальших досліджень.

1. Моткин Г. А. Экономическая теория природопользования и охраны окружающей среды (лекции теоретической систематики) / Г. А. Моткин. Учреждение Российской академии наук Институт проблем рынка РАН. – М. : 2009. – 350 с.
2. Мортиков В. В. Роль внешних эффектов в принятии управленческих решений: вопросы теории / В. В. Мортиков // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – 2008. – Выпуск 33–2. – С. 40–44.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОКОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

доц. Дегтярьова І. Б., студент гр. Е-72 Палун І. В.

Актуальність забезпечення еко-конкурентоспроможності підприємств в умовах впровадження стратегії сталого розвитку в Україні обумовлена необхідністю стабілізації техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та розв'язання комплексу екологічних проблем в умовах соціально-економічного зростання. Досягти еко-конкурентоспроможності можна шляхом удосконалення структури виробництва з метою створення маловідходних локальних і територіальних виробничих комплексів; розроблення та впровадження механізму узгодження допустимих обсягів викидів забруднюючих речовин з темпами модернізації технологій і структурної перебудови в промисловості; розроблення і впровадження технологічних схем очищення та використання стічних, шахтних і кар'єрних вод; стимулювання розвитку і впровадження екологічно безпечних рентабельних технологій та відновлювальних нетрадиційних джерел енергії; розроблення комплексу заходів щодо зменшення техногенного впливу на населення і довкілля негативних чинників, зумовлених виробничою діяльністю підприємств паливно-енергетичного комплексу.

На сучасному етапі економічного розвитку проблема підвищення еко-конкурентоспроможності підприємств набуває все більшої актуальності, особливо з метою забезпечення сталого розвитку. Адже за умов розвитку зовнішньої торгівлі, підсилення процесів інтеграції країни в міжнародні організації загострюється конкурентна боротьба як на внутрішньому, так і на світовому ринку товарів та ресурсів. Для виживання та досягнення домінуючих позицій лідера у виробництві товарів екологічного призначення необхідно вдосконалити процес управління еко-конкурентоспроможністю підприємства, активно нарощувати конкурентні переваги, постійно досліджувати і аналізувати як внутрішнє, так і зовнішнє середовище підприємства.

Високий рівень конкурентоспроможності товарів екологічного призначення свідчить про доцільність його виробництва в сучасних умовах і можливості вигідного продажу. Вона визначається конкурентними перевагами: якістю товару, його технічним рівнем, екологічною безпекою, споживчими властивостями, цінами, перевагами в гарантійному і післягарантійному сервісі, рекламі, іміджі виробника, а також ситуацією на ринку, коливанням попиту. Конкурентні переваги мають більш-менш стабільні класифікаційні ознаки і базуються на належному науково-

технічному рівні виробництва та продукту, що відповідає екологічним вимогам; високорозвиненому маркетингу та менеджменті; високому організаційно-технічному рівні виробничих процесів, що мінімізують шкоду навколишньому середовищу; належному фінансово-економічному забезпеченні діяльності підприємства; високому рівні кваліфікації персоналу тощо. Для досягнення довготривалого успіху робота по забезпеченню конкурентоспроможності підприємства має здійснюватися в усіх сферах та за всіма аспектами його діяльності. Звідси випливає, що ключовими аспектами забезпечення еко-конкурентоспроможності підприємства є: виробничий, маркетинговий, фінансовий, інноваційний, кадровий та організаційно-культурний, управлінський. До виробничого аспекту забезпечення конкурентоспроможності підприємства належать номенклатура й асортимент товарів, якість продукції, характер технології, масштаби виробництва, забезпеченість основними видами ресурсів, якість ресурсів, гнучкість виробництва. До маркетингового аспекту входять: дослідження ринку, система просування та збуту товару, ціноутворення, рекламна діяльність, обслуговування споживача.

При фінансовому аспекті забезпечення конкурентоспроможності підприємства важливе значення мають ступінь ліквідності, активність, доходність, платоспроможність підприємства, залучення зовнішніх фінансових ресурсів, інвестування наявних коштів, загальний фінансовий стан підприємства. Інноваційний аспект передбачає здійснення науково-дослідних та досвідно-конструкторських робіт (НДДКР) власними силами, використання запозичених результатів НДДКР, ступінь оновлюваності продукції, технології, ступінь використання інформаційних технологій.

Кадровий та організаційно-культурний аспекти уміщують кількісний та якісний склад персоналу, тип лідера, характер організаційних цінностей, комунікації та процедури. До управлінського аспекту належать тип організаційної структури управління (ОСУ), гнучкість та раціональність ОСУ, стиль та методи управління, адаптаційні можливості, гнучкість та гомеостатичність підприємства, його можливість реалізовувати екологічний менеджмент.

1. The Economics of Ecosystems and Biodiversity in National and International Policymaking. Edited by Patrick ten Brink. – London, Washington, Earthscan. — 2011. — P. 323—330.

ЗАГАЛЬНИЙ СТАТИСТИЧНИЙ ВИМІР ІННОВАЦІЙНО-СПРЯМОВАНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

ас. Денисенко П. А., студент гр. М-03 Нечипоренко В. М.

Теорія статистичних методів націлена на вирішення реальних проблемних питань. Тому в ній постійно виникають нові постановки математичних завдань аналізу статистичних даних, розвиваються і обґрунтовуються нові методи. Обґрунтування часто проводиться математичними засобами, тобто шляхом доведення теорем. Разом з тим, велику роль відіграє методологічна складова, що відповідає на ключові питання організації дослідження: як саме ставити завдання, які припущення прийняти з метою подальшого математичного вивчення. Все більшою стає роль сучасних інформаційних технологій, зокрема, комп'ютерного експерименту. Але актуальною залишається задача аналізу історії статистичних методів з метою виявлення тенденцій розвитку і застосування їх для прогнозування.

У питанні поширеності інноваційних технологій та потенційних можливостей їх виникнення в певній соціально-економічній системі базові статистичні поняття завжди несуть додаткові можливості класифікації та порівняння. Наприклад, наявність варіації, як відомо, є основною передумовою статистичного дослідження. Варіація – це відмінності в значеннях тієї чи іншої ознаки в окремих одиниць, що входять в дану сукупність. Вона виникає в результаті того, що індивідуальні значення ознаки складаються під сукупним впливом різноманітних факторів (умов), які по-різному поєднуються в кожному окремому випадку.

Різноманітні ознаки інноваційно-спрямованого розвитку регіону, що варіюють, можуть бути кількісними, якщо їх варіанти виражаються числовими значеннями (вік працівників, їхній стаж роботи, середня оплата праці на підприємствах регіону тощо) і не кількісними (якісними, атрибутивними), що представляють собою смислові поняття (професія працівника, його рівень освіти і т.д.) і одночасно поділ сукупності на певні групи (прикордонні чи центральні регіони, регіони зі спільним кордоном та віддалені, статус селища, міста, районного чи обласного центру і т.д.).

У випадку з дослідженням регіонального інноваційного розвитку можна, наприклад, поділити підприємства регіону на групи за середнім віком працівників та провести опитування щодо сприйняття інноваційних змін у їх практиці. Окремо можна врахувати варіацію стажу, віку чи рівня освіти на підприємстві щоб визначити чи є різноманіття в значеннях даних показників перевагою в освоєнні нових підходів до виробничого процесу, чи навпаки гальмує їх впровадження.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ БІОГАЗОВОГО УСТАТКУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

студент гр. Е-91 Зябіна Є. А.

Значна кількість сучасних екологічних проблем виникає через локальне нагромадження органічних відходів, кількість яких дуже велика для природного потенціалу біодеградації. Такі відходи мають підлягати утилізації. Одним із шляхів утилізації сільськогосподарських відходів є біогазова технологія, яка дає змогу разом із розв'язанням екологічної проблеми отримувати високоефективні органічні добрива та енергію у вигляді біогазу. Установа дає змогу переробляти різні види органічної сировини в добрива і енергію.

БГУ – це установа, яка дає змогу переробляти різні види органічної сировини в енергію у вигляді біогазу, в високоефективні органічні добрива і при цьому є розв'язком низки екологічних проблем (ерозія ґрунтів, забруднення водоймищ, викиди вуглекислого газу в атмосферу, тощо).

Основним бар'єром на шляху розвитку біогазових установок в Україні є те, що наявні в Україні біогазові установки мають незначну питому величину виходу біогазу.

Слід також наголосити, що біогазові установки вловлюють біогаз, переважно метан, який виділяється в атмосферу в нинішніх системах переробки гноєвих стоків ферм, а його спалювання запобігає потраплянню цього газу в атмосферу, скорочуючи викиди парникових газів, на що зобов'язалась Україна, ратифікувавши Кіотський протокол.

На основі проведеного дослідження виявлено, що використання біогазового обладнання приносить подвійний позитивний ефект, зокрема екологічний та економічний:

Економічні позитивні ефекти:

- незалежність від промислових хімікатів;
- зменшення енергоємності агровиробництва;
- суттєве зниження виробничих витрат;
- розвиток місцевих, національних та міжнародних ринків органічної продукції;
- сприяння справедливій міжнародній торгівлі;
- нові перспективи для малих фермерських господарств та сільських громад;

Екологічні позитивні ефекти:

- мінімізація негативного впливу на довкілля через запобігання деградації земель (ерозії, підвищеної кислотності, засоленості), збереження та відновлення їхньої природної родючості;
- припинення забруднення водних басейнів і підземних вод, очищення джерел питної води від токсичних хімікатів;
- зменшення викидів в атмосферу парникових газів;
- збереження біорізноманіття та генетичного банку рослин і тварин;
- здорові, екологічно чисті та повноцінні продукти харчування.

Використання БГУ в сільськогосподарському виробництві нашої країни майже не використовується, причиною цього є недостатня підтримка фермерів-підприємців державою (неудосконалені дотації, субсидії, кредитування), що притупляє бажання розвиватися інтенсивним шляхом; нерозвинена «еко-програма», яка б стимулювала фермерів застосовувати нові еко-технології і зменшувати використання хімікатів; екстенсивне сільське господарство та вимирання села; недовіра фермерів банкам та великі ставки по кредитам, тощо.

Щоб уникнути або хоча б зменшити всі ці недоліки необхідно:

- встановити конкретні екологічні критерії для випуску на ринок чистої сільськогосподарської продукції, що призведе до здорової конкуренції та стимулом використовувати нові «еко-технології» та добрива, у тому числі біогазові установки;
- залучати власні інвестиції в розвиток сільського господарства;
- створювати належний інвестиційний клімат для іноземного капіталу, шляхом розробки оптимальної схеми оподаткування, що не буде відлякувати іноземних інвесторів;
- удосконалення методів кредитування фермерських господарств або часткова виплат по кредитах державою на певних договірних умовах.

Якщо держава зробить конкретний крок на зустріч фермерам (особистим селянським та фермерським господарствам в цілому), то вона відновить довіру до неї, а значить і буде стимул працювати якісніше. З'явиться впевненість в підтримці та в наступному дні. Сільське господарство буде працювати інтенсивним, а не екстенсивним шляхом, а наслідком цього буде значний економічний ріст країни.

Впевнено можна зробити висновок, що нашій країні необхідно розвивати органічне виробництво, адже ми маємо для цього великий потенціал. Необхідно лише оптимально та ефективно його використовувати. Для цього й повинні залучатися такі технології, як біогазова установка та розроблятися доцільні реформи, проекти держави, щоб наша продукція органічного виробництва була конкурентноспроможною не тільки в Україні, а й на світовому ринку.

Науковий керівник: ст. викл. Кубатко О. В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДХОДІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА¹

студент гр. ЕД-71 Катрушенко І. М.

Ліси у наш час відіграють неабияку важливу роль у суспільстві, впливаючи на господарську діяльність та життя людини. Адже вони виконують такі важливі функції, як: екологічну, соціальну, санітарно-гігієнічну, середовищеутворюючу й економічну.

Враховуючи той факт, що Україна вважається малозабезпеченою лісовими ресурсами країною (лісистість складає 14,3%), необхідно вжити певних заходів для якнайбільш раціонального та комплексного використання лісового фонду країни. Тож основним принципом сталого розвитку лісового господарства повинне стати безперервне, невиснажливе і безвідходне використання лісових ресурсів. Однією з найбільш гострих проблем, яка постала у XXI ст. перед людством усього світу та Україною у тому числі є накопичення значної кількості промислових та побутових відходів, кількість яких безупинно зростає з кожним роком. Отже, перед науковцями постала проблема ефективного використання, переробки та утилізації відходів. Внаслідок неефективності чи низької ефективності виробництва 90-95% сировинних матеріалів зараз перетворюється у відходи.

В умовах малолісної та лісодефіцитної України лісові ресурси є досить вагомими, а їх залучення у господарський обіг має і екологічне, і соціальне значення. Сучасні технології дають змогу проводити багаторівневу переробку деревини та, зокрема, деревних відходів, які можна досить широко використовувати, наприклад, для виготовлення паливних брикетів (пелетів).

Пелети – це пресований виріб циліндричної форми з висушених відходів деревини, таких як: стружка, залишки лісової деревини, борошно від роботи фрезерних верстатів. Український ринок біопалива, знаходиться на стадії формування. Біля 96 виробництв пелетів в Україні йде на експорт. Основними ринками збуту вітчизняних пелетів на сьогодні є країни з високо розвиненою економікою, такі як: Польща, Чехія і Німеччина. А, як відомо, значення експорту для економіки будь-якої країни є дуже важливим, адже він складає одну з головних позицій доходу Державного бюджету країни.

Україна володіє значним потенціалом сировини для виробництва біопалива. Запаси біопалива виражаються в мільйонах кубометрів. На

¹ Матеріал підготовлений і публікується у рамках теми № д/р 0111U002149 «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства», 2011–2013 рр.

кожному гектарі рубки залишається до 40-60 м³ відходів лісопилки. Іншими словами, потенційні 5-6 т пелет (для виробництва тонни пелет у середньому потрібно 5-7 м³ насипної тирси). Тож, одним із ефективних методів вирішення проблеми використання відходів лісового господарства є саме виготовлення пелетів, що підтверджується зростаючим попитом. Постійне зростання цін на енергоносії у найближчому майбутньому змусить ряд споживачів перейти на альтернативні, дешевші і екологічно чистіші види палива, тобто на пелети. До того ж пелети мають ряд переваг, а саме:

- при спалюванні пелет досягається ККД до 94%;
- за своїм тепловим властивостями пелети перевершують навіть кам'яне вугілля;
- гранули виробляють без використання хімічних закріплювачів;
- екологічні показники поза конкуренцією: у викидах практично відсутня сірка, емісія вуглекислого газу нижча на 10-50 разів ніж в будь якого іншого виду палива;
- не містять пилу й спор, що викликають алергію у людей;
- не мають запаху, на відміну від стандартних видів палива;
- при зберіганні паливні гранули не samozагораються при підвищенні температур;
- не вибухонебезпечні, на відміну від газу;
- можуть зберігатися в безпосередній близькості від житлових приміщень;
- не набирають вологи з повітря, тому їх висока теплотворність не знижується з часом;
- гранули зручно транспортувати і зберігати – необхідна площа в 2 рази менша, ніж при транспортуванні і зберіганні дров, торфобрикетів;
- легко піддаються автоматизації за рахунок хорошої сипкості, що робить їх зручними у використанні;
- попіл, який залишається при згоранні дерев'яних і торф'яних гранул з успіхом застосовується як добриво на присадибних газонах або грядках;
- є найдешевшим видом палива на даному етапі.

А це ще раз підтверджує ефективність їх використання. Проте для стабільного розвитку лісового господарства потрібне відповідне фінансування. Подальший розвиток галузей лісової промисловості потребує повного радикального реформування, що включає в себе заміну фізично та морально застарілого обладнання, наділення підприємств обіговими коштами, розробка ефективних, раціональних технологій і раціональне використання відходів.

Науковий керівник: доц. Шкарупа О. В.

РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

студент гр. ЕД-71 Козубенко К. І.

Ефективність використання природних ресурсів суспільним виробництвом оцінюється інтенсивністю природокористування, що визначається збільшенням кількості кінцевої корисної продукції на одиницю залученого у виробництво конкретного або інтегрального ресурсу або питомими капіталовкладеннями на відтворення цих ресурсів. Для всіх ланок сучасного виробництва характерні два основних напрямки підвищення ефективності: зростання виробництва продукції, необхідної для задоволення потреб на основі підвищення фондо-, електро- й енергооснащеності праці, що призводить до економії живої праці; ресурсозбереження, тобто раціональне використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів на базі застосування ресурсозберігаючих техніки і технології, удосконалення організації виробництва і праці. З огляду на зростаючі темпи виснаження природних ресурсів, поступове залучення до виробництва ресурсів гіршої якості, накопичення відходів та глобалізацію екологічних проблем, на наш погляд, більш перспективним напрямком підвищення ефективності суспільного виробництва з урахуванням екологічного фактора є саме ресурсозберігаюча діяльність. Реалізація концепції ресурсозбереження передбачає комплексний підхід, органічне сполучення технологічних, економічних і соціальних напрямків інтенсифікації використання ресурсів.

Основні стратегічні напрями сучасного ресурсозбереження, реалізовані у рамках національних економік, можуть бути зведені до таких: комплексне використання мінерально-сировинних і паливних ресурсів; впровадження ресурсозберігаючої техніки і технології; широке використання в галузях переробної промисловості вторинної сировини; стабілізація земельного фонду, відновлення родючості землі, рекультивация відпрацьованих кар'єрів тощо; ефективне регулювання лісокористування, підтримання продуктивності лісів, активне лісовідновлення; збереження рекреаційних ресурсів при розміщенні нових промислових об'єктів. На мікроекономічному рівні основними напрямками ресурсозбереження є: вдосконалення технологічних процесів; вдосконалення конструкцій, режимів експлуатації устаткування; зниження прямих втрат паливно-енергетичних та інших виробничих ресурсів; структурні зміни у технології та організації виробництва; поліпшення якості використовуваних палива й енергії, інших виробничих ресурсів; організаційно-технічні заходи з економії та раціонального споживання ресурсів.

Науковий керівник: проф. Сотник І. М.

АНАЛІЗ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ У СУМСЬКОМУ РЕГІОНІ

студент гр. ЕДз-61 маг. Маслак О. М.

Повітряна оболонка Землі - атмосфера є однією з найголовніших умов життя всіх живих організмів. Без їжі людина може прожити місяць, без води тиждень, а без повітря не може прожити й двох хвилин. Атмосфера має величезне екологічне значення.

Розвиток цивілізації супроводжується значними змінами стану навколишнього природного середовища. Зокрема одним із чинників, що негативно впливають на якість повітряного середовища справедливо вважають автомобільний транспорт. У цьому ракурсі варто розглядати та вирішувати проблему використання або заміни палива, мастил, інших матеріалів, здійснювати пошукові роботи конструкторської реалізації відповідних заходів. При цьому необхідно наголосити, що всі дослідження та пошукові роботи мають обов'язково ґрунтуватися з урахуванням екологічних імперативів.

Проблему забруднення атмосферного повітря досліджували науковці Берлянд М.Е., Стольберг Ф.В., Тищенко Н.Ф. та інші.

Попри значну кількість досліджень тема є актуальною і своєчасною, адже проблема транспорту та його негативного впливу на довкілля і здоров'я людини посідає важливе місце в сучасній екологічній політиці всіх рівнів. Так, на автомобільний транспорт припадає близько 70% хімічного і 90% шумового забруднення (особливо в містах).

Якщо проаналізувати повітряний басейн м. Шостка, він постійно забруднюється викидами підприємств, які розташовані на даній території. Однією з причин є використання застарілого обладнання на таких підприємствах, як ШКЗ «Зірка», «Імпульс», ВАТ «Шосткинський завод хімічних реактивів». Також, якщо у місті розміщені підприємства різних галузей промисловості створюється більший рівень забруднення повітря.

В останнє десятиріччя у зв'язку із скороченням виробництва на цих підприємствах викиди значно зменшилися. Головним джерелом забруднення атмосферного повітря в м. Шостка (85%) є автомобільний транспорт. Становище погіршується ще й тим, що автомобільні викиди концентруються в приземному шарі повітря, а саме, в зоні дихання людини.

За даними Сумського обласного центру з гідрометеорології, рівень забруднення атмосферного повітря деякими шкідливими речовинами в місті за останні роки стабілізувався, але залишається підвищеним.

В Сумській області 64 % загального обсягу викидів (57,2 тис.т) становлять викиди від автотранспорту, в м. Суми вони складають 60 %

загального обсягу викидів (14,27 тис.т). Тому проблема забруднення атмосферного повітря міст області викидами від автотранспорту є основою.

Серед населених пунктів Сумської області, як і раніше, найбільшого антропогенного навантаження зазнала атмосфера міст Суми - 10,36 тис. т, Охтирка - 0,456 тис. т, Шостка - 0,389 тис. т, Конотоп - 0,289 тис. т.

За обсягом викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря м. Шостка посідає на третьому місці в області після м. Суми та м. Охтирка. Це пов'язано з тим, що за останній час збільшилась кількість автотранспорту, до того ж він в основному не відповідає сучасним екологічним нормам.

У 2010 р. щільність викидів від стаціонарних джерел залишилась практично на рівні минулого року. Найбільша щільність викидів від стаціонарних джерел, в перерахунку на 1 км² припадає на міста Суми (71,5 т), Охтирка (14,7т), Шостка (10,8 т), Ромни (9,4 т). Розрахований усереднений показник по області - 1,33 т на 1 км².

Необхідно відзначити, що причинами надмірних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є: незадовільний технічний стан великої кількості транспортних засобів підприємств та індивідуальних власників.

Для покращення ситуації в автотранспортному секторі необхідний певний час на використання екологічно сприятливих видів палива, впровадження екологічних норм до автомобільних бензинів та дизельних палив рівня Євро-3, Євро-4, забезпечення каталітичними системами нейтралізації автомобілів для зниження токсичності відпрацьованих газів. Крім того, для зменшення навантаження на стан атмосферного повітря необхідно будівництво об'їзних доріг та створення оптимальних транспортних розв'язок в містах області.

Таким чином, основними науково обґрунтованими заходами на сучасному етапі повинні бути наступні:

- впровадження альтернативних видів палива (водень, ацетилен, азотовмісні види палива);
- поліпшення якості виготовлення та удосконалення конструктивних особливостей двигунів;
- розробка засобів, що знижують вміст шкідливих компонентів у відпрацьованих газах;
- створення енергосилового устаткування для автомобілів, що викидають значно меншу кількість шкідливих речовин;
- впровадження системи організаційних, економічних, податкових та інших заходів, що сприяють підвищенню екологічної безпеки для довкілля;
- озеленення територій міст.

Науковий керівник: доц. Чигрин О. Ю.

КОНЦЕПЦІЯ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ФУНКЦІЙ ДЖЕРЕЛ ВОДОПОСТАЧАННЯ

ст. викл. Маценко О. М., студентка гр. ЕД-71 Долгодуш А. І.

Сьогодні значне занепокоєння викликає катастрофічне збільшення кількості джерел водопостачання, де якість води оцінюється як незадовільна практично для всіх видів водокористування, особливо для питних потреб. Виходячи з того, що основною причиною погіршення якості питної води є незадовільний екологічний стан джерел питного водопостачання, необхідною є реалізація їх охорони і захисту. Під охороною і захистом природних вод ми розуміємо систему заходів, спрямованих на відвернення і ліквідацію наслідків забруднення поверхневих і підземних вод.

Для захисту природних вод від забруднень проводять комплекс різних заходів (удосконалення технологічних процесів в промисловості для зниження водоспоживання і створення оборотних систем водопостачання; скорочення, а по можливості і відвернення, надходження у водойми біогенних елементів; забезпечення повної біологічної очистки стічних вод промислових підприємств і населених пунктів та ін.). Основними недоліками розповсюджених технологій є низька економічна ефективність, обумовлена, у першу чергу, енергоємністю обладнання. Це спонукає до пошуку і впровадження простіших, дешевших, а тому ефективніших методів охорони і захисту водних джерел. Сутністю одного з них є природне самовідтворення. Це можливо за рахунок життєдіяльності вищих водних рослин, мікроорганізмів, водоростей, безхребетних тварин. Здатність вищих водних рослин до накопичення, утилізації, трансформації багатьох речовин робить їх незамінними у процесі самовідтворення водойм (табл. 1).

Очерет, рогоз, вузьколистова тростина, ряска, водорості насичують воду киснем, під дією якого у воді знижується вміст іонів кальцію і магнію. Деевтрофікації забруднених водойм сприяють такі рослини, як водяний гіацинт, пістія, айр, рдест, які забезпечують значний приріст біомаси (до 100 кг/м³ в місяць), а відповідно і зниження забруднюючих речовин.

Як показали дослідження, коренева система рогозу має високу акумуляційну здатність відносно важких металів. Концентрація металів у кореневій системі рогозу, який росте на берегах шлаконакопичувачів електростанцій, досягає (мг/кг): заліза – 199,1, марганцю – 159,5, міді – 3,4, цинку – 16,6.

Відомо, що очерет має високі адаптивні властивості і здатний проростати у дуже забруднених промисловими стоками водоймах. Він видаляє з води ряд органічних сполук, у тому числі феноли, нафтоли, аніліни та ін. Питоме поглинання мінеральних речовин очеретом досягає (г/кг сухої

маси): кальцію – 3,95, калію – 10,3, натрію – 6,3, кремнію – 12,6, цинку – 50, марганцю – 1200, бору – 14,6.

Таблиця 1 – Деякі показники ефективності очищення вод з застосуванням вищих водних рослин (ВВР)

Контрольований показник	До очищення ВВР (після відстоювання)	Після очищення ВВР
ХСК, мгО ₂ /л	50,3	10,0
БСК, мгО ₂ /л	13,7	6,4
Лужність, мг-екв/л	2,4	2,0
Жорсткість, мг-екв/л	1,6	1,0
Хлориди, мг/л	37,9	14,5
Сульфати, мг/л	98,0	42,1
Фосфати, мг/л	1,4	0,3
Нітрати, мг/л	6,2	0,25
Амонійний фзот, мг/л	6,9	0,94
Зважені речовини, мг/л	280,0	42,0
Сухий залишок, мг/л	430,5	10,4
Загальне мікробне число	2,3 ¹⁰	0,4 ¹⁰
Coli-індекс	1563	420
Coli-титр	0,9	1,5

Покращання стану водойм може відбуватися шляхом їх самоочищення. Біологічним фактором самоочищення є сукупність організмів, що населяють воду: бактерій, мікроорганізмів біоплівки та ризосфери, водоростей, різних безхребетних тварин. Тому так важливо підтримувати умови, що роблять водойми придатними для їх існування. Наприклад, устриці і деякі види амеб адсорбують кишкові та інші віруси, а моллюск Дрейссена пропускає через себе забруднену органічними сполуками воду, мінералізує і осаджує непотрібні речовини.

Такі способи захисту і очищення водойм набагато менш капіталоемні у порівнянні з промисловими способами, хоча вони і довготривалі і потребують використання великих водних площ. Дослідники розраховували господарську доцільність таких методів і порівняли затрати на них з «типовими», які необхідні на традиційні методи для досягнення того ж рівня очищення.

Результати розрахунків є дієвим стимулом до залучення цих методів у практику – традиційні затрати більш ніж у 10 разів перевищують суми затрат при використанні таких біотехнологій. Природа дала нам дуже дешевий спосіб очистки водного середовища, і зовсім нераціонально не брати його до уваги.

Комплексний підхід до вирішення задач водопостачання дозволить впровадити технологію, що здійснює мінімальне екологічне навантаження на водне середовище.

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ

студент гр. Е-81 Моргуненко Р. М.

Серед економічного інструментарію управління природокористування особливе місце посідають податки, пов'язані з охороною навколишнього середовища, які в документах Європейського союзу відносяться до категорії так званих екологічних податків або екологічних платежів. Це непрямі податки і вони посідають особливе місце в системі управління природокористуванням у Європейських країнах. Розглянемо це питання на прикладі Німеччини.

Для німецької податкової системи характерним є розподіл податків на дві великі групи [1]:

- платежі, пов'язані з оподаткуванням енергії;
- платежі, пов'язані з природокористуванням.

Платежі, пов'язані з оподаткуванням енергії, з'явилися в 1999 році. Законодавчою базою оподаткування енергії є Закон про податок на електричний струм. Він ознаменував початок екологічної податкової реформи, у якій, на жаль, виявилися насамперед негативні моменти. До них відносяться збільшення вартості електроенергії, зменшення інвестування в німецьку промисловість, погіршення купівельної спроможності кінцевого споживача. Фактично вартість електроенергії в Німеччині вище на 30%, ніж у Франції, Голландії або Скандинавських країнах.

Цікавим є підхід до такого поняття як податок на мінеральні масла, який з'явився в 1930 р. Податок на мінеральні масла проявляється як фінансуючий податок, тому що для доходів федерального бюджету він є третім за значенням після податку на доходи і податку на оборот (ПДВ). "Екологічна" складова цього податку представлена в наступних чотирьох моментах:

1. Бензин, вільний від свинцю, оподатковується за нижчою ставкою. Задум законодавця, таким чином, спрямований на зниження використання індивідуального автотранспорту і стимулювання населення до використання суспільного транспорту.

2. Податок на автотранспортні засоби як один з найважливіших забруднювачів навколишнього середовища.

3. ПДВ, причому легальною назвою в німецькому праві є податок з обороту (Umsatzsteuer). Поставки енергії та електричного струму підлягають обкладенню ПДВ. Платником податку є підприємство (як юридична, так і фізична особа - підприємець).

4. Спеціальні публічно-правові платежі за енергію включають:

внесок на фінансування запасів нафти як непорушних запасів на випадок енергетичної кризи; платіж за виробництво енергії, нафти та природного газу; концесійні платежі, що сплачуються енергопостачальними організаціями.

Платежі, пов'язані з природокористуванням. Серед них виділяють платежі за забір води. Встановлення і стягнення платежів за забір води відноситься до компетенції земель. Наприклад, платежі, встановлені в землях Гессена, у своєму складі передбачають: платежі за забір, видобування ґрунтових вод з метою зменшення забору ґрунтових вод, їх охорони, збереження і поліпшення; платежі за скидання стічних вод (стягуються з 1981 р.); платежі за видалення відходів.

Основним платежем за видалення відходів є місцеві збори за відходи, які встановлюються органами місцевого самоврядування округів. Серед екологічних податків слід зазначити спеціальний податок на фінансування навколишнього середовища, податок на захист навколишнього середовища; збори для підтримки якості навколишнього середовища (плата за забруднення води надбавки до ціни продукту, виробництво або споживання якого забруднює довкілля; торгівля квотами.

Отже, можна зробити висновок, що німецька акуратність і педантичність досить повно реалізуються при встановленні та застосуванні екологічних податків і платежів. У зв'язку з цим можна навести такий факт, що старовинний, застарілий переклад з німецької мови слова "податок" (steuer) означає "внесок (лепта)", що знову ж таки асоціюється з життям майбутніх поколінь і роллю нинішніх поколінь на землі.

1. Environmental tax reform in Europe: opportunities for eco-innovation / Technical report No 17/2011 EEA, [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу : http://www.eea.europa.eu/publications/environmental-tax-reform-opportunities/at_download/file Copenhagen, 2011, 45 pp.

Науковий керівник: доц. Дегтярєва І. Б.

ЕКОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ ТА ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

студентка гр. ЕД-71 Олійник А. М.

Значення лісів є глобальним і життєво важливим для всього комплексу екологічних систем Землі, оскільки лісові екосистеми характеризуються найвищою інтенсивністю біологічного кругообігу та володіють найбільшою органічною масою, значення якої постійно зростає. Ліси – акумулятори і носії енергії, яка бере участь у ході природних процесів і розвитку біосфери.

Донедавна вважалося, що лісам як винятково складним екосистемам притаманна висока стійкість до антропогенних навантажень. Однак нагромаджені протягом останнього десятиліття дані похитнули оптимістичні концепції про динамічну стійкість лісових екосистем до тривалого поглинання доз речовин-забрудників.

Обезліснення та деградація лісових екосистем є однією з найактуальніших екологічних проблем сучасності. Зменшення площі лісів і зниження їхньої стійкості залежать не тільки від надмірного споживання лісових ресурсів та ступеня забрудненості середовища, а й від економічного розвитку держави та рівня культурного розвитку населення.

Основними причинами довготривалого погіршення стану лісів, їх деградації та загибелі вважаються комплекси природних, антропогенних та соціально-економічних чинників. Під екологічною функцією лісів, як еколого-економічної системи, розуміють рекреаційну (оздоровчу) цінність лісових масивів, захист ґрунтів від ерозії, підвищення урожайності сільськогосподарських культур, регулювання водостоку, продукування кисню та ін. Екологічна роль лісів характеризується великим різноманіттям, які об'єднуються в такі групи екологічних функцій: глобальна, середовищезахисна, середовищезахисна, соціально-екологічна, еколого-релаксаційна та спеціальна.

Важливе значення для забезпечення підвищення продуктивності лісів, поліпшення їх корисних властивостей, задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах мають відтворення, охорона та захист лісів. Відтворення лісів, що проводиться у формі їх відновлення та лісорозведення, являє собою здійснення лісових та агротехнічних заходів відповідно до природоохоронних вимог з метою створення нових лісонасаджень. Відповідно до Правил відновлення лісів і лісорозведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 1996 року, відтворення лісів має забезпечувати:

- раціональне використання лісового фонду;
- поліпшення якісного складу лісів, підвищення їх продуктивності й біологічної стійкості;
- підвищення водоохоронних, ґрунтозахисних, санітарно-гігієнічних, інших корисних властивостей лісів і захисних лісових насаджень;
- досягнення оптимальної лісистості шляхом створення в максимально короткі терміни нових насаджень найбільш економічно доцільними способами і технологіями.

Відновлення лісів здійснюється за спеціальними програмами і проектами, що розроблюються державними органами лісового господарства. Підприємства, установи, організації, що здійснюють відновлення лісів і лісорозведення в зелених зонах міст, у смугах відводу залізниць,

автомобільних доріг, каналів тощо, розробляють проектно-нормативні документи за погодженням з органами лісового господарства.

Оснoву раціонального використання лісових ресурсів становить оптимізація впливу суспільства на лісові екосистеми, що базується на науково-обґрунтованих принципах створення єдиної системи використання і відтворення лісових екосистем.

Основними принципами ефективного використання та відтворення лісових ресурсів слід вважати:

- врахування стану лісових ресурсів;
- вивчення і врахування зональності природно-історичних умов;
- комплексне вивчення і використання лісу;
- всебічне вивчення пралісових екосистем;
- дотримання законів і правил лісокористування;
- застосування нових розробок і технологій;
- зменшення антропогенного навантаження та викиду поллютантів;
- розробку систем моніторингу лісів;
- удосконалення законодавчої і правової бази;
- підвищення екологічного виховання населення.

Експлуатація лісових ресурсів обов'язково має бути погоджена із системою природоохоронних заходів для збереження і відновлення лісових насаджень, а охорону лісу, підвищення його продуктивності та біологічної стійкості слід розглядати як першочергові завдання лісового господарства.

Цілеспрямована діяльність державних і громадських організацій та комплекс організаційних, юридичних, економічних, соціальних, наукових і практичних заходів допоможуть зменшити темпи деградації лісів та раціонально використовувати і відтворювати лісові ресурси.

Науковий керівник: доц. Сабадаш В. В.

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ

асп. Петровська С. А.

В умовах інтернаціоналізації світогосподарських зв'язків посилюється роль і зростає важливість пошуку оптимальних напрямів розвитку соціально-економічних систем. Глобалізація має не тільки позитивні соціо-економічні ефекти, а й продукує нові екологічні виклики й протиріччя у системі відносин «економіка – довкілля – суспільство». Темпи економічного зростання і, як наслідок, значна деградація навколишнього середовища, сьогодні становлять суттєву загрозу існуванню людини як біологічного виду.

Саме тому питання охорони навколишнього середовища стали розглядатися на міжнародному рівні, активізувалися пошуки нової парадигми розвитку – не економічної, не соціально-економічної або еколого-економічної, а соціо-еколого-економічної. Ця парадигма дістала назву «сталий розвиток». У 1992 р. на конференції в Ріо-де-Жанейро представники 179 держав прийняли програму всесвітнього співробітництва в інтересах сталого розвитку «Порядок денний на 21 століття».

Об'єктом сталого розвитку є соціо-еколого-економічна система, що складається із трьох підсистем: природа, суспільство та економіка, які тісно взаємопов'язані між собою. Кожна із трьох підсистем виконує свої функції. Суспільство формує цілі розвитку економічної підсистеми і є споживачем її продукції. Економіка для досягнення економічних цілей залучає ресурси природної підсистеми, розміщаючи в ній відходи виробництва і споживання. Природне середовище під екодеструктивним впливом відходів соціальної й економічної підсистем змінює свої властивості, як середовища існування людини та впливає на суспільство. Коло замкнулося, що і призвело до появи парадигми сталого розвитку як результату усвідомлення людством реальних загроз його існуванню. Сьогодні екологічна ситуація є досить складною. На даний момент щорічні економічні збитки національного господарства від неефективного природокористування та забруднення довкілля становлять близько 15-20% валового національного доходу.

Вихід із ситуації, що склалася, потрібно шукати у створенні умов, сприятливих для залучення інвестиційних ресурсів, та екологічному оновленні виробництва. Оскільки активна інвестиційна діяльність сприяє подоланню наслідків економічної та екологічної криз і являє собою один з найважливіших чинників економічного зростання країни. А ефективність інвестиційної діяльності значною мірою визначається рівнем інвестиційної привабливості регіонів. Інвестиційну привабливість регіону потрібно розглядати як систему із п'яти складових: інвестиційного потенціалу регіону, інвестиційного клімату регіону, інвестиційної активності в регіоні, інвестиційних ризиків регіону та екологічного стану регіону.

Оцінка інвестиційної привабливості регіону є складним завданням, розв'язання якого базується на застосуванні різноманітних підходів.

Аналіз різноманітних методик оцінки інвестиційної привабливості регіонів показав, що більшість існуючих на сьогодні методик не враховують екологічний стан території як окрему складову оцінки. Деякі методики (І.О. Бланка, Д.М. Стеценка, О.М. Асаула) враховують лише окремі екологічні ризики інвестиційної діяльності, до яких автори відносять питому вагу підприємств з шкідливими викидами, що перевищують гранично допустимі норми та середній радіаційний фон у містах.

Купалова Г.І. і Коренева Н.О. виділяють екологічну складову при

оцінці інвестиційної привабливості регіонів. До неї автори відносять такі статистичні показники: площа земель лісового фонду в розрахунку на 1 га; кількість випадків аварійних забруднень довкілля та надзвичайних екологічних ситуацій; обсяг скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі водні об'єкти; обсяг промислових і токсичних відходів у сховищах організованого складування та на території підприємств; викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря в розрахунку на 1 км².

Андел І.В. при оцінці інвестиційної привабливості пропонує визначати екологічний аспект галузей регіону. До екологічних показників автор відносить: нараховані екологічні платежі за забруднення навколишнього природного середовища підприємствами; витрати на охорону навколишнього природного середовища; вартість квот на емісію шкідливих речовин; викиди шкідливих речовин у атмосферне повітря та загальний обсяг витрат на впровадження природоохоронних заходів.

Але на нашу думку, цього недостатньо. Відповідно до концепції сталого розвитку, при провадженні інвестиційної діяльності як інвестори, так і господарюючі суб'єкти повинні орієнтуватися не тільки на досягнення високих економічних показників, але й враховувати вплив інвестиційного проекту, який реалізується, на довкілля, що є одним із найважливіших факторів ухвалення господарських рішень. У зв'язку з цим важливого значення набуває урахування та комплексна оцінка екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону. При цьому особлива увага повинна приділятися виявленню екологічних проблем на початкових стадіях розгляду інвестиційного проекту, включення у програми (проекти) заходів, націлених на поліпшення якості навколишнього середовища, запобігання, зменшення та/або компенсацію економічного збитку від екодеструктивної діяльності та екологічних ризиків.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО СЕКТОРУ

студентка гр. ЕД – 71 Писана М. В.

Істотні зрушення в розвитку світової економіки наприкінці двадцятого століття відбулися завдяки економічному захисту природи. Це було проголошено на Першому конгресі економістів з довкілля і природних ресурсів, що відбувся у Венеції (1998 р). У країнах, що входять до Організації економічного співробітництва і розвитку, застосовують приблизно 150 інструментів екополітики, за допомогою яких регулюється використання довкілля і природних ресурсів. Усього цього багатства світової економічної

думки в Україні не використовують, але без цих знань не можна побудувати ефективну екологічну політику, а тим більше - лісову, яка б дала змогу підприємствам лісового сектора вижити в складних еколого-економічних умовах, що склалися в Україні.

Лісовому господарству України у спадок від старої адміністративно-командної економіки залишився архаїчний економічний механізм, який стримує розвиток підприємств лісового господарства. Цей економічний механізм критикували ще в роки панування радянської системи господарювання. За роки незалежності України мало що змінилося, оскільки економічна система в лісовому господарстві не стала захисником лісу.

Реформування лісового господарства в Україні ускладнюється не лише недолугим "Лісовим кодексом України", але й несприятливими еколого-економічними умовами лісокористування. Для того, щоб лісові підприємства були конкурентоспроможними на ринках лісової продукції необхідно, щоб структура їх лісового фонду була близькою до нормального стану. У багатьох європейських країнах таку структуру лісового фонду стимулюють податковими пільгами, пільговим кредитуванням, державними дотаціями тощо. В Україні склалася несприятлива вікова структура лісів (частка стиглих і перестійних лісів на підприємствах Держкомлісу складає лише 11,2 %). Окрім того, стиглі та перестійні ліси, у яких переважають найбільш цінні деревні породи, характеризуються низькою повнотою. Запаси деревини складають приблизно 50% потенційно можливих. З такою таксаційною характеристикою лісів неможливо без державної фінансової підтримки забезпечити ефективне відтворення лісового фонду, розвиток лісової інфраструктури і сталий розвиток лісового господарства країни на принципах, що були проголошені Міжнародною конференцією ООН в Ріо-де-Жанейро (1992 р.). Тим більше потрібна така фінансова допомога у випадку проведення лісової політики розширеного відтворення лісів. А таку політику проводити необхідно, оскільки лісистість території України складає лише 15,6% (лісистість Європи –38,0%).

Лісове господарство і промисловий лісовий сектор тісно пов'язані між собою. Через постійну, а часом і злочинну, приватизацію деревообробної промисловості опинилася в дуже критичному стані. У більшості європейських країн національна лісова політика спрямована на розвиток інтеграції лісового господарства з промисловістю, сільським господарством, туризмом. Спостерігається різноманіття форм таких інтеграційних зв'язків, розвиток яких стимулюється через економічні інструменти лісової політики. В Україні в процесі приватизації було розвалено немало ефективних комплексних лісових підприємств, особливо на території Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей.

Складна економічна ситуація в деревообробній промисловості є віддзеркаленням соціально-економічної ситуації в Україні. Через різке падіння життєвого рівня населення зменшився попит на меблі та іншу продукцію лісового промислового сектора, змінилася структура споживання продукції деревообробної промисловості. Крім того, внутрішній ринок меблевої продукції виявився незахищеним. Інфляція в національній економіці, нерозвинена інфраструктура ринкової економіки та монополізм на ринках капіталів призвели до іммобілізації обігових коштів на багатьох деревообробних підприємствах.

Основне завдання довгострокової державної економічної політики полягає в тому, щоб зберегти кваліфікованих фахівців, науковців і викладачів. Необхідно допомогти утвердитися на ринках продукції перспективним підприємствам, визнати банкрутами безнадійні підприємства і передати їх майно в руки ефективних власників. Ситуація в деревообробній промисловості почне змінюватися на краще лише з підвищенням життєвого рівня населення. Як би не змінювалася ситуація на ринках лісової продукції, необхідно мати на увазі: лісове господарство і промисловий лісовий комплекс приречені бути партнерами. Лісове господарство повинно навчитися сприяти розвитку внутрішнього ринку і захищати його. Орієнтація на зовнішній ринок, хоч і дуже спокуслива, але дуже і дуже ризикована. Прогноз ситуації, що буде складатися на європейському ринку лісової продукції (особливо враховуючи екологічні фактори: великі запаси перестійних насаджень, що стають екологічної загрозою для Європи; вітровали, що призвели до накопичення 100 млн. м³ вітровальної деревини), приводить до висновку, що Європа може не допустити Україну на європейський ринок лісової продукції. І для цього в неї будуть підстави, оскільки лісовий менеджмент в Україні не відповідає європейським стандартам.

Науковий керівник: доц. Лукаш О. А.

ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

асп. Пімоненко Т. В., студент гр. Суз-71 с Крохмаль О. Ю.

Проведення корпоративного екологічного аудиту та реалізація відповідних екологічно спрямованих заходів повинні забезпечувати досягнення еколого-економічних та соціальних результатів. Інвестиції компанії на модернізацію системи екоменеджменту та впровадження

корпоративного екологічного аудиту повинні окупатись за рахунок додаткових коштів, отриманих в процесі реалізації відповідних заходів.

Традиційні науково-методичні підходи щодо визначення ефективності впровадження корпоративного екологічного аудиту дозволяють сформулювати в даному випадку дві групи ефектів (вигод): прямих та непрямих.

Так, до прямих вигод проведення корпоративного екологічного аудиту можна віднести: -зменшення обсягів забруднення навколишнього природного середовища; -зниження обсягів споживання сировини, матеріалів; -зниження обсягів утворення різного роду відходів тощо.

Однак, не менший інтерес представляє розкриття змісту непрямих вигод з точки зору напрямків екологізації корпоративних відносин. Так, на наш погляд, до непрямих вигод проведення корпоративного екологічного аудиту слід віднести: -економічні ефекти від впровадження певних заходів щодо попередження екодеструктивного впливу: зниження витрат на додаткову обробку сировини та матеріалів, зниження витрат на зберігання відходів; -зменшення обсягів природоохоронних платежів, санкцій; -економія в рамках всієї системи логістики підприємства (враховуючи витрати на транспортування, зберігання, поводження з відходами, транспортування надлишкової маси виробу і т.п.); -отримання додаткового прибутку за рахунок формування корпоративного екологічного іміджу; -зростання рівня екологічного рейтингу компанії; -зростання ринкової вартості (курсу акцій) корпорації; -підвищення довіри акціонерів компанії; -підвищення якості продукції та конкурентоспроможності компанії тощо.

Слід відзначити, що перелік непрямих ефектів проведення корпоративного екологічного аудиту значно ширший ніж попередній, оскільки він враховує не тільки екологічні (природоохоронні) складові, а також економічні та соціальні ефекти. Ще однією з переваг ефективної систем корпоративного екологічного аудиту є підвищення ймовірності потрапити до списків фондових екологічних індексів.

Слід відмітити, що сучасний етап розвитку корпоративних відносин обумовлює необхідність широкого використання ринкових (біржових) показників (моделей, систем) для аналізу та оцінки доцільності проведення корпоративного екологічного аудиту, а саме, аналізу ефективності витрачання фінансових ресурсів на відповідні природоохоронні заходи. Так, економічний ефект від впровадження системи корпоративного екологічного аудиту можна оцінити аналізуючи біржові показники акціонерних компаній, об'єднаних в портфелі акцій для виключення індивідуальних особливостей. Для аналізу ефективності екологічних витрат в світовій практиці існують різні підходи створення таких портфелів.

Аналіз сучасної економічної літератури свідчить, що на сьогоднішній момент в Україні не існує чітко визначеного біржового індексу, який би

характеризував діяльність акціонерного товариства на фондовому ринку з точки зору екологічно орієнтованої його діяльності.

Необхідно зазначити, що на українському ринку цінних паперів існують наступні види біржових індексів: PFTS Index, UkrainianEquitiesIndex (UX) та ін.. Нажаль, жоден з них не враховує ефективність екологоорієнтованої діяльності компаній. Тому, на нашу думку, доцільним є розроблення та впровадження фондового індексу, який би враховував екологічну та соціальну відповідальність вітчизняних корпорацій.

Отже, можна зробити висновок, що ефективна система корпоративного екологічного аудиту забезпечує промислому підприємству не лише зменшення обсягів забруднення навколишнього природного середовища та зниження обсягів споживання сировини, матеріалів та ін., а й забезпечує ряд непрямих ефектів, зокрема: зменшення обсягів природоохоронних платежів, зниження екологічних ризиків, підвищення рівня екологічного рейтингу підприємства, а також довіри з боку контрагентів підприємства тощо.

1. Система экологического менеджмента для практиков / [С.Ю. Дайман, Т.В. Островкова, Е.А. Заика, Т.В. Соколова] ; под. ред. С.Ю. Даймана. –М. : Изд-во РХТУ им. Д.И. Менделеева, 2004. – 248с.
2. EMAS Case Studies [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/environment/emas/casestudies/index_en.htm
3. Офіційний сайт фондової біржі ПФТС. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pfts.com/uk/>.
4. Офіційний сайт української фондової біржі. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrse.kiev.ua/>.

ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНО СПРЯМОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

студентка гр. Е-01 Пронікова Ж. С.

Загострення світової екологічної проблеми, масштаби негативного деструктивного антропогенного впливу на навколишнє середовище, соціум та людину змушують державу та суспільство формувати нову екологічну політику, запроваджувати ефективний механізм її забезпечення на глобальному, національному та регіональному рівнях.

Розробка методів мотивації екологізації виробництва та суспільства взагалі є надзвичайно важливим етапом. Виділяють, зокрема, внутрішню мотивацію(ВМ); зовнішню позитивну мотивацію(ЗПМ); зовнішню негативну мотивацію(ЗНМ). При цьому необхідно дотримуватися такого співвідношення: ВМ >ЗПМ> ЗНМ. Аналіз інструментів мотивації

екологізації свідчить, що найефективнішими є економічні методи, а моральні та емоційні мають лише підсилити їх дію, хоча на наше переконання останні є першоосновою формування екологічної культури. Розглянемо роль кожного з цих інструментів окремо. Примусова група економічних методів в Україні досить поширена, однак потребує значного удосконалення. Законодавством передбачається, що, по-перше, наслідки виробництва екологічно небезпечної продукції коштуватимуть виробнику надто дорого, по-друге, у нього не буде можливості перемогти в конкурентній боротьбі. У більшості випадків товаровиробникам вигідніше здійснювати різні фіксальні екологічні платежі, ніж витратити на природоохоронні заходи. Дуже продуманою є примусова група економічних методів країн західної Європи. Вона спрямована не на введення в дію очисного обладнання, а на створення екологічно чистих технологій. Тому дедалі більшого поширення набуває таке явище, як «екологічний» колонізм – намагання розвинутих країн винести за свої межі екологічно шкідливі, багатовідхідні та ресурсномісткі галузі виробництва і розмістити їх на території інших держав.

Заохочувальні економічні методи мотивації спрямовані на створення матеріальної зацікавленості в екологічно спрямованому виробництві. Слід звернути увагу на те, що зростання ринку екологічних товарів сприяє підвищенню рівня екологічної безпеки. Поширення екоінновацій та екотехнологій дозволять частково вирішити дану проблему. Для цього необхідні такі наукові розробки, які б з оптимальними витратами на впровадження дозволили б отримати максимальний еколого-економічний ефект. Реалії економічної ситуації в Україні свідчать про те, що наукові розробки залишаються практично незатребуваними. Для того, щоб суб'єкти підприємницької діяльності вкладали кошти в екологічно орієнтоване виробництво, треба, щоб економічна ефективність у цій сфері виробництва була вищою, ніж в екодеструктивних сферах. Тому для екологічно орієнтованих виробників необхідно впровадити пільгове оподаткування, субсидування цін екологічних товарів, дотації, гранти, пільгове кредитування, бюджетне фінансування.

Недостатня розробка та проблеми впровадження економічних методів мотивації, інколи спричиняють їх неефективність та недовіру в різних ситуаціях. Саме тоді дуже важливо надати пріоритетного значення моральним методам мотивації. Причиною катастрофічного погіршення екологічної ситуації є насамперед низький рівень екологічної культури суспільства. Більшість людей усвідомлюють, що їх екологічно деструктивна поведінка проявиться через декілька поколінь. У загальному підсумку кожний вносить свій вклад у забруднення довкілля, яке набуває дедалі більших масштабів. Саме за допомогою моральних методів мотивації необхідно переконати людей у зворотному – у тому, що кожен повинен

відповідати за стан екології. Питання екологічної культури повинні розв'язуватися у тріаді: виховання, освіта, наука і формуватися на всіх освітніх етапах. Екологічне виховання сприяє формуванню екологічної свідомості, особливо підростаючого покоління. Саме йому належить провідне місце серед складових принципів створення фундаменту екологічної безпеки України. Дієвість екологічного виховання залежить від узгодження всіх його напрямків, елементів та засобів, комплексності, безперервності. Екологічна освіта має універсальний, міждисциплінарний характер, а тому повинна увійти до змісту всіх форм загальної освіти. Вона не може базуватися на вивченні лише окремих тем з екології, перш за все потрібен комплексний підхід. Сьогодні вся економічна наука побудована на гонитві за технічними та економічними показниками. При прийнятті економічних рішень дуже рідко враховуються екологічні фактори та критерії. Економічна наука повинна докорінно змінити погляди на економічне зростання. Наприклад, змістити акцент з кількісних показників на якісні. Саме якісні товари дозволять зекономити ресурси і задовольнити потреби людей.

Застосування моральних методів мотивації є проблемним тому, що процес екодеструктивного впливу є затягнутим у часі. З метою відвернення жахливих економічних та соціальних наслідків екологічної кризи необхідно змінити людську свідомість та мислення. Формування екологічної культури є не простим процесом, але водночас надзвичайно важливим.

*Науковий керівник: ст. викл. **Маценко О. М.***

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕГУЛЯТОРІВ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ²

студент гр. ЕД-71 Реут В. В., студент гр. ЕД-61с Гуцуляк А. А.

Оскільки існуючі в Україні моделі організації та управління природокористуванням не забезпечують узгодженості економічних і природоохоронних цілей у масштабах країни, виникає необхідність у розробці більш прогресивної моделі організації управління природокористуванням. Формування сучасного економічного механізму природокористування і природоохоронної діяльності має здійснюватись на

² Матеріал підготовлений і публікується у рамках теми № д/р 0111U002149 «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства», 2011–2013 рр.

основі запровадження ринкових механізмів екологічного регулювання та стимулювання. Впровадження економічного механізму регулювання природокористування повинне здійснюватися шляхом не адміністративного тиску, а так би мовити, економічного диктату, тобто створенням таких умов для виробничої діяльності, за яких господарюючим суб'єктам було б вигідним досягнення екологічних цілей [1].

Найбільш ефективним та перспективним економічним інструментом природоохоронної діяльності є плата за вироблену та ввезену екологічно небезпечну продукцію, запровадження якої дозволило б отримати суттєві надходження до бюджетів та цільових фондів. Сюди можна віднести податок на нафтопродукти, природний газ, вугілля, лакофарбову продукцію, мінеральні добрива і пестициди, синтетичні пральні речовини, матеріали для упаковки, холодильники, акумулятори, автошини, озоноруйнуючі речовини та інші види продукції. Удосконалення та розширення системи екологічного оподаткування можливе за рахунок введення податку за шкідливий вплив на навколишнє середовище, зокрема акустичний, електромагнітний, іонізуючий, біологічний тощо. Актуальним питанням для України, яка має на своїй території атомні електростанції та пов'язану із ними виробничу інфраструктуру, є впровадження плати за радіоактивне забруднення [2]. Великі перспективи має розвиток ринкових механізмів продажу прав на забруднення. Одна з важливих його складових – право на продаж різного виду викидів та скидів. Спрощена схема цього механізму така. Підприємство, що бажає розширити своє виробництво, має вибір: створити надійну систему очищення у себе або викупити право на додаткове забруднення у іншого підприємства. В результаті загальна сума забруднень не збільшується, а сума витрат на охорону природи мінімізується.

Також необхідним є перегляд нормативів зборів за забруднення з метою наближення їх до розміру компенсації шкоди, заподіяної навколишньому середовищу, та розроблення механізму індексації нормативів зборів за забруднення довкілля відповідно до росту інфляції в країні.

Важливим економічним інструментом збереження навколишнього середовища є відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення природоохоронного законодавства. Сьогодні розроблено і впроваджено ряд методик розрахунків розмірів відшкодування збитків, заподіяних водним ресурсам, земельним, атмосферному повітрю. Проте є потреба в розробленні нових та вдосконаленні діючих нормативно-методичних документів. Зокрема, необхідно розробити пакет методик розрахунків розмірів відшкодування збитків, які заподіяні внаслідок зтоплення, підтоплення, заболочення, засолення, надмірного переосушення земель тощо. Впровадження зазначених методик збільшить додаткові надходження до екофондів та стимулюватиме природокористувачів до раціонального і

ощадливого використання природних ресурсів. Можливим економічним механізмом запобігання або пом'якшення наслідків екологічних катастроф є екологічне страхування – страхування відповідальності підприємства-джерела підвищеного ризику за завдання шкоди через аварію, технічний збій або стихійне лихо. Важливим фінансовим інструментом залучення інвестицій в екологічно кризові сектори економіки та для реалізації пріоритетних екологічних заходів є пільгове оподаткування. Встановлення пільг в оподаткуванні стимулює приплив капіталу в цю сферу, що дасть змогу сформулювати екологічне підприємництво, ринок екологічних послуг та робіт [3].

Отже, з огляду на недостатню дієвість існуючих методів екологічного управління в Україні, необхідно запровадити таку систему економічних регуляторів природокористування, яка базується на комбінації інструментів, що насамперед, економічно зацікавлюють і заохочують, й, врешті-решт, примушують господарюючих суб'єктів до реалізації природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів. Саме така система регуляторів є, не тільки економічно вигідною і екологічно доцільною, а й відповідає основним принципам сталого розвитку суспільства.

1. Веклич О.О. Економічний механізм природокористування: аналіз дієвості // Вісник Національної академії наук України.-2001. - № 8.-С. 35-42.
2. Саксонова О.М. Удосконалення економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності// Вісник Національної академії наук України.-2003. - № 9.-С. 12-17.
3. Завгородня Т. Удосконалення інструментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища / Завгородня Т. // Економіка України. - 2000. - № 2. - С. 67-70.

Науковий керівник: доц. Шкарупа О. В.

ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ – ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

асп. Рибіна О. І., студентка гр.Ф-11 Бачал О. О.

В умовах світової фінансової кризи для України важливо не втратити ті позитивні напрямки розвитку, які підвищують ефективність виробництва, у тому числі транспортного. Електрифікація залізниць – один із таких напрямків.

Електрифікованим залізницям віддається явна перевага в перевізному процесі, на них реалізується значно більша вантажонапруженість і досягається зниження собівартості перевезень порівняно з тепловозною, економія паливно-енергетичних ресурсів, підвищення екологічності залізничного транспорту.

Наказом Укрзалізниці затверджено та введено в дію Програму електрифікації залізниць України на 2011—2016 рр., яка передбачає електрифікацію 1 тис. 562 км експлуатаційної довжини залізничних колій впродовж 2011—2016 рр. на дільницях, що входять до відповідних напрямків розмежування руху пасажирських і вантажних поїздів та на дільницях впровадження швидкісного руху на п'яти залізницях: Південній, Одеській, Придніпровській, Південно-Західній та Донецькій.

На кінець реалізації програми (2016 р.) річна економічна ефективність капітальних вкладень, з урахуванням прогнозу росту цін на енергоносії, становитиме 2108,7 млн. грн., у тому числі від зниження експлуатаційних витрат — 2175,7 млн грн, за рахунок збільшення пропускнуої спроможності та інших чинників — 151,3 млн грн, за рахунок зниження екологічних зборів — 11,4 млн грн, зростуть експлуатаційні витрати на утримання пристроїв електропостачання на нових дільницях електрифікації на 229,6 млн грн. Середній термін окупності капітальних вкладень становитиме близько восьми років, економія коштів у перспективі: лише витрати дизельного пального зменшаться майже на 200 тис. т на рік. Поза тим, разом з основними роботами проходитиме модернізація прилеглої інфраструктури, зокрема пристроїв централізації, сигналізації та зв'язку.

Зазначимо, що на сьогодні автоматизовані системи комерційного обліку електроенергії працюють на всіх залізницях. У цілому введено в системи комерційного обліку електроенергії 1202 об'єкти, 1238 комплектів пристроїв збору та передачі даних, 4571 лічильник.

На думку залізничних експертів з різних країн (Конференція Міжнародного Союзу Залізниць, ПАР, 2000 р.), оптимальною для країн з розвиненою залізничною інфраструктурою, подібних Росії й України, є електрифікація 50-60% загальної довжини мережі залізниць із покладанням на електрифіковані дороги 80-90% обсягу перевезень. В Україні частка електрифікованих ліній становить 44,3% загальної довжини мережі країни й електрична тяга виконує 85,6% обсягу перевезень. Отже, Україні треба електрифікувати ще 2-3 тис. км.

У 2012 році заплановано електрифікувати невелику припортову дільницю Чорноморська—Берегова та розпочати найбільший з намічених проєктів — електрифікацію дільниці Долинська—Миколаїв—Херсон—Вадим—Джанкой. Цей хід довжиною майже 400 км має стати альтернативним шляхом на Кримський півострів, що розвантажить інший напрямок (через Мелітополь), який дуже напружений під час курортного сезону.

Серед інших проєктів — продовження електрифікації на напрямку Ворожба—Суми—Люботин, а також переведення на живлення від електроенергії дільниць Миколаїв—Колосівка, Красноград—Новомосковськ.

Електрифікація залізниць — це не лише зменшення собівартості перевезень. Хоча цей фактор є одним із визначальних. Насправді, переведення з тепло- на електротягу надає цілу низку переваг і комерційного, і важливого соціального характеру.

Покращується сервіс для клієнтів-вантажовласників, адже підвищуються швидкості руху та пропускна здатність через збільшення маси поїздів; покращення екологічної ситуації (зменшення на сотні тисяч тонн викидів в атмосферу вуглеводнів, оксидів азоту, вуглецю та інших шкідливих як для людини, так і для довкілля речовин — яскравий доказ щодо користі електрифікації).

У соціальному аспекті важливо, що роботи з електрифікації — суттєва підтримка вітчизняних виробників комплектуючих — підприємств будівельної, електротехнічної, металургійної, машинобудівної галузей. Це тисячі робочих місць та відрахування в бюджет. Врешті-решт, електрифікація — ще й посилення енергетичної незалежності держави, адже на відміну від дизельного пального, що виготовляється з імпоротної нафти, електроенергії в Україні достатньо.

Отже, підвищенню економічної ефективності та екологічності залізничного транспорту, зменшення його негативного впливу на довкілля, забезпеченню високих соціальних стандартів транспортних послуг сприяє електрифікація залізниць. Вона набуває особливої актуальності і у зв'язку з постійним зростанням цін на нафтопродукти та значною зовнішньоекономічною залежністю України від постачальників нафтопродуктів.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОКОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

студент гр. ЕД–71 Руденко М. С.

ОАО «Сумихімпром» почав свою діяльність в 1954 році як суперфосфатне підприємство. В даний момент ОАО «Сумихімпром» - великий хімічний комплекс, який складається більше 20 виробничих цехів, розташованих на площі біля 250 га на околицях обласного центру Сум. На ОАО «Сумихімпром» значна увага приділяється питанням охорони навколишнього середовища. Також створений відділ охорони навколишнього середовища та санітарна лабораторія які функціонують як самостійний структурний підрозділ.

В ОАО «Сумихімпром» на сьогоднішній день питання планування екологічних витрат не знаходять свого відображення в річному плані

підприємства. Планування заходів з охорони навколишнього середовища здійснюється згідно стандартів підприємства СТП 84.01 – 2000. У плані заходів вказується назва природоохоронних заходів, їх виконавець, місце і строк виконання, витрати пов'язані з проведенням таких заходів та очікуваний ефект.

Останнім часом фінансування природоохоронних заходів здійснювалося непослідовно та непропорційно. Окрім цього, можна зазначити що починаючи з 2001 року витрати на охорону знизилися.

Необхідно підкреслити, що екологічні витрати не знаходять свого відображення при розрахунку собівартості продукції.

Основна частина витрат на нейтралізацію стоків відноситься до накладних витрат і тільки біля 3-4% - на оплату праці обслуговуючого персоналу. Разом з тим по очисному обладнанню, який включений до складу цехів основного виробництва, витрати враховуються тільки на оплату праці обслуговуючих працівників, амортизацію, прями енергетичні витрати (електроенергія, вода і т.п.)

Інші види затрат: на допоміжні матеріали, накладні витрати обліку не підлягають і враховуються у відповідних статтях витрат на виробництво основної продукції. Таким чином, основний метод обліку по локальним очисним спорудам – це вибірка витрат із первинних документів з експлуатації очисного обладнання, статистичні розрахунки, визначення витрат у відсотковому відношенні від вартості основних виробничих фондів.

Це дає підстави зробити висновок, що екологічні витрати не виділяються в окрему калькуляційну статтю і особливо не враховується.

Окрім цього проводиться прогнозування збору забруднення навколишнього природного середовища та зіставлення його з фактичними даними. При цьому фактичні викиди шкідливих речовин в атмосферу стаціонарними джерелами є значно нижче ніж прогнозовані. В результаті загальна прогнозована сума збору за викиди забруднюючих речовин в атмосферу стаціонарними джерелами в 1,85 рази(на 158314,89грн.) більше реальної суми цього збору. Щодо екологічних витрат, то найбільшу частку в структурі екологічних витрат складають поточні витрати на охорону навколишнього середовища – 94%. Частка капітальних вкладень та екологічних зборів складає – по 3%. Таким чином, можна зробити висновок, що вплив природоохоронної діяльності на економіку підприємства проявляється в двох альтернативних форм: поточні витрати на підтримку об'єктів природоохоронного значення та відволікання інвестицій в природоохоронну сферу, з одного боку, та здійснення екологічних платежів – з іншого.

Вивчивши діючу систему планування та обліку екологічних витрат на підприємстві та проаналізувавши досвід зарубіжних країн, можна запропонувати декілька шляхів зміни в цій системі.

По-перше необхідно забезпечити можливість окремого обліку екологічних витрат, для чого необхідно скласти чіткий та деталізований типовий Класифікатор обладнання, відповідних витрат, які б відносилися до правоохоронних. Це повинно бути виконано на рівні відповідних міністерств та відомств.

По-друге, на основі цього Класифікатора необхідно провести ретельну інвентаризацію обладнання і споруд в основних та допоміжних цехах та розробити більш конкретизований для кожного цеху перелік основних засобів праці, які повністю або частково відносяться до екологічних. Повинні бути розроблені коди екологічних витрат, які б вказували на статтю витрат, аналітичний облік (по місцям виникнення витрат), субрахунок (по видам природоохоронної діяльності) і синтетичний рахунок, а в первинні документи внести відповідні реквізити.

По-третє, необхідно виділити відповідної самостійної калькуляційної статті для відображення в собівартості продукції екологічних витрат.

По-четверте, розподілити природоохоронні витрати між видами випущеної продукції на підприємстві точніше буде здійснюватись в тому випадку, коли об'єкти обліку природоохоронної діяльності достатньо деталізовані.

По - п'яте, ввести на промислових підприємствах обов'язків для публікації звіт « Звіт про екологічну діяльність підприємства» для відображення повної та достовірної інформації про діяльність підприємств в сфері природокористування.

Науковий керівник: доц. Чигрин О. Ю.

ОЦІНКА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

проф. Сотник І. М., студент гр. Е-72 Кулик Л. А.

З руйнівним впливом на довкілля суспільних процесів та необхідністю обмеження застосування наявної ресурсної бази стикаються практично всі країни світу. У зв'язку з цим загострюються питання підвищення еколого-економічної ефективності природокористування, реалізації ресурсозберігаючого потенціалу національних та регіональних господарств, дематеріалізації економічних систем для досягнення цілей сталого розвитку. Надзвичайно важливого значення набуває дана проблема при формуванні орієнтирів

регіонального розвитку з огляду на потребу зростання конкурентоспроможності регіональних економік, вирівнювання рівнів їх економічного розвитку та поліпшення якості довкілля [2].

Ключовим поняттям, що визначає еколого-економічну ефективність природокористування, є екологічні втрати. Під ними слід розуміти виражені у вартісній формі втрати у національному та регіональному господарствах від екодеструктивної діяльності господарських суб'єктів. До останньої можна включити п'ять основних груп: використання природних ресурсів; забруднення компонентів природного середовища; порушення ландшафтів; безпосередній вплив на людину; безпосередній вплив на біологічні об'єкти довкілля [1].

Фактори, що формують величину екологічних втрат (економічного збитку), можна об'єднати в три основні групи: 1) фактори, що характеризують рівень деструктивного впливу на середовище (фактори впливу); 2) фактори, що визначають кількість об'єктів, які сприймають негативний вплив екодеструктивних процесів (фактори сприйняття); 3) фактори, які пов'язані з характеристиками економічної системи і дають змогу здійснювати вартісні оцінки натуральних негативних змін у суспільстві і природі (фактори стану) [1]. Зазначені фактори при формуванні екологічних втрат діють у нерозривному зв'язку, тобто про екологічні втрати можна говорити тільки за умов наявності всіх трьох груп факторів.

Одним з узагальнюючих показників еколого-економічної ефективності природокористування на регіональному рівні є екологоемність валового регіонального продукту (ВРП). Вона розраховується як співвідношення обсягів екологічних втрат регіонального господарства до величини його ВРП [1]. Зміна даного показника у часі виступає важливим індикатором, що визначає орієнтованість регіональної економічної системи на сталий розвиток. Аналіз індексу екологоемності ВРП за певний період дає можливість комплексно оцінити наслідки процесів суспільного виробництва і споживання для довкілля та спрогнозувати розвиток ситуації на майбутнє, своєчасно вжити необхідних заходів для запобігання небажаним наслідкам.

Індекс екологоемності ВРП (I_{ce}) може обчислюватися співвідношенням індексів екологічних втрат суспільства ($I_{ев}$), пов'язаних з використанням природного середовища при виробництві і споживанні продукції, та ВРП ($I_{ВРП}$):

$$I_{ce} = I_{ев} / I_{ВРП}.$$

Даний показник враховує, поряд з економічними, екологічні та пов'язані з ними соціальні наслідки господарської діяльності. Зокрема, обліковуються такі фактори, як зміна структури регіональної економічної системи (зміна співвідношення ресурсомістких екологонебезпечних галузей

та високотехнологічних неекологічних виробництв), зміна структури ресурсів, використовуваних у виробничих процесах під впливом розвитку науково-технічного прогресу (поява нових ресурсів та вибуття традиційних), інтенсивність природокористування, ступінь виснаження і дефіцитність ресурсів, їх цінні характеристики тощо. Зменшення індексу екологічності ВРП у часі свідчить про скорочення техногенного навантаження на довкілля, більш раціональне використання природних ресурсів, зростання ресурсо- та екоефективності регіональної економічної системи через впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво. У свою чергу, таке зниження витікає з, по-перше, зниження екологічних втрат у регіональній економіці; по-друге, зростання ВРП території. Співвідношення темпів динаміки вказаних показників визначає у підсумку спрямованість розвитку регіону на стале зростання.

Умовою досягнення сталого розвитку є значення індексу екологічності, що утримується на рівні, меншому за одиницю, протягом тривалого періоду часу. При цьому індекс екологічних втрат повинен, щонайменше, дорівнювати одиниці, а у перспективі – зменшуватися при постійному зростанні індексу ВРП. За таких умов у регіоні забезпечується поступове зменшення обсягів забруднення довкілля та збереження природного капіталу для наступних поколінь при одночасному зростанні суспільного виробництва.

1. Методи оцінки екологічних втрат : монографія / за ред. Л.Г. Мельника та О.І. Карінцевої. – Суми : ВТД „Університетська книга”, 2004. – 288 с.
2. Сотник І.М. Економічне стимулювання ресурсозбереження у контексті сталого розвитку України / І.М. Сотник // Економіст. – 2010. – № 12. – С. 72–75.
3. Сотник І.М. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження : монографія / І.М. Сотник. – Суми: ВВП «Мрія» ТОВ, 2008. – 330 с.

АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГІЯ - РУШІЙНА СИЛА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

доц. Старченко Л. В., фах. каф. економіки та БА Лукавая О. М.

Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії стали важливим критерієм сталого розвитку. В останній час здійснюється пошук нових і вдосконалення існуючих технологій, виведення їх до економічно ефективного рівня та розширення сфер використання. Головними причинами такої актуальності даного напрямку є:

- очікуване вичерпання запасів органічних видів палива;
- різке зростання ціни на них;

- недосконалість та низька ефективність технологій їх використання;
- шкідливий вплив на довкілля.

В продовж останніх років Європейський Союз ініціював прискорення розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та прийняв низку обов'язкових до виконання рішень з цього питання. Таким чином, альтернативна енергетика стає одним із базових напрямів розвитку технологій у світі, разом із інформаційними та нанотехнологіями. Вона стає важливою складовою нового постіндустріального технологічного укладу розвитку держав. Тому, Україні, яка має багато проблем з енергозабезпечення та бажає у майбутньому стати членом європейської спільноти, також потрібно будувати енергетичну політику з врахуванням цього перспективного напрямку.

В Україні існує значний потенціал використання нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії. Але, проблеми ефективності використання традиційних джерел енергії в Україні надто гостра. Причинами цього є:

- застарілі технології;
- вичерпання ресурсу використання основних фондів генерації електроенергії і тепла;
- низька ефективністю використання палива;
- значні обсягів шкідливих викидів;
- значні втрати при транспортуванні, розподілі та використанні електроенергії і тепла;
- монопольна залежність від імпорту енергоносіїв.

Невідкладним кроком у напрямку покращення енергетичної ситуації України, зменшення її енергозалежності та покращення стану атмосферного повітря, повинна стати ефективна державна політики у розвитку та використанні альтернативної енергії, оскільки це важливий ресурс і рушійна сила соціально-економічного розвитку.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

студентка гр. ЕД-71 Харитоненко І. В.

Проблеми економічних, екологічних та соціальних чинників здійснюють вплив на еколого-економічний стан використання й охорони земельних ресурсів, на екологічну політику ведення сільськогосподарського виробництва, раціонального землекористування та на характер й напрям сільськогосподарського використання земель. Їх усунення потребує системного дослідження і прийняття рішень щодо поліпшення стану

використання й охорони земельних ресурсів, створення та впровадження нових підходів щодо ефективного і раціонального землекористування.

Питання еколого-економічної ефективності використання й охорони земель досить актуальні, однак не до кінця вирішені і потребують подальшого вивчення. Адже на сучасному етапі проблема ефективного використання й охорони земель залишається однією з найбільш гострих.

Нині землі України підлягають охороні від нераціонального господарського використання, необґрунтованого вилучення із сільськогосподарського обігу, деградації, водної та вітрової ерозії, селів, підтоплення, заболочування, осушення, забруднення відходами виробництва, хімічними і радіоактивними речовинами, виснаження, нераціональної механічної обробки ґрунтів, опустелювання та впливу інших негативних чинників.

Однією з причин виникнення екологічних негараздів є результати реформування аграрного сектора, в процесі якого сформувались підприємства різних форм господарювання, що використовують земельні ділянки без зацікавленості у збереженні ґрунтів, з порушенням та відсутністю спеціальних сівозмін, агролісомеліоративних і ползахисних заходів, викликаючи небезпеку втрати ґрунтової родючості.

Сьогодні деградацію родючості ґрунтів, внаслідок погіршення їх гумусного шару, можна назвати найсерйознішою сучасною екологічною проблемою.

Згідно з розрахунками Української академії аграрних наук, у нашій країні щороку втрачається від 0,6 до 1 т/га землі, погіршується її мінеральний склад.

Значними є і показники забрудненості ґрунтів внаслідок господарської діяльності, яка ведеться без суворого і надійного державного екологічного контролю, з відсутністю відповідної законодавчої бази, що призводить до споживацького ставлення до землі.

Відомо, що нині, при розміщенні посівів сільськогосподарських культур, землекористувачі в першу чергу виходять із необхідності продажу потрібної сільськогосподарської продукції, не беручи до уваги рельєф місцевості, не дотримуючись принципів протиерозійної організації території, ігноруючи наукові засади про оптимальне співвідношення в посівах гумусонакопичувальних і гумусоемких культур.

Доведено, що рівень економічної родючості земель підвищується за рахунок збільшення посівів багаторічних трав як радикального заходу накопичення гумусу. Також встановлено, що коефіцієнт ерозійної небезпеки під багаторічними травами в 12,5 разів менший, порівняно з чистим паром. Користуючись цими науковими доказами, бажано було б застосовувати їх в житті. Держава не усвідомлює, що погіршення якісного стану земель може не

лише вивести їх із сільськогосподарського обороту, а й порушити екологічні зв'язки, змінити водний баланс, призвести до знищення тваринного і рослинного світу. Все це викликає необхідність раціонального використання і особливої охорони земель.

Раціональне землекористування забезпечується за допомогою: раціональної організації територій; своєчасного проведення внутрішньогосподарського та міжгосподарського землевпорядкування; чіткого дотримання вимог щодо повноти та своєчасності внесення земельно-кадастрових даних; здійснення контрольних та експертних заходів з боку спеціально уповноважених органів охорони земель; економічного стимулювання раціонального землекористування. Результатом цього буде екологічнобезпечне і високоефективне використання землі в інтересах усього суспільства, а також захист ґрунтів від деградації, виснаження і забруднення та збереження відновлювального потенціалу земельних ресурсів. Відомо, що найоб'єктивніше якісний стан земель характеризує інформація про поширення та шкідливу дію ерозійних процесів і явищ. В нашій країні нажал, основними джерелами такої інформації є застарілі матеріали. До них можна віднести: матеріали великомасштабного ґрунтового обстеження 1957-61 рр.; матеріали коригувань ґрунтово-картографічних матеріалів; матеріали наукових досліджень; дані щодо вмісту поживних елементів та гумусу в еродованих ґрунтах, отримані обласними центрами Державного технологічного центру охорони родючості ґрунтів Міністерства аграрної політики України. З огляду на це, вкрай необхідною є розробка економічних важелів, які забезпечать надійну й ефективну охорону земель. Ми пропонуємо ввести спеціальні форми звітності для контролю за якістю земель. В облікову звітність необхідно внести дані, на основі яких можна скласти баланс гумусу по кожному землекористуванню, виходячи з якого визначатиметься розмір орендної плати залежно від результатів збереження ґрунтової родючості. Це повинні бути данні про культури, що вирощуються, їх урожайність, запас гумусу, його втрати з урожаєм і ерозією ґрунтів. Результати обстежень території за переліченими показниками необхідно відображати на планово-картографічних матеріалах адміністративно-територіальних утворень.

Науковий керівник: доц. Сабадаш В. В.

ЕКОЛОГО – ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

ст. викл. Харченко М. О., студентка гр. ЕД-71 Гайдаш А. С.

Лісове господарство – важлива галузь національної економіки України, яка є основним джерелом постачання цінної деревини, технічної сировини для будівельної, промислової, фармацевтичної галузей, харчових продуктів природного походження тощо. Лісові ресурси є важливим регулятором стабільності екологічної рівноваги навколишнього середовища, а також головним джерелом біологічно активного кисню в атмосфері та основним поглиначем вуглекислого газу і пилу.

В Україні ліси перебувають у зоні промислового забруднення, а їх загальний стан не відповідає еколого-економічним вимогам. Особливої актуальності лісові проблеми України набули у зв'язку з формування катастрофічних паводків на річках Карпатського регіону, широкомасштабним проявом ерозійних процесів, радіоактивним забрудненням території тощо. Тому, для забезпечення підвищення продуктивності лісів, поліпшення їх корисних властивостей і задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах, важливе значення мають раціональне використання, відтворення, охорона та захист лісів. Комплекс проблем не раціонального використання лісових ресурсів України спричиняє згубні наслідки для людини, зокрема від: лісових пожеж, масового розмноження шкідників, суцільного розвитку хвороб лісових насаджень, буревіїв, підтоплень та затоплень лісових масивів, аварійного забруднення лісового фонду, а також самовільних вирубок лісу. Шляхи та засоби розв'язання проблем щодо використання лісових ресурсів полягають у проведенні реформування лісового господарства з використанням позитивного вітчизняного та міжнародного досвіду, поєднанні заходів державної підтримки та впровадження ринкових механізмів у лісовому господарстві.

Тож, запропоновано основні шляхи підвищення раціональності використання лісових ресурсів.

1. Підвищення ефективності управління лісовим господарством передбачає: передачу лісів, що перебувають у державній власності, до сфери управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі лісового господарства – Держкомлісгоспу та посилення його функцій; підтримку комунальної власності на ліси в межах населених пунктів; посилення повноважень Державної інспекції з контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів Мінприроди України з метою підвищення ефективності здійснення державного контролю.

2. Реформування економічної та фінансової системи ведення лісового господарства передбачає: створення конкурентних засад формування послуг лісовому господарству приватними підприємствами і підприємцями; вдосконалення плати за лісові ресурси; оптимізацію структури та кількості лісгосподарських підприємств з ведення лісового господарства залежно від лісорослинної зони та експлуатаційного чи екологічного значення лісів; звільнення від сплати дивідендів з прибутку у випадку направлення коштів на оновлення основних фондів необхідних для ведення лісового господарства; стимулювання розвитку в лісах рекреаційної та туристичної інфраструктури, еколого-просвітницької діяльності.

3. Вдосконалення ведення лісового господарства передбачає: забезпечення екологічно орієнтованого ведення лісового господарства та комплексного використання лісових ресурсів, з врахуванням ландшафтнорозподільних принципів ведення лісового господарства, перегляд принципів розподілу лісів за екологічним і господарським значенням та залежно від переваг виконуваних ними функцій, забезпечення збереження біологічного різноманіття лісів; інвентаризацію та оптимізацію мережі лісових природно-заповідних територій та об'єктів; розв'язання проблеми захисного лісорозведення на державному рівні шляхом інвентаризації полежахисних лісових смуг, закріплення полежахисних лісових смуг за землекористувачами, відновлення агролісомеліоративних служб, законодавчого урегулювання вирішення питання цільового виділення земель під захисне лісорозведення; забезпечення державної підтримки створення захисних насаджень та полежахисних лісових смуг; вдосконалення системи лісокористування (вік, види, способи рубок та їх планування) у розрізі природних зон; проведення лісгосподарських заходів з урахуванням регіональних еколого-економічних та соціальних особливостей.

4. Ефективне використання лісових ресурсів передбачає: запровадження реалізації заготовленої деревини на конкурсних засадах через аукціони і торги для формування прозорого ринку деревини; створення конкурентних засад формування послуг лісовому господарству приватними підприємствами і підприємцями; гармонізацію національних стандартів у сфері лісового господарства з відповідними міжнародними стандартами.

5. Міжнародна співпраця. Участь України у міжнародних процесах щодо збереження і захисту лісів (забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України щодо лісів, вивчення нових технологій і методів організації та ведення лісового господарства, проведення спільних наукових досліджень та ін.).

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АПК³

студент гр. Е-92/2 Часник Ю. М.

Основними причинами, які зумовлюють необхідність пошуку нових технологій і систем землеробства водночас є зниження родючості ґрунту, погіршення стану довкілля та необхідність підвищення ефективності галузі. Ці причини взаємопов'язані, вирішення першої, сприяє одночасно вирішенню й інших. Відмовившись від інтенсивного механічного обробітку ґрунту, можливо уникнути основної причини агрофізичної деградації ґрунтів, а залишаючи всю побічну продукцію на поверхні ґрунту, є шанс збільшити кількість органічної речовини, тим самим підвищити родючість ґрунтів.

Питання застосування нових технологій тісно пов'язане з проблемами інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Слід зауважити, що питома вага освоєних інвестицій в основний капітал у сільське господарство в Україні складає 5,9 %, що є дуже низьким показником.

Одним з напрямів позитивних змін у сільському господарстві є використання ресурсоощадливих та екологічних технологій. Це реалізується в технологіях самопоновлювальних систем землеробства при мінімальному та нульовому обробітку ґрунту, та в органічних технологіях, які реалізуються в екологічній або, як її ще називають, біологічній системі землеробства при традиційній системі обробітку ґрунту. Перехід аграрних підприємств України на прогресивні агротехнології вимагає використання у сільськогосподарському виробництві нових агротехнічних засобів. У зв'язку з цим альтернативою одноопераційній та енергозатратній техніці, яка виготовляється більшістю вітчизняних виробників, мають бути багатofункціональні, широкозахватні сільгоспмашини, які відповідають сучасним вимогам землеробства. Такі машини виконують декілька операцій за один прохід, забезпечуючи при цьому найкращу якість обробітку та сприяючи відновленню родючості ґрунту. В цьому напрямку, в Україні обґрунтовано та запроваджено ґрунтозахисну систему No-till (система нульового обробітку землі), відповідно до якої основний обробіток ґрунту відбувається без обертання пласту ґрунту. Головний принцип системи це використання природних процесів, які відбуваються у ґрунті, що сприяє збереженню структури ґрунту та поліпшенню його фізичних та фізико-

³ Матеріал підготовлений і публікується у рамках теми № д/р 0111U002149 «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства», 2011–2013 рр.

механічних властивостей. Однак запровадження цієї системи зіткнулося з низкою факторів, які обмежують її використання, а саме: вимоги мати добре вирівняне поле; відсутність переуцільненого орного шару; низький рівень присутності багаторічних бур'янів тощо. Крім цього, нова технологія, як і будь-яка нова машина, потребує певного часу на адаптацію, перед тим як виявить свої переваги. Еколого-економічними аспектами технології No-Till є:

- підвищення органічної речовини (скорочення викидів CO₂ в атмосферу);
- підвищення врожайності;
- покращення структури ґрунтів;
- підвищення вологостримуючої здатності ґрунтів;
- підвищення природої родючості.
- формування іншого шару, збагаченого органічними залишками, зі своєю динамікою перетворення органічної речовини і кругообігом поживних речовин.

При використанні No-Till використовується більш ефективним чином вода, тому що поліпшується інфільтрація її в ґрунті, зменшуються стоки і втрати води внаслідок випаровування. Загалом, секвестрація вуглецю в ґрунті протягом першого десятиліття впровадження кращих методів ведення зберігаючого землеробства складає 1,8 тонн CO₂ на гектар в рік. На 5 мільярдів гектарів сільськогосподарських земель, це може представляти одну третину нинішніх щорічних глобальних викидів CO₂ при спалюванні викопного палива. Застосування прогресивних технологій землеробства дає змогу вдвічі знизити витрати паливних матеріалів та трудових ресурсів на одиницю вирощеної продукції та збільшити економічну ефективність господарської діяльності.

Економічний ефект виявляється в значній економії паливно-мастильних матеріалів, трудових ресурсів та витрат часу. Застосування ґрунтозахисних технологій на основі середньозхватної техніки дозволяє зменшити витрати палива у 2,3 рази, а кількість затрачених мото-годин – у 2,9 рази, ніж при традиційному обробітку землі, а на основі широкозахватної техніки – у 3,2 та 5 разів відповідно. No-till технологія має велике майбутнє і враховуючи сучасні умови необхідно приймати рішення про застосування даної технології. Це дозволить зробити посіви з мінімальними затратами і значно зменшити собівартість вирощеної продукції. Застосування No-till технології – це стратегія «потрійного виграшу»: сільське господарство виграє від збагачення родючості ґрунту, довкілля виграє від поліпшення якості кисню та води шляхом утримання вуглецю в ґрунті, суспільство виграє від покращення еколого-економічних показників.

Науковий керівник: доц. Шкарупа О. В.

ПРОБЛЕМА ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

студент гр. Е-81 Чепурний В. Д.

Сталий економічний розвиток є об'єктивною необхідністю подальшого розвитку виробничих відносин у світі. Недбале використання ресурсів (особливо невідновлюваних та частково відновлюваних) призвело до дисбалансу у навколишньому середовищі.

Метою сталого розвитку є: екологічна безпека, економічна стабільність, соціальне благополуччя.

Будь який виробничий процес передбачає перетворення сировини в готову продукцію. У процесі виробництва на всіх стадіях із системи викидається 96-98% відходів від вихідного матеріалу. Лише 2-4% припадає на кінцевий продукт. Нерідко утилізація відходів на підприємстві передбачає їх викиди до гідросфери, що негативно відображається на екологічному стані навколишнього середовища і може призвести до катастрофи.

За для уникнення можливих аварійних ситуацій та збитків від діяльності пов'язаної з використанням водних ресурсів (рибне господарство) проводяться заходи по очищенню стічних вод.

Основними методами очистки стічних вод є:

1. Механічний та механізовано-хімічний, до цього методу належать: відстоювання, спливання, фільтрування, флотація.
2. Хімічний та фізико-хімічний, сюди відносяться: хімічна обробка, екстракція, абсорбція, електроліз, іонообіг, озонування, термічний.
3. Біохімічний, що включає в себе: аеробний, анаеробний.

Порівняльна оцінка можливих методів знешкодження дозволила зупинитися на хлоруванні як на найбільш доступному з сучасних методів на Україні. При концентрації активного хлору 40-50 мг/л під час контакту зі стоками від 30 до 60 хвилин досягається необхідний рівень знешкодження.

В Україні джерелами фінансування є державний бюджет, бюджети органів місцевого самоврядування. Також на водоочисні заходи можуть бути використовуватися власні кошти підприємств, установ та організацій. До таких заходів слід відносити реалізацію інноваційних проектів, розробку нормативів, здійснення організаційних і культурологічних заходів, модернізацію виробничих проектів, заміну енергетичних ресурсів на екологічно чисті види енергії, використання відновних видів природних ресурсів у виробничих цілях та заміну їх синтетичними тощо. Зазначимо, що суб'єкти підприємницької діяльності реалізують природоохоронні заходи за умови, що це вигідно і дає прибуток. Розробка відповідних засобів економічного стимулювання та їх законодавче закріплення дали б можливість вирішувати цю проблему з урахуванням передусім екологічних

пріоритетів. Однак основна доля грошових надходжень припадає на державні кошти.

На думку директора Департаменту екологічного контролю природних ресурсів Державної екологічної інспекції України Володимира Лазарева, можна стверджувати, що в середньому 35% очисних споруд на підприємствах України не працюють належним чином. Це пояснюється наявністю застарілого обладнання. За словами Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України Анатолія Близнюка, водоочисні споруди вже зношені на 50%.

Шкідливі речовини визначаються за таблицею гранично допустимих концентрацій (ГДК) у воді забруднювальних речовин та класу їх небезпечності. Це в свою чергу спонукало водокористувачів до розроблення екологічних нормативів гранично допустимих скидів (ГДС) забруднювальних речовин.

На сьогодні діють ставки базових нормативів плати за скиди забруднювальних речовин у поверхневі, територіальні і внутрішні морські води та у підземні горизонти. Розмір платежів за скиди забруднювальних речовин у поверхневі води, територіальні та внутрішні морські води, а також підземні горизонти визначають за формулою:

$$П_{\Sigma} = \sum_{i=1}^n (H_{\text{бi}} M_{\text{pi}} + K_{\text{п}} H_{\text{бi}} M_{\text{пi}}) K_{\text{т}} K_{\text{інд}},$$

де $H_{\text{бi}}$ – базовий норматив плати за скидання 1 т i -ї забруднювальної речовини в межах ліміту, грн/т; M_{pi} – маса річного скиду i -ї забруднювальної речовини в межах ліміту, т; $K_{\text{п}}$ – коефіцієнт кратності плати за понадлімітні скиди забруднювальних речовин; $M_{\text{пi}}$ – маса понадлімітного річного скиду i -ї забруднювальної речовини, т; $K_{\text{т}}$ – регіональний (басейновий) коефіцієнт, що враховує територіальні екологічні особливості, а також еколого-економічні умови функціонування водного господарства; $K_{\text{інд}}$ – коефіцієнт індексації; n – кількість видів забруднювальної речовини.

Виходячи із даних про стан водоочисних споруд можна зробити висновок – українські водні об'єкти знаходяться в небезпеці від можливого потрапляння до них шкідливих, токсичних речовин пов'язаних із утилізацією відходів та порушення правил використання водних ресурсів підприємствами. Доцільним буде залучення коштів приватних юридичних та фізичних осіб на відновлення системи водоочищення шляхом добровільних внесків та штрафних санкцій.

Науковий керівник: доц. Таранюк Л. М.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

доц. **Чигрин О. Ю.**, студент гр. *ЕДз-61*маг **Супрунов О. В.**

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі проблеми власності були і залишаються найбільш дослідженими, але до теперішнього часу є дискусійними. При цьому, як наукова категорія власність розглядається в економічному і юридичному розумінні, хоча вона має також свій філософський, психологічний, моральний та інші аспекти. Тому її зміст не вичерпується дослідженням тільки економічних і юридичних сторін такого невичерпного явища, як власність. Проблема власності до теперішнього часу в найменшому ступені розроблена стосовно об'єктів природно-ресурсного потенціалу.

Актуальність проблеми формування різноманіття форм власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу визначається такими факторами, як:

- дія нових політичних, економічних і соціальних умов;
- формування щодо сприятливої законодавчої бази;
- недоліки монопольного положення державної власності на
- природно-ресурсний потенціал країни;
- подальше загострення економіко-екологічної ситуації в природокористуванні;
- наявність позитивного закордонного досвіду.

Формування ринкових відносин у сфері природокористування обумовлює потребу перетворення відносин власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу. Відносини власності становлять основу господарської системи й реалізуються через всю гаму економічних відносин. Власність на об'єкти природно-ресурсного потенціалу в економічному змісті є система внутрішньо необхідних стійких і визначальних соціально-економічних зв'язків і відносин між людьми із приводу присвоєння об'єктів природно-ресурсного потенціалу й створюваних при їх використанні матеріальних благ.

До теперішнього часу законодавством України, як найбільш типове рішення в області права власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу, закріплена загальнонародна власність. У той же час, суперечливим цій юридичній нормі є правове закріплення загальнодержавної власності на об'єкти лісового фонду України і об'єкти тваринного миру України.

Декларування і юридичне оформлення загальнонародної власності з делегуванням прав і повноважень власника державним органам влади - Верховній Раді України й місцевих Рад народних депутатів, не створює умов для раціонального природокористування, дотримання вимог екологічної

безпеки. При монопольному положенні державної власності на природні об'єкти не були реалізовані базові принципи сталого природокористування.

Подальше загострення економіко-екологічної ситуації й наближення до граничних критеріїв екологічної ємності регіонів України (Донбас, Причорномор'я й ін.) визначають потребу пошуку шляхів і методів відновлення екологічної рівноваги, усунення економіко-екологічних конфліктів, вироблення стратегії гармонійного стійкого економіко-екологічного розвитку, оптимізації антропогенного навантаження. Так, на Україні досить гостро стоїть завдання відновлення родючості землі та збереження прісноводних ресурсів, як однієї з вагомих життєзабезпечуючих сфер. Одним з кардинальних шляхів вирішення цих проблем, виходячи з досвіду розвинених країн, є трансформація форм власності й реалізація концепції введення різноманіття форм власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу.

Відзначимо, що у цивілізованих країнах поряд з державною існує приватна власність на об'єкти природно-ресурсного потенціалу (землю, ліси, водні об'єкти, морський шельф тощо). Вона характеризується різними формами - від індивідуальної, сімейної до групової, акціонерної, корпоративної, при цьому відносини власності в природокористуванні для всіх суб'єктів його права регулюються законодавством. Рішення питань різноманіття форм власності на об'єкти природно-ресурсного потенціалу України дозволяє розвиток ринкових відносин у сфері природокористування: купівлі-продажу й утворення ринку об'єктів природно-ресурсного потенціалу, визначення їхньої ціни, удосконалення механізму плати за ресурси тощо. Застосування системи прав власності, заснованої на ринкових механізмах, є відносно новим явищем. Перевагою системи власності з використанням ринку (приватної власності) є те, що вони, подібно адміністративно-командним системам, чи системам нормативного регулювання на місцевому рівні, здатні реалізовувати екологічні цілі, але на відміну від них, вони передають складні проблеми розподілу (призначення) ресурсів на розсуд ринку. Це означає, що адміністратори тільки встановлюють стратегічні напрямки політики і не повинні робити вибір між конкуруючими ресурсокористувачами. Такі ринкові системи змушують адміністраторів формувати попереджувальну політику в керуванні ресурсами, і прийняті ними рішення часто важко змінити.

Таким чином, права власності на природні об'єкти доцільно розглядати як комплекс прав (від права на користування до права продажу), і важливим у цьому комплексі є наявність можливості у випадку змін окремих прав одержувати відповідну компенсацію.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ

студент гр. ЕД-71 Шашко М. В.

Разом з індустріальним розвитком економіки України загострилася проблема підвищення ефективності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Вирішення цієї проблеми надасть змогу перейти до створення і використання технологій більш високого рівня, а отже прискорити економічне зростання національної економіки. Найяскравіше фаза підйому в економіці відчувається саме в будівництві через швидке збільшення капіталовкладення в основні фонди, а також на розширення житлового і соціально-культурного будівництва впливає збільшення населення та його рівня життя. В Україні головною причиною, що заважає швидко прийняттю управлінського рішення з питань будівельної галузі, є неналагоджена інформаційна діяльність з науково-технічних пропозицій в середині країни. Ці та інші проблеми заважають розвиватися такому інноваційному напрямку як екобудівництво. Екологічне будівництво, або «зелене будівництво» - це підхід до проектування, облаштування та утримання споруд з метою скоротити негативний вплив на навколишнє середовище і підвищити благоустрій населення [1]. «Зелене» будівництво має декілька переваг в забезпеченні тривалого інноваційного розвитку. Воно передбачає створення такого місця існування, яке здатне задовольнити наші сучасні вимоги з врахуванням потреб наступних поколінь, створюючи якісне, дружнє природі і здоров'ю середовище життя, підвищуючи тривалість існування як з точки зору екології, так і економіки та соціальної сфери.

У зв'язку з цим, метою даного дослідження є аналіз проблем та перспектив «зеленого» будівництва та розроблення заходів щодо стимулювання його розвитку в Україні. В Україні розвитку екологічного будівництва заважають такі фактори, як низька поінформованість і недостатнє розуміння суті «зелених підходів» навіть фахівцями; менталітет – укорінена звичка безладного користування практично дешевими ресурсами; націленість бізнесу на максимальне і швидке отримання прибутку; відсутність зацікавленості чиновників в нововведеннях. Для більш детального аналізу екологічного будівництва розглянемо деякі статистичні дані за останні роки. Отже, на потреби будівельного сектора витрачається 40% загальних енерговитрат у світі. Майже 90% свого часу ми проводимо в приміщеннях, при цьому дослідження показують, що якість повітря і чистота в приміщеннях буває в 2-5 разів гірше ніж зовні. Поліпшенням внутрішнього середовища приміщень можна підвищити продуктивність осіб, які там працюють до 16%. Розміщення 30-50% вікон з південного боку будівлі дають

додатково до 40% тепла в приміщенні. На опалювання звичайного родинного будинку в середньому витрачається 150 кВт·год/м³, при цьому для опалювання пасивного будинку такого ж об'єму, де комфортний клімат приміщень забезпечується мінімальним вжитком енергії, – лише 15 кВт·год/м³. В процесі будівництва використання кубометра деревини економить в середньому 0,8 тон викидів CO₂ [2].

Отже, визначимо основні переваги, що надає впровадження стратегії «зеленого будівництва» у різних сферах, що безпосередньо пов'язані з ним: фінансова економія; високий рівень комфорту; здорове місце існування; простота у використанні будови і триваліший строк служби; користь для середовища (збереження екосистеми і біологічної різноманітності, підвищення якості повітря і води, зменшення кількості твердих відходів, збереження природних ресурсів); економічна користь (скорочення експлуатаційних витрат, підтримка для місцевих виробників і економіки, підвищення продуктивності праці, покращення економічних показників життєвого циклу будівель); користь для суспільства (краща якість повітря, підвищений рівень комфорту і здорове місце існування, менше навантаження на інфраструктуру, вища якість життя) [1].

В Україні для розвитку екологічного будівництва є явні передумови на всіх трьох рівнях тріади «уряд – бізнес – суспільство». Одним з найбільш сприятливих місць для впровадження екобудівництва є м. Ялта, де є найбільша кількість годин сонцестояння в році, де багато води з гір щорік мільйонами кубів по річечках вирушає в морі, де можна використовувати енергію морських хвиль і штормових вітрів. У таких містах потрібно на урядовому рівні терміново впровадити «зелене» будівництво, зобов'язавши забудовників при проектуванні будь-яких об'єктів застосовувати зелені стандарти. Для стимулювання впровадження екологічного будівництва в Україні, можна запропонувати такі заходи: впровадження економічного заохочення (стимулювання) з боку держави; активізація інвестиційної діяльності; розвиток системи екологічної освіти та виховання суспільства; орієнтація держави на ресурсозберігаючі програми; формування ринку попиту на екологічно чисту продукцію.

1. Інформаційне бюро. Зелені стандарти. [Електр. ресурс] – Режим доступу: <http://www.greenstand.ru/publ/view/3.html>

2. Коваленко В. «Зеленое» строительство – новая ступень эволюции строительной отрасли [Електр. ресурс] / В. Коваленко. – Режим доступу: http://www.business-realty.com.ua/_articles_zelen2.html

Науковий керівник: ст. викл. Кубатко О. В.

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ⁴

к.е.н., доц. Шкарупа О. В., студентка гр. ЕД-71 Овсюкова Ю. О.

У сучасних умовах розвитку світової економіки питання глобальної зміни клімату та захисту навколишнього середовища набувають усе більшої актуальності. Зазвичай витрати, пов'язані з використанням підприємством природних ресурсів, є набагато нижчими, ніж ціна ліквідації наслідків того негативного екстернального впливу на навколишнє середовище, який при цьому виникає. Такий вплив, створюючи несприятливі екологічні умови існування, негативно впливає на здоров'я людей та на довкілля.

З огляду на це сьогодні досить важливим для України є створення таких умов функціонування економіки держави, які б дозволяли знизити рівень шкідливих викидів та обсягів використання невідновних ресурсів, поліпшити екологічну ситуацію в країні, а відтак забезпечити стабільний рівень її економічного зростання.

Таким кроком може стати впровадження практики економічного господарювання, спрямованої не лише на отримання прибутку, а й на мінімізацію шкідливого впливу на довкілля, використання енерго- і ресурсозберезувальних технологій та формування ринку екологічних товарів і послуг. Ідеться про розвиток зеленого бізнесу – комерційної діяльності, головною метою якої є отримання прибутку від продажу екологічних товарів та послуг, виробництво і надання яких передбачає застосування методів та технологій, що мінімізують інтегральний екодеструктивний вплив на довкілля, а їх використання сприяє створенню максимально екологічно сприятливих умов життя для споживачів як у короткостроковому, так і довгостроковому періоді, а також формуванню екологічної свідомості суспільства.

На протигагу традиційному веденню бізнесу, зелений бізнес ґрунтується на екологічно сприятливих методах ведення підприємницької діяльності. Також зелений бізнес передбачає не лише регулювання норм екологічної безпеки і зниження шкідливого впливу на довкілля та здоров'я людей, але й формування певної свідомості у робітників та менеджерів компаній щодо важливості захисту навколишнього середовища та зниження шкідливого впливу на довкілля.

⁴ Матеріал підготовлений і публікується у рамках теми № д/р 0111U002149 «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства», 2011–2013 рр.

Зелений бізнес є новою формою діяльності в економічній сфері, що набуває дедалі більше актуальності та розвивається швидкими темпами. Цей вид підприємницької діяльності передбачає також застосування зелених технологій та формування екологічної свідомості споживачів та виробників, що є головною відмінністю цього виду бізнесу від інших комерційних видів діяльності. Таким чином, зелений бізнес має не тільки екологічне спрямування, але передбачає наявність трьох аспектів: екологічного, економічного та соціального, які характеризують його з різних сторін.

Впровадження зеленого бізнесу в Україні сприятиме вирішенню багатьох еколого-економічних проблем, що нині стримують економічне зростання в країні. Становлення цього напрямку діяльності може принести ряд економічних вигод, а саме:

- створення нових робочих місць;
- збільшення надходжень до бюджету за рахунок зростання кількості підприємств та обсягів виробництва;
- вихід на нові світові ринки збуту, де ще не сформувалися конкурентні відносини, тощо.

До того ж упровадження зеленого бізнесу сприятиме надходженню іноземного капіталу у вітчизняну економіку.

Зауважимо, що в Україні активно розвиваються ті напрями зеленого бізнесу, що мають розроблені й затверджені на законодавчому рівні нормативно-правові засади діяльності. Досить активно розвиваються також напрями зеленого бізнесу, орієнтовані на експорт. Інші сфери зеленого бізнесу перебувають на етапі заснування через брак фінансових ресурсів, відсутність нормативно-правового підґрунтя та неефективність державної екологічної політики.

Успішне вирішення завдань державної екологічної політики безпосередньо залежить від ефективності мобілізації фінансових ресурсів на природоохоронні цілі, дієвості існуючих форм і методів організації фінансів природокористування.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що впровадження зеленого бізнесу в Україні є інноваційним, прибутковим та перспективним напрямом економічної діяльності. Але його розвиток стримує відсутність фінансування. Нині залучення грошових ресурсів у становлення цього виду діяльності можливе лише в разі створення відповідного фінансово-правового підґрунтя на рівні держави, що формуватиме відповідний інтерес у вітчизняного та іноземного інвестора.

Для того щоб розвиток зеленого бізнесу в Україні мав позитивний ефект, необхідно сприяти впровадженню поетапної програми оптимальної залежності трьох її основних елементів: держава - зелений бізнес - інновації.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ⁵

к.е.н., доц. Шкарупа О. В., студент гр. ТМ-81 Часник О. М.

На сьогоднішній день, в АПК України задіяно близько 4 млн. чоловік, що становить 17,6 % усіх працюючих. В суспільному продукті національного господарства частка продукції, виробленої в аграрних підприємствах складає близько 25-30% і в національному доході – близько 30%. Продукція сільського господарства та вироби із сільськогосподарської сировини складають основу споживчого кошика населення держави.

Незважаючи на важливість розвитку АПК, сьогодні ця галузь знаходиться у глибокій депресії. Низькорентабельне сільське господарство з яскраво вираженим сезонним характером виробництва, яке значною мірою залежить від природних умов, є більш відсталою галуззю економіки, порівняно з промисловістю та сферою послуг. За деякими підрахунками вчених, для ефективного ведення сільського господарства, потреба АПК в оновленні основних засобів становить близько 110 млрд. грн., з яких 60 млрд. грн. необхідні для придбання нової сільськогосподарської техніки.

За статистичними даними станом на 01.07.2011 р., починаючи з 1992 р., в АПК України було залучено близько 2602,4 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (6,4 % загального обсягу в економіку). З них вкладено 1772,0 млн. дол. США у промислові підприємства та тільки 751,8 млн. дол. США у сільськогосподарські підприємства. За перше півріччя 2011 р. в агропромисловому секторі відбувся відтік іноземного капіталу в розмірі 80 млн. дол. США, з них майже 28,5 млн. дол. США з галузі сільського господарства. Такий спад у інвестуванні, пов'язаний, насамперед із світовою фінансовою кризою, подолання наслідків якої, вимагає від вітчизняної економіки пошуку шляхів підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств з інтеграцією основних напрямів із рівня галузі на рівень підприємства. У зв'язку із цим особливої актуальності набуває питання розробки інвестиційної стратегії розвитку сільського господарства з метою підвищення його інвестиційної привабливості.

Низька активність іноземних інвесторів щодо вкладення капіталу в сільське господарство в першу чергу зумовлена негативним іміджем України на світовому інвестиційно-кредитному ринку, основними причинами якого є:

⁵ Матеріал підготовлений і публікується у рамках теми № д/р 0111U002149 «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства», 2011–2013 рр.

недосконала законодавча база; нестабільна політична ситуація; недосконалість податкового законодавства; недостатній рівень розвитку фінансового ринку; недосконалість ринкового механізму; в т.ч. в сфері страхування інвестицій.

Світовий досвід свідчить, що інвестиційно привабливою українська економіка буде лише тоді, коли, стабілізується правове регулювання інвестиційної та іншої господарської діяльності, а також коли умови господарювання відповідатимуть загальноприйнятим економічним законам та принципам. Інвестиційне законодавство України як і вся система права, характеризуються, по-перше, відсутністю чіткого механізму виконання діючих законів; по-друге, наявністю поруч із існуючими законами великої кількості підзаконних нормативно-правових актів, а саме постанов Кабміну, наказів, листів міністерств та відомств і тощо. Існують також протиріччя між прийнятими законами, та порушення чинного законодавства. Таким чином, найпершим кроком щодо покращення інвестиційної привабливості в АПК є створення стабільного, послідовного правового середовища функціонування як іноземних, так і вітчизняних суб'єктів інвестиційної діяльності. Перспективним джерелом поповнення фінансових ресурсів сільського господарства є розвиток іпотечних відносин, тобто надання кредитів під заставу тих об'єктів, на яких не впливає інфляція. В цьому контексті, важливим кроком до покращення інвестиційного клімату в сільському господарстві є остаточне вирішення питання власності на землю. Серед інших джерел інвестування слід відмітити також муніципальні позики, продаж об'єктів незавершеного будівництва, доходи від приватизації, заощадження населення тощо. Стратегія інвестиційного розвитку сільського господарства повинна базуватись на основі забезпечення інвестора об'єктивною інформацією про стан та перспективи розвитку певного об'єкта інвестування. Для цього необхідним є проведення регулярного моніторингу інвестиційної привабливості, результати якого мають доводитись до уваги потенційних інвесторів як у вигляді окремих інформаційних збірників так і на офіційних сайтах регіональних та центральних органів управління. Для стратегічного інвестора не будуть достатньо переконливими аргументи інвестування засобів у над прибутковий проект, якщо дана галузь в масштабах країни знаходиться у критичному стані. Аналогічно, не дивлячись на фінансову вигоду інвестиційного проекту, ризик політичної та економічної нестабільності в державі чи регіоні зведе до нуля будь-які намагання привабити інвестора. Лише чітке вираження інвестиційної політики держави у основних її проявах, а також сприяння до прозорості та спрощення бюрократичних процедур можуть стати основними передумовами формування позитивної інвестиційної привабливості України та сільського господарства.

Наукове видання

Економічні проблеми сталого розвитку

Экономические проблемы устойчивого развития

Economic Problems of Sustainable Development

Матеріали доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 20-річчю наукової діяльності
факультету економіки та менеджменту
Сумського державного університету
(Суми, 3–5 квітня 2012 року)

Відповідальний за випуск О. В. Прокопенко
Комп'ютерне верстання В. І. Вороненка

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 9,99. Обл.-вид. арк. 11,22. Тираж 300 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.